

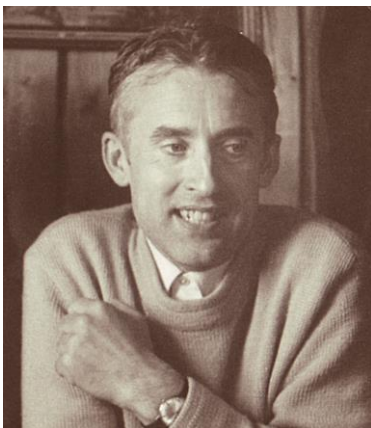
Andrijan Lah
SPIŠANKE 2019

(rokopisi)

ZEN-AL-NE PRIGODNICE

Tvorno tuhtajoče celoletne spremljavke

Ljubljana, 2019

Rojen leta 1934 je Andrijan Lah po končani klasični gimnaziji nadaljeval šolanje na Filozofski fakulteti v Ljubljani, kjer je leta 1960 diplomiral iz slavistike in komparativistike. Sprva je delal kot profesor v Celju, nato na gimnaziji za Bežigradom. V letih 1980–86 je bil med drugim bibliotekar v Slovanski knjižnici v Ljubljani, od 1987 do 1997 pa samostojni kulturni ustvarjalec. Iz njegove knjižne bibliografije:

- Pregled književnosti I, 1992, 1993,
- Pregled književnosti II, 1993, 1998,
- Pregled književnosti III, 1994, 1998,
- Pregled književnosti IV, 1995,
- Pregled književnosti V, 1996,
- Mali pregled lahke književnosti, 1997,
- Vse strani sveta: slovensko potopisje od Knobleharja do naših dni, 1999,
- Slovenska dramatika z antično tematiko, 2012,
- Bombax aeternus hominis ludentis /Članki/, 2013,
- Ljubljana v slovenski književnosti: Gradivo za tematsko raziskavo, 2013
- Slovenski književniki in književnice v komunističnih zaporih, 2017
- Evropsko romanopisje o 1. svetovni vojni v slovenskih prevodih, 2020
- Sprehod po evropski književnosti: Antika, 2020

ANDRIJAN LAH

ZEN-AL-NE PRIGODNICE

Tvorno tuha^fajoče celoletne spremljavke

Ljubljana 2019

Uvodni pomenek

Tudi 5. letnik ^Spisank je želel biti pester in zanimiv.

Nazčetku sezone se je pojavilo nekaj političnih tem.

Že prva spisanka se je srečala z nerešljivim vprašanjem :
s sobivanjem svobode govora ~~in~~ s sovražnim govorom.

Evropske situacije se dotikata : 12. spisanka : Ali so Evropo
že zasedli ^Nevropejci ? in 19. spis. : Ob Amedejinem
članku EVROPSKA NEUMNOST BREZ MEJA.

Obnavnaval semem vrsto bolj ali manj pomembnih knjig
/nekaterih tudi s politično tematiko/x :

6. spis. : O izjemno ^fpretre^Sljivi knjigi Mehmedalije Alića
NIHČE, Lj. 2013

10. spis. : O knjigi, ki bi zaslužila biti vademekum
slovenskih izobražencev /Marko Kos : Slovenci
na poti iskanja resnice, Lj. 2018/

11. spis. : O privlačni knjigi slovenofilnega Amerikanca
/Noah Charney : Slovenologija : Življenje v
najboljši deželi na svetu in popotovanje po njej,
Lj. 2017/

14. spis. : O zbornku ^fISKANJA SLOVENSKE POTI, Lj. 2018

16. spis. : O plašni generaciji identitete ;

/Ob zborniku Evropa narodov : Generacija
identitete, Lj. 2019/

17. spis. : O fenomenalni knjigi Martina Previšiča :
Povijest Golog otoka, Zaprešić 2019

18. spis. : O Dnevniku cesarja ^MMarka Avrelija

20. spis. : O sijajni knjigi Stevena Pinkerja : ~~Razsvetljenstvo~~
Razsvetljenstvo zdaj : v zagovor razumu,
znanosti, humanizmu in napredku, Lj. 2019

21. spis. : Ob imenitni knjigi Nialla Fergusona : TRG IN STOLP : Omrežja, hierarhije in boj zaglobalni vpliv, Lj. 2018
22. spis. : O vzornem narodoljubju Petra Amaliettijaja /ob njegovih knjigah Kar je res, je res I-II; o Sloveniji in o Slovencih v presežkih in v presežnikih, Lj 2016-2017 /
25. spis. : O Slovenih, o Venetih, o Ilirih itd. drugače /Ob knjigi Maura Orbinija Kraljestvo starih Slovencev, Lj. 2019/
27. spis. : O nacionalno pomembni knjigi Andreja Šiška /Andrej Šiško : Anton Vravec in Slovenci, Mb. 2014/

V 4. spisanki Manom sošolca Jana Makaroviča sem se spomnil na misleca, ki je idealno gledal na marksizem !

Vredni poudarka sta spisanki o dveh znamenitih izrekih :

8. spis. : Ob vrhovnem izreku izmailcev Nič ni resnično, vse je dovoljeno
13. spis. : O Nietzschejem izreku Umetnost imamo zato, da ne umremo od resnice
- Ožje strokovno so usmerjenexspis
15. spis. : O znamenitih likih lahke književnosti
26. spis. : O Ojdipovem kompleksu in o drugih kompleksih v grški mitologiji
29. spis. : Ob porazni uprizoritvi Wildove Salome v ljubljanski Drami 2019

Upam, da se bodo tudi vnaprej spisanke umsko iskrile.

Andrijan Lah

1. SPISANKA

O svobodi govora in o »sovražnem« govoru

Svoboda govora je omejena tako kot vse oblike svobode, odvisna je od družbe in od njenega sistema. Če pustimo ob strani privatno in kulturno sfero, mislim na svobodo govora predvsem v zvezi s politiko. To pa pomeni, da se more o političnih zadevah govoriti tako ali drugače, zlasti pa kritično.

kar pa ne pomeni tudi žaljivo in sramotilno, grobo in nestrpno. Žaljivo izrazje v človeških odnosih je vir za številne zasebne tožbe.

Medtem ko je svoboda govora pričakovani dosežek demokracije kot nasprotje nesvobodi govora v totalitarizmu, pa je sovražni govor, novejša politična skovanka, poskus oblasti, da omeji ali celo ukine politično kritiko. Zadeva poteka takole : s stališča oblasti sta opozicijsko govorjenje in pisanje očitni sovražni govor, medtem ko je oblastniško blatenje opozicionalcev povsem normalni govor.

Poskus ukinitve t.i. sovražnega govora (vendar ali ni »sovražni govor« ^{tudi} vsaka negativna umetnostna kritika ?!) pa približuje oblast totalitarnim prijemom. Sklep je nedvomen : svoboda govora dopušča tudi »sovražni« (= kritični) govor, politično zatiranje »sovražnega govora« pa ne dopušča svobode govora oziroma dopušča svobodo govora samo oblastniški strani.

Če je medijski prostor (časopisje, radio, televizija) pretežno enostranski kot pri nas, potem je »sovražni govor« navzven v nekaj kritičnih revijah, pri tem pa »sovražnost« pomeni, da sploh izvemo kaj stvarnega in oprijemljivega o domači politiki ! Še en dosežek novejšega izrazoslovja je korektni govor oziroma korektno pisanje, kar po domače pomeni nekritično hvaljenje oblasti ali pa vsaj pohlevno kimanje vsemu, kar si oblast sproti izmišlja ali počne. Za širše politično spoznavanje in za razgledovanje po domovini in po svetu pa nujno potrebujemo večbarvno svobodo govora in pisanja.

2. SPISANKA

O »sovražnem« govoru v zvezi z določenim primerom

Sovražni – v smislu žaljivi – govor je v osebnih odnosih nenehno navzoč, različna pa je intenzivnost t.i. sovražnega govora : od besednega žaljenja, ki se nadaljuje le z zamero, do žaljenja, ki se konča s pestmi, s telesnimi poškodbami, celo z umorom ali mileje na sodiščih.

Druga raven je politični »sovražni govor«. Najbolj normalno je, da različne stranke v svojih glasilih ali v svojih govornih nastopih kritizirajo svoje politične konkurente. To spada v delujočo demokracijo. Po primer moramo žal v preteklost, ko smo imeli katoliški, liberalni in socialnodemokratski tisk v cesarski Avstriji. V enostrankarski diktaturi pa je sovražni govor vsaka kritična beseda o tej ureditvi, tudi o ideologiji te ureditve in končno tudi o zgodovini vladajoče stranke.

Medtem ko je bila letošnja 1. Spisanka primerek splošnega razmišljanja, pa me je k oprijemljivejši obravnavi naslova 2, spisanke pobudil članek dr. Boštjana M. Turka (Osvajalci) v Reporterju z dne 4.2. 2019. Kleč, ob katero sem se spotaknil, je tale izjava Janeza Kocijančiča, visokega komunističnega funkcionarja v bivšem totalitarnem režimu, objavljena v Turkovem članku : »Sprašujem se, kako je možno, da nekdo zapiše, uredništvo pa objavi, da so povojni voditelji (Kidrič, Kardelj in Leskošek – Luka) največji krvniki slovenstva v 20. Stoletju. Naj slovenska javnost presodi, ali gre tu za svobodo javne besede ali pa za sovražni govor.« (!!!) Hic Rhodus, hic salta !

Pa analizirajmo to izjavo. Vsak ideološki in politični enostranec je slep in gluha za zločinsko početje svoje strani (stranke), zato gre komunist slepo in gluho mimo nešteti žrtev komunistične revolucije ali komunističnih revolucij. Tudi prokomunistično usmerjeni zgodovinarji se ne ukvarjajo z okoli 600 ugotovljenimi grobišči povojnih revolucionarnih žrtev v Sloveniji ali pa z dejstvom, da je vsakršno pobijanje Slovencev že med vojno in še po vojni popolno zanikanje povednega gesla NOB ! Narod so namreč vsi člani naroda in ne le komunisti in njihovi simpatizerji.

Jasno je, da za žrtve režima odgovarjajo vladarji, v komunističnem režimu so to diktatorji in njihovi pomočniki. Žrtve komunistične diktature so bile večkrat statistično približno označene (v svetovnem merilu okoli 100 milijonov žrtev). Tudi jugoslovanski diktator Broz spada v prvo deseterico zločinskih voditeljev (pripisujejo mu okoli milijona žrtev). Če ne bi bilo komunistične revolucije v Jugoslaviji, bi se morda medsebojno pobijali pripadniki neljubečih se jugoslovanskih narodov, a v mnogo manjšem številu, kot je bilo revolucionarnih žrtev.

Ker so revolucijo v Sloveniji vodili omenjeni Kardelj, Kidrič, Leskošek (in še kdo), so navedeni nedvomno krivi za žrtve, ki jih je povzročila revolucija. Z realnega nepristranskega vidika je omenjeno dejstvo, ki mu Kocijančič

oporeka, vsekakor trdno utemeljeno. Ravno zato, ker so podatki o žrtvah komunizma neovrgljivi, pa se postkomunistični kontinuitetniki trudijo, da bi nadležne podatke o komunističnih žrtvah spravili pod preprogó, zamolčali ali pa celo dosegli, da bi postali podatki Dežmana, Mikole, Zajdele in drugih raziskovalcev »sovražni govor«, torej govor, ki bi bil kolikor le mogoče pravno omejevan ali celo kaznovan ! Če pa bi do take stopnje prišli, bi se že znašli v totalitarnem enoumju !

V politični zgodovini je »sovražni govor« stalna sestavina obravnav. In spet smo pri enostranskem in pri večstranskem gledišču. Pri enostranskem vidiku je naša stran vedno najboljša in idealna, nasprotna stran pa najslabša in zla. Res je, največ je državno, nacionalno, versko, politično enostranskih zgodovin. Težko se je dvigniti na nepristransko raven. Najbrž je to lažje, če zgodovinar iz časovne in iz krajevne razdalje obravnava neko dogajanje, npr. Figes in Pipes, ko obravnavata rusko revolucijo 1917.

Kritična narodna zgodovina vedno prizadene posamezne strankarje. A vrnimo se h Kocijančičevemu citatu. V demokraciji je možno napisati to, kar Janez Kocijančič problematizira, možno pa je to tudi ovreči, tako da dokažemo neresničnost tistega kritičnega ali »sovražnega« govora.

Kako se bi (se bo) na Kocijančičev citat odzvala nagovorjena slovenska javnost ? Predvidevam tole : za nasprotnike komunističnega režima je kritika komunistične oblasti normalna javna beseda, za podpornike komunizma pa je vsaka kritična obravnava revolucije (kaj podatki, kaj statistika žrtev, skrajneži bodo celo rekli : še premalo smo jih pobili !) sovražni govor.

Kritično pisanje o starejši zgodovini (npr. o 1. svetovni vojni) bo vznemirilo najbrž samo še zgodovinarje specialiste. Druga svetovna vojna s spremnimi političnimi pojavi pa je še vedno pomembna osnova za karijerne položaje, za različne osebne koristi in za privilegije celih političnih skupin.

In tu najdemo ključno Kocijančičevo kleč.

3. SPISANKA

O politični nestrpnosti v slovenskih knjižnicah

Občasno kupim revijo Demokracija in takoj vidim, da res sledi demokratični (= protitotalitarni) usmeritvi. Vsebuje vrsto tehtnih člankov in zanimive pogovore z ustvarjalci (tokrat s književnikom Marijem Čukom in z novinarjem Bojanom Požarjem). A v predpraznični številki Demokracije (7. 2. I.9) me je kot čestega uporabnika knjižnic in tudi kot bivšega knjižničnega uslužbenca najbolj presenetilo pismo bralca Karola Hernčiča iz Kamnika . Naslov njegovega pisma se glasi : Knjižnice in revija Demokracija. Pa poglejmo, kakšno presenečenje nam prinaša njegovo pismo.

Avtor pisma je obiskal okoli 30 slovenskih knjižnic in opravil zasebno informativno anketo o izboru nekaterih revij v knjižnicah. Za izhodišče navajam avtorjev stavek s strani 56 : » Prav v vseh, ampak res v vseh knjižnicah, ki sem jih obiskal, imajo naročeno ultralevičarsko Mladino, Reporter marsikje manjka, Demokracija pa skoraj povsod.« Na svoja vprašanja o umanjkanju dveh (recimo : opozicijskih) revij v čitalniškem izboru je dobil avtor »neverjetne, celo bizarne odgovore^{1,2} : 1. »Saj imamo naročen Reporter (v tem primeru je bila bojkotirana »samo« Demokracija)... 2. »Demokracije in Reporterja nimamo naročenih, ker oba tako nespoštljivo pišeta o tovarišu Milanu Kučanu!!« Ta stavek pa že velja pokomentirati. Ali je knjižnično vodstvo tako usmerjeno, kot da bi še živeli sredi enoumnega komunističnega režima, ki ne prenese kritike , ampak zahteva le lastno hvalo ?! Knjižnica se torej zavzema za enoumje in ne priznava pluralističnih interesov, različnih mišljenj in večbarvnih političnih usmeritev. Frapantna je tudi tretja točka, ki se glasi takole : 3. »Naj nehata prekopavati domobrance (tu je knjižničar srednjih let mislil na odkrivanje novih in novih povojnih morišč). Potem bomo pa oba naročili !!« Trdno enoumni knjižničar si privoščiči, da forsira le svojo politično ideologijo, bralcem v knjižnici pa ne dopušča nobene tiskovne izbire. Sicer pa se »grešni reviji« lahko popravita : naj spremenita svoje pisanje (npr. tako, kot ga je spremenil rajnki MAG !), »potem bomo pa oba naročili.« Tudi v tretji točki je mišljenje knjižničarja obstalo v dobi »samoupravnega« socializma ali diktature proletariata ali enpartijske resničnosti.

Če sta že 2. In 3. Točka alarmantni, se četrta točka še vrhunsko stopnjuje : 4. »Njihovo politično prepričanje (tako Reporterja kot Demokracije) ni v skladu z našo družbeno usmeritvijo !!« Le katera je »naša« (= splošna ? = slovenska ? = demokratična ?...) družbena usmeritev ? Spet kaže na komunistično enoumje. Po domala 30 letih slovenske demokracije nam slovenske knjižnice še vedno nudijo bolne sadove totalitarizma.

4. SPISANKA

Manom sošolca Jana Makaroviča (spominski sestavek)

Z Janom sva se srečavala vse dolgo osemletno obdobje najine klasične gimnazije (1945-1953) delno kot sošolca, delno kot paralelkarja. Vendar se nisva družabno povezovala. Jaz sem se ukvarjal s športom in s šahom ter z navdušenim obiskovanjem gledališča in kina, on pa je bil najbrž že zgodaj resno študirajoči tip. Gimnazijska leta so minila in za dolgo časa sva izgubila vakršen medsebojni stik. Soočila sva se ponovno šele v samostojni Sloveniji in pa v najinem upokojskem času.

A pojdimo nazaj v davna gimnazijska leta. Ne vem, ali sva bila sošolca že v prvem razredu. Razvrščeni smo bili v 3 paralelke, jaz sem bil v 1. C. Ne vem pa natanko, kateri so bili moji sošolci že v tem razredu. Stvari so jasnejše šele od drugega razreda dalje. Kaj se je zgodilo? Iz u velikanskih ureh razredov (števično okoli 40-50 dijakov!) sta nastala v drugem razredu le dva razreda (A, B). Se pravi, da je bila selekcija v prvem razredu zelo ostra, očitno kar tretjinska! No, od 2. Razreda pa sva bila z Janom gotovo sošolca.

In kaj se spominjam o njem iz tistega časa? Bil je miren, zadržan fant z očali in z rahlo govorno napako, ki pa jo je pozneje uspešno odpravil. Vsekakor je bil zametek učenjaka že takrat, ko smo mi vneto breali žogo v Tivoliju na znamenitem Trikotniku. Od 6. o osme gimnazije sva bila paralelkarja in se nisva dnevno srečavala. V šestem razredu smo namesto prejšnje ruščine dobili na izbiro dva zahodnoevropska jezika: angleščino in nemščino. Jaz sem izbral angleščino (narobe: na FF bi mi bolj koristila nemščina!), pametnejši Jan pa je izbral nemščino, ki mu je bila pri filozofiji nedvomno najbolj v prid.

Nekako sem vedel, da je Jan vpisal na FF filozofijo in psihologijo, a sva se v NUKu (takrat še ni bilo stavbe FF na Aškerčevi cesti!) komaj kdaj videla. Spominjam pa se študirajočega Jana na klopci v parku Zvezda, ko smo neresni študenti ta park mimogrede prečkali.

Po koncu fakultete me je čakalo še nadležno služenje vojaškega roka, kar je bilo Janu (zaradi močnih očal) najbrž prihranjeno. Minila so 60., 70. in 80. leta in znašli smo se v samostojni Sloveniji. Vedel sem, da piše Jan učene strokovne knjige, ne vem pa, katero njegovo knjigo sem prvo prebral. Če pogledam v domačo knjižnico, je tam najstarejša Janova knjiga tale: Mladi iz preteklosti v prihodnost: Pogled na zgodovino človeštva z vidika odnosov med generacijami, 1983. Knjiga me je gotovo pritegnila že z naslovom. Druga Janova knjiga v domači knjižnici in po časovnem redu je Sla po neskončnosti: človek kot ustvarjalec, 1986. Spet nadvse vabljivi naslov po moji vseči. Medtem ko se je Jan teoretično ukvarjal s pomenom ustvarjalnosti, sem jaz na tem področju praktical, ko sem profesorsko deloval v gimnaziji. Nagonsko sem podpiral čim večjo izrazno in miselno ustvarjalnost svojih dijakov. Vrh take usmeritve je bil zlasti organizirana dijaška gledališka dejavnost.

21 6

Na vrsti je Janova knjiga, ki me je najbolj navdušila : Evropske korenine slovenske ustvarjalnosti, 1996. V knjigi lahko občudujemo avtorjevo široko povezavo sociologije, zgodovine, kulture in literature v nenehnem prepletu. Ko sem bil kratek čas predsednik Društva klasikov, sem povabil Jana, naj to knjigo predstavi na družabnem sestanku klasikov. Res je prišel in bil naklonjeno sprejet.

Ko sem po mnogih letih vzel to knjigo vnovič v roki, pa me je že na prvi strani presenetila Janova izjava o italijanščini v njegovi osnovni šoli, Oba sva obiskovala ljubljansko osnovno šolo v celotnem vojnem času (1941-1945), vendar se jaz ne spominjam nikake italijanščine : vseskozi je bil pouk v slovenščini (potrdilo za to imam tudi v šolskih spričevalih iz tega časa !). Zdi se mi, da je bila italijanščina kot predmet uvrščena samo v srednje šole. Čudno pa bi bilo, da bi italijanščina ^{vsega} v osnovni šoli bila, v drugi p[ri]a ne ! Zanesljivo razlago bi gotovo dobili v šolskem muzeju.

Imam še eno Janovo knjigo iz 20. Stoletja : Od črne boginje do sina božjega : Slovensko ozemlje kot sotočje verskih tokov, 1998 Spet preseneča široka Janova multidisciplinarnost, saj v tej knjigi posega v kulturno zgodovino, v etnologijo in v religiologijo, ki pa so resda povezane s sociologijo.

Preden se preselim k Janovim knjigam v 21. Stoletju, naj omenim še bežni spominski utrinek (najbrž iz 90. let). Odpravim se gledat drugi konjeniški kip generala Maistra pred ministrstvom za obrambo (prvi Maistrov kip pri kolodvoru mi vedno deluje dinkihotsko). In koga tam srečam ? Sočasno sta si prišla kip ogledat tudi Jan in njegova žena. Gospo sem videl prvič in zadnjič. Malce smo poklepetali in se razšli.

V letu, ko smo doživeli grozljivo 60-letnico naše mature, je izdal Jan neznansko obsežno (660 strani !) in ponovno večdisciplinarno knjigo Avantura sveta, 2013. Najbrž mi je Jan o tej knjigi na kakem srečanju že govoril, po posvetilu v knjigi pa vidim, da mi je knjigo leta 2014 podaril. Posvečena je Spominu matere mojih otrok. Tako sem izvedel, da mu je žena, najbrž nedavno, umrla. Značilno je, da je knjiga izšla v zbirki Humanistika in naravoslovje. In res, Jan se je junaško podal tudi v drugo omenjeno sfero ! Izjemno ! Meni kot izrazitemu nenaravoslovcu so fizikalne skrivnosti povsem tuje (popravni izpit iz fizike v gimnaziji !). Tako ali drugače : gre za občudovanja vredno knjigo, ki je razdeljena v štiri velike dele : 1. Prostor in snov, 2. Strukture in sistemi, 3. Subjekt in objekt, 4. Energija in čas.

In zdaj h knjigi, pri kateri sva imela največ skupnega opravka, povrh pa je bila še osnova za najin idejni in politični spopad. Že naslov te knjige je nenavaden : Zgodbe svetega pisma : zgodovina dveh nenavadnih narodov, 2017. Moj odnos do te knjige je nekaj posebnega, saj sem jo spremljal že od rokopisa. Jan mi je pred nekaj leti telefoniral, ali bi hotel prebrati njegovo knjigo, ki da govori o Judih in o Slovencih. Seveda sem nemudoma pristal in dobil v branje obsežen kup papirja. Z velikim zanimanjem sem besedilo prebral in takoj pridal nekaj tehničnih in tekstovnih pripomb. Lotil sem se še naslova, saj Slovencev naslov

ne zadeva, judovska zgodovina pa tudi ni ^{pa} obsežena v Stari zavezi. Pozneje sem svojo problematizacijo tega naslova omilil in se z naslovom navsezadnje sprijaznil. (Razlago za svojo mnenjsko spremembo izpuščam.)

Janova knjiga pa kar ni hotela iziti. Jan je omenjal težave z založbo, katere ravnatelj pa je izdajo Janove knjige takoj podprl. Sočasno sem bil tudi sam v založniški obdelavi, saj sem čakal na izid svoje knjige Slovenski književniki in književnice v komunističnih zaporih, 2017. Najini knjigi sta izšli istega leta, moja knjiga pa je ugledala beli dan nekaj prej.

Ko mi je Jan podaril svojo knjigo, sem jo prebral vnovič in se takoj odločil, da jo bom uporabil kot témo za eno svojih spisank (nazadnje sta nastali iz tega namena kar dve spisanki, natisnjeni pozneje v moji knjigi Zenalne klepetnice, 2017). Obe spisanki sem poslal po pošti Janu, a odgovora zlepa ni bilo. Nato se le oglasi in me povabi k sebi na Čufarjevo 13, da bo še on o zadevi povedal svoje. Naj bo, naj se krešejo uma meči ! Tema knjige je bila res proumerna za najino debato. Pri svojih strokah (filozofija, psihologija, sociologija) je Jan premočan za moj bežni razgled, enako imam nedvomno prednost pri obravnavi literature. Zgodovina in mitologija pa sta področji, pri katerih se lahko enakovredno kosava. Eden od naju je pač več vedel o eni stvari, drug pa več o drugi stvari. Pridem torej na debato k Janu in pričakujem, da se bo kritično lotil mojih pripomb k svoji knjigi, jaz pa bom dodajal svoja mnenja. Kje pa ! Jan je začel predavati o tem, kar je v knjigi že napisal in kar mi je bilo že znano. Vendar sem ga vljudno in trpeče poslušal, a njegovega govora ni in ni bilo konca. Bil sem že neznanosko utrujen. Nazadnje ga le prekinem s predlogom, naj nekaj ostane za drugič. Minile so debele štiri ure !! Domov sem se odmajal v stanju boksarja tik pred knock outom. Sklenil sem, da Janu ne bom nikdar več dal možnosti za enoumno idejno in politično predavanje. (Morda je Jan pogrešal svoja profesorska predavanja in je uporabil ugodno priložnost, da jih nadomesti !?) Jan je res učen in široko razgledan, a je obenem tudi miselno dogmatiziran. Pri njem je že vse sistemsko dognано : tako je in nič drugače.

Pri meni, ki sem skeptik, relativist in eklektik, je vse obrnjeno. Nič ni trdno določeno na področjih vere, filozofije, politike, znanosti... (Hm, nekako Heisenbergovo načelo nedoločenosti !?) Kaj vse se je že v tisočletjih, o katerih kaj vemo, že spremenilo ! In zgodovina ? Večinsko je režimska, enostranska, pristranska, lažna... (prim, komunistične zgodovine !) Pri Judih sva se z Janom še kar skladala, pri Slovencih pa nikakor, saj je Jan le ponavljal ideološke trditve komunistične zgodovine.

Vemo pa za gotovo, da so se komunisti uprli okupatorjem na Slovenskem šele na poziv Moskve po nemškem napadu na Sovjetsko zvezo 22. 6. 1941. Vemo tudi, da so se komunisti borili v vojni le za lastno oblast in ne za narodno svobodo, saj niso marali ne naroda in sploh ne svobode. Dokaz za to je dejstvo, da v komunističnem režimu ni bilo nikake svobode. Zavzemam se za zgodovino dejstev in ne za ideološko nategovanje. Nisem pristaš nobenih odrešeniških prerokov, filozofov, ideologov, politikov. Vendar nisem hotel spreobračati

A 8

svojega sošolca iz njegove zagledanosti v marksizem in v idealizirani komunizem. Zame so komunizem le komunistični režimi. Jan me je presenetil, ko je dejal, da načrtuje zgodovino ruske revolucije 1917 (in to po Figesu in po Pipesu, ki ju že imamo v slovenskem prevodu!). Za svoj namen pa prebira zgodovino ruske revolucije, ki jo je napisal Trocki. Podvomil sem v to, da je Trocki primerna osnova za pisanje o ruski revoluciji, saj je bil v njej vplivni udeleženec in tako neogibno osebno in strankarsko enostranski. A Jana je pritegnila določena politična enostranost, ki je ni pri Figesu in pri Pipesu. Zabavna je bilo pri zadevi Blumrich v zvezi z Ezekielovo zgodbo iz Stare zaveze. Vemo, da Ezekiel pripoveduje zgodbo o prihodu nekega NLP, seveda z verskega judovskega vidika. Vendar je tehniški strokovnjak pri Nasi Blumrich odkril v Ezekielovi zgodbi objekt, ki neznansko spominja na modul, s katerim so se Američani spustili na Luno! Imamo teološko in tehnološko zgodbo. Kaj izbreremo? Jaz sem seveda izbral tehnološko Blumrichovo različico. Jan je tehnološko zgodbo odklonil, ker pač ni v skladu z njegovim miselnim sistemom. Vendar on tudi ni vernik. Kaj naj torej počne z Ezekielovo zgodbo? Spominjam se tudi, da je Jan vneto polemiziral z našimi venetoslovci kot predstavnik »edine prave zgodovine«. Le katera je edino »prava«? Jaz sem vseskozi naklonjen venetski teoriji z naslednjega vidika: če je slovenščina tako sorodna z daljnim indijskim sanskrtom, zakaj ne bi bila še bolj sorodna s tako rekoč bližnjimi jadranskimi Veneti. In povrh še to: nekateri prevodi venetsčine me prepričujejo, npr. Osti jarej = Ostani mlad!

In zdaj k čudnemu finalu najinih stikov z Janom. Sredi decembra (žal se ne spominjam dneva) me preseneti Janov telefonski klic iz bolnice. Rekel je, da je na prepletu zaradi srca, in se čudil, da je bolan. To pa se je zdelo čudno meni, saj smo v vsi zadnje vsi (zlasti pa naši letniki) od danes do jutri. Dodal je še, da se bo po izhodu iz bolnice kaj oglasil. To so bile njegove zadnje besede. Čez nekaj dni se mi je zdelo, da ga vidim iz avtobusa št. 9, ko koraka blizu Poliklinike. No, sem si rekel, očitno je za zdaj z njim v redu. V kratkem je bilo Novo leto in za novoletni pozdrav sem poslal Janu Nietzschejevo pesem Goetheju (moj davni prevod). Potem pa šok, ko mi sestričin pastorek pokaže parte z imenom Jana Makaroviča. Zdi se mi, da je bilo to v prvem tednu januarja. V nadaljevanju izvem od sošolke Vide, da je Jan umrl že okoli 17. Decembra! Pred kratkim pa sem dobil na ogled še nekrolog, ki ga je o Janu napisal sociološki kolega dr. Zdravko Mlinar. Sic transit gloria mundi. Aškerc pa je v preizmi Čaša nesmrtnosti rekel: V delih svojih živel sam boš večno!

5. SPISANKA

O koncu »prave literature« po mnenju dr. Boštjana M. Turka

Stalni politični analitik v reviji Reporter dr. Boštjan M. Turk je študijsko romanist in poklicno univerzitetni profesor francoske književnosti. V kolumni Butler, vera in smrt (Reporter, 18. 2. 2019) je združil svojo političnost in svojo strokovnost. Žal se avtor večkrat izgublja v svojih dvomljivih in v nedokazljivih trditvah. Tokrat si je privoščil skrajno potencirano in povsem nesmiselno trditev. Glasi se : » Leta 1955 (smrt Paula Claudela) ni bilo samo konec prave literature. Takrat enkrat je umrla tudi zahodna civilizacija.«

Najbrž je res, da je vsak strokovnjak, ki se dolgo časa ukvarja »s svojim« avtorjem, do tega avtorja hvalilno pristransko ali kar enostransko razpoložen. (Turk je z obravnavo Claudela doktoriral na Sorboni.) Vendar pa je pri navdušenju za »svojega« avtorja le treba najti pravo mero. Umrli so številni veliki svetovni književniki, a s tem ni bilo konec »prave literature«. Ko pa je umrl Claudel, ni umrla le »prava literatura«, ampak z njo povrh še cela evropska civilizacija !!

Ta izjemno pretirana in osupljiva trditev pa vsebuje v izhodišču prepričanje o tem, kaj je »prava literatura«. Nedvomno je to literatura Paula Claudela in najbrž tudi literatura tistih, ki pišejo v podobnem duhu kot Claudel, torej v verskem katoliškem duhu. In tu se znajdemo v skrajni ideološki pristranosti : Samo avtor moje ideološke (verske) usmeritve je avtor »prave literature«. Drugoverci, agnostiki, skeptiki, neverniki itd. pa so pisce »neprave literature«. To lahko logično izpeljemo iz Turkove kar neverjetne trditve.

Seveda posameznikove trditve o »mojem« avtorju ali o »mojih« avtorjih ne dokazujejo ničesar razen lastnega posameznikovega mnenja o tem. Obstajajo nešteta drugačna mnenja drugih posameznikov o drugih avtorjih. Relativizem literarnih okusov nas usmerja k znanemu latinskemu rektu De gustibus non est disputandum. Če pa že disputiramo (vsa mnenja so enakovredna), kaže začeti z ugotovitvijo, da dr. Turk žali številne vrhunske književnike, ki so pisali po letu 1955, a vendar ne pišejo več »prave literature«.

Lahko bi začel naštevati svoj seznam prave literature po letu 1955, a zadovoljil se bom kar z omembo enega samega slovenskega književnika : Gregorja Strnišča (1930-1987). Celotni opus našega pesnika, pisatelja in dramatika sega v čas po 1955.

Naštejmo za ilustracijo avtorjeve pesniške zbirke in lastne izbore : Mozaiki, 1959, Odisej, 1963, Zvezde, 1965, Želod, 1972, Mirabilia, 1973, Oko, 1974, Severnica, 1974, Škarje, 1975, Jajce, 1975, Rebrnik, 1976, Vesolje, 1983.

Pridajmo še njegove znamenite igre : Samorog, 1967, Žabe ali prilika o ubogem in bogatem Lazarju, 1969, Ljudožerci, 1972, Driada, 1976.

10

Prepričan sem, da je celotno Strniševo delo velika in »prava« literatura na evropski kakovostni ravni, pa naj dr. Türk znanstveno dokaže (hm !?), da moja trditev ne drži.

Za primer naj navedem eno samo Strniševo kitico :

V njegovem srcu igra godba,
Samorog stoji pod zvezdami,
Na nizkem griču sredi gozda,
Na križišču vseh poti.

Ali je mogoče strniti več lepote in pomembnosti v štiri verze ? Kaj vse je tu ?
Srce (čutečnost), glasba (umetnost), Samorog (simbol), zvezde (vesolje), grič in gozd (zemeljski prostor), križišče poti (središče dogajanja).

Ker je še dovolj prostora, naj dodam še pesem iz igre ŽABE :

Pesem *žabjeva* lovca

Spak nastavlja luč
Sredi *žabjih* ruž.

Močeradast mrak,
Klic *popul* tješnih žab.

Sredi *brnje* vrgast križ :
Kdor *ne pade*, bo pribit !

6. SPISANKA

O izjemno pretresljivi knjigi Mehmedalije Alića Nihče, Lj. 2013

Vse avtobiografije so bolj ali manj zanimive, saj pripovedujejo bralcem o različnih malo znanih ali celo neznanih življenjih. Vrednost posameznih avtobiografij se poveča s pomembnostjo življenjskih zgodb v njih in z izrazno sposobnostjo avtobiografov. V Alićevi knjigi sta se kaj in kako povezala na visoki ravni.

Sprva se zdi, da gre za pogosto osebno zgodbo : za prehod mladostnika iz domačega vaškega okolja v mestni industrijski kraj in povrh še za prehod iz domačega jezika v tuj jezik, konkretno : za prehod kmečkega Bosanca v industrijsko Slovenijo. Že ob tem prehajanju iz ene sfere v drugo sfero je nemalo neprilik in težav. Vse pa se še močno zaplete, če posameznika potegneta v svoje kolesje politika in zgodovina. A oglejmo si najprej kratki zapis na ovitku knjige :

»Kot najstnik je prišel v Zagorje in postal rudar ter pozneje rudarski tehnik, ustvaril si je družino in v Bosni gradil hišo. Potem je prišel konec Jugoslavije, v Bosni je izbruhnila vojna, ki je vzela življenje dveh njegovih bratov. Hkrati je v Sloveniji izgubil državljske pravice in pristal med izbrisanimi. V Nemčiji je prebil dve leti in opravil strokovni izpit za rudarskega nadzornika. Leta 1998 je dočkal slovensko državljanstvo. Deset let pozneje je dobil delovno nalogo v rudniku Huda jama, kjer so bile pokopane stotine žrtev povojnih pobojev. In s tem se je začela zanj nova kalvarija : pritiski s strani oblasti, naj zamolči dejstva, ki jih je odkrival.«

Najprej gre seveda za človeka dveh domovin. Družinska in krajevna povezanost z domačo Bosno (ob srbski meji !) je avtorjeva stalnica, desetletja življenja v Sloveniji pa so tudi prinesla svoje. Avtorjevi otroci bodo že domači v Sloveniji. Pisec nas osvaja s svojo preprosto in s čutečo besedo, polno bistvenih sporočil o časih in o krajih (Bosna, Slovenija, Nemčija). Vse skupaj spominja na pravcato trnovo pot. A na sovraštvo avtor ne odgovarja s sovraštvom, na ubijanje ne odgovarja z ubijanjem, vseskozi – tudi ob najhujših dogajanjih – se izkazuje s pozitivno mislijo, s človečanskim čutom. Marsi – kdo bi na Alićevem mestu že obupal ali ponorel v sovraštvu.

Hanna Slak je v svoji spremni besedi k Alićevi knjigi med drugim povedala : » Rudar Mehmedalija Alić – toda prav je zapisati : pisatelj Mehmedalija Alić – se bralca dotika manj s pretresljivostjo prizorov, ki jim je bil priča, kot s presenetljivostjo avtorjeve trmaste vere v solidarnost, enakopravnost in svobodo vseh ljudi : s svojim humanizmom.« In še : »Tekst Mehmedalije Alića je veliko več kot osebno izpovedna pripoved. Je mirno artikuliran humanistični manifest, velike sanje malega človeka, ki se iz pogorišča vseh etičnih in moralnih vrednot dviga močnejši kot kadarkoli.« In ključno Hannino vprašanje Aliću . » - Od kod ti moč ? V kakšnega boga verjameš ? - Boga... s komaj vidnim nasmeškom je pokazal name. – Vate verjamem. V človeka.«

Alić presenetljivo ni več tradicionalni islamski vernik, saj daje prednost posvetnemu humanizmu, a kaj, koliko ljudi je že razočarala vera v bogove in v ljudi... Vendar pa je Alić eden od tistih redkih ljudi, za katerega se zlahka odločim, da ga imenujem za človeka z veliko začetnico : za Človeka.

Ob tem razložimo še naslov knjige NIHČE. Ko se je avtor ustavil na hrvaško-slovenski meji, mu je hrvaška policistka (ali jo je bolj motila Alićeva bosanskost ali slovenskost ?) navrgla besede »Vi ste nihče ! Niko i ništa !« (potem ko je rekel, da živi v Sloveniji komaj 33 let !) Presenetljiv je avtorjev domala svetniški ali stoični komentar ali morda rahlo ironična pripomba : »Nimamo razloga, da bi se jezili. Policistka je predstavnica oblasti in najbrž ve, kaj govori.« (avtor je to govoril svoji ženi in spremljevalki v avtu.)

Ne bo odveč še en stavek pri koncu spremne besede : »Po nečloveških naporih v najtemnejšem rudniku Evrope je ostal na cesti kot odvečna delovna sila.«

Za uvod bo to dovolj. Zdaj pa preidimo od Alića posameznika k Aliću, povezovalni priči vojnega in političnega dogajanja.

Ko se je v 90. letih začela nora državljanska vojna v Bosni, temelječa na etnocidu, ki ga je izvajala nadmočna srbska stran, je bil Alić v Sloveniji. Če bi se takrat znašel doma v Bosni, bi postal eden izmed žrtev. (njegova vas je blizu Srebrenice). Seveda je srbski etnocid nad islamskimi prebivalci Srebrenice neznanski zločin, a to dejanje je mirno dopustila »kulturna« Evropa, saj je umaknila svoje čete z ozemlja, ki bi ga morala varovati.

Takole označi to strašno tragedijo Alić (stran 111-112) : »Srebrenico in njeno celotno regijo je svetovna birokratska elita iztrgala iz rok njenega prebivalstva in jo podarila klavcem kot krvavo nagrado za genocid, V Srebrenici niso izvedli genocida le nad ljudmi, ampak tudi nad vsemi temeljnimi človekovimi pravicami. Genocid ni bil samo narejen, temveč kratko malo traja, in to na prefinjeno umazan način.

Kako je mogoče, da v zavarovani coni Združenih narodov na koncu 20. stoletja zgodi tako gnusen zločin in da za to do danes iz vrst odgovornih iz ZN še nihče ni odgovarjal? Kako je mogoče, da je Srebrenica po genocidu ostala pod okriljem tistih, ki so pobijali, posiljevali in preganjali njeno prebivalstvo? Ali naša vrnitev na svoje velja samo en dan v letu, 11. Julija? Dan, ko jočemo. Dan, ko vsako leto znova podoživljamo krivice in ponižanja. Ko na pokopališču v Potočarih gostimo evropsko in svetovno elito, ki nam bere govore in predavanja.. Vsako leto nam na ta dan izrečejo veliko lažnih besed obžalovanja in veliko lažnih obljub

Gospodje. Govorite, da ni nikoli prepozno privedi krivce pred sodišče. Jaz pa pravim, da je danes za nas prepozno. Zamujate že od samega začetka-

Prepozno je, da si operete čast.

Prepozno za vrnitev izgnancev, razsejanih po vsem svetu.

Prepozno za mnoge matere, ki so od bolečine umrle in niso dočakale ne pokopa svojih sinov ne kazni za zločince.

Prepozno za kaznovanje zločincev, ker ste po toliko letih čakanja iz njih pomagali ustvariti mite in tako iz njihovih sinov in vnukov vzgojili nove heroje smrti.

Prepozno je.«

Moj komentar : res gre za skrajno nizkotno politično igre uradne Evrope in uradnega Sveta z malo Bosno. Najprej je bil dopuščen pomor prebivalstva, potem je bila dopuščena zasedba ozemlja tistim, ki so morili, preživelim ubežnim domačinom pa ostaja en dan letno, da se vrnejo in se sestanejo na pokopališču. Etnično (versko) čiščenje je uspelo. Le kdo bi se mogel vrniti na rodna tla? Svoj »obtužujem« začenam kar z usodo Sarajeva. Evropa, OZN, Nato, vsi so dopuščali večletno obleganje in uničevanje tega mesta! Vedelo se je, kdo je napadalec. Evropska in svetovna politika sta več let mešetarili s Srbi in omahovali, kaj storiti z Bosno. Kdo bi razumel politične igre? V Bosni je bilo Srbom vse dovoljeno, na Kosovu pa ne!

Po težkih pretresih v sedanosti (90. leta) pa je Aliću njegov rudarski poklic omogočil še globinski uvid v krvavo in v zločinsko slovensko zgodovino. Bil je vodja odkopov komunističnih žrtev v rudniku Huda jama. Dojel je povezanost dogajanj leta 1945 in leta 1995. Obe dogajanja povezuje sistematično pobijanje drugačnih, nenaših politično, nacionalno, versko... Enoumje, naj bo monoteistično ali monistično, je vedno uničevalno do drugoverskih ali drugoumnih. Razlika pobojev v Sloveniji 1945 in v Bosni 1995 pa je ta, da so bile žrtve v Sloveniji skrite v podzemne jame, žrtve v Srebrenici pa široko vidne evropskim očem.

Podobnost obeh morilskih dogajanj se nadaljuje : morilci iz obeh časov niso niti obtoženi, kaj šele obsojeni, saj jih ščiti močna vplivnost somišljenikov, pristašev in privržencev. Tudi kesanja za pomore ne moremo pričakovati niti od še živih morilcev ali od njihovih bližnjikov, saj jih še vedno navdaja mit, da je pobijanje političnih sovražnikov pravzaprav potrebna dejavnost za zmago naše edine prave ideje!

In tako pridemo do zgodovine, naše učiteljice. Vse, kar se da naučiti iz zgodovine, je to, da se moritve na veliko stalno ponavljajo in da smo vsi le gledalci večne krvave rihte, brezumne klavnice in nenehnega mrtvaškega plesa.

7. SPISANKA

O nadutem enoumju monoteistov in monistov

(ob pisanju dr. Boštjana M. Turka v Reporterju 2019)

Že v 5. letošnji spisanki sem reagiral na skrajno enostransko ideološko izjavo dr. Turka (s Claudelovo smrtjo leta 1955 je bilo konec prave literature ! – Reporter, 18. 2. 2019). V naslednjih številkah iste revije je isti avtor nadaljeval svoje ozko idealiziranje katoliške usmeritve (Samouničenje – 25. 2., Peklenska vrata v novi svetovni red – 4. 3. In Izrael – 11. 3.).

Vedno mi je bila tuja vsaka verska ali filozofska »edina resnica«. Kako je mogoče govoriti o edini resnici ob poplavi različnih ver in filozofij ! Zakaj bi bil pravi bog ravno judovski in ne egiptovski, , iranski, indijski, kitajski, japonski itd. ali pa noben ?! Odgovor vernika bo najbrž : zato, ker je to moja (naša) vera. Jasno je, da je za drugačnega vernika edino prava njegova vera itd. itd. Nič hudega bi rekli navsezadnje, če lahko različni verniki živijo mirno skupaj in se zaradi različnih ver med seboj ne pobijajo, se ne preganjajo in ne nadlegujejo drug drugega. Žal se je z razvitimi monoteizmi ravno verska nestrpnost neznansko povečala. V politeizmu ni bilo verskih preganjanj in verskih vojn. Vsega tega pa je na pretek v zgodovini verskih vojn (kristjani – muslimani) ali v medkrščanskih spopadih (katoliki, pravoslavci, protestanti). Podobna sovražnost med enoverci je tudi v zgodovini islama (suniti, šiiti). Monoteistično sovraštvo do drugovercev pa je bilo vedno tudi uničevalno do drugih kultur. Primerov je več kot dovolj. Spomnimo se le na špansko uničevanje avtohtonih kultur v Srednji in v Južni Ameriki. Zpoznela islamska uničevalna strast se je še pred nedavnim pokazala v Afganistanu (uničenje dveh velikih Budovih kipov) ali pa na Bližnjem vzhodu (uničevanje staroveške kulturne ostaline). Vera, ki je obenem tudi politična oblast, si lahko pač vse privošči : uničuje vse, kar ni »naše«, preganja vsako drugo vero in filozofijo. Krščanstvo je po izgubi politične oblasti v Evropi nujno postalo strpno do drugih, saj drugače ni šlo. Je pa res, da so tako monoteizmom kot monizmom (posvetnim ideologijam, kot je na primer marksizem) blizu zgolj diktature in ne demokracije.

Oglejmo si nekaj katoliških izjav iz knjige Edmonda Parisa Jezuiti – skrivna vojska papeštva, 2008, ki jo imam ravno pri roki :

»Cerkev lahko krivoverce obsodi tudi na smrt, vse njihove pravice pa so zgolj izraz našega popuščanja.« (pruski jezuitski general Wernz – v obdobju 1906-1915 !)

»Prekletstvo nad tistimi, ki trdijo, da nam Sveti duh ne dovoljuje pobijati heretikov !« (papež Leon XIII. – v obdobju 1878-1903 !)

»Kompromis med katoliško vero in liberalizmom ni mogoč... Nič ni bolj tujega katolicizmu kot demokracija.« (nemški teolog, jezuit Michael Schmaus (1897-1993) ! Navedene izjave so zanimive časovno. V oblastniški preteklosti katoliške Cerkve pa bi brez težav odkrili še marsikaj hujšega od navedenega.

Monoteizmi (monizmi) so izključevalni : samo MI in nič drugega (naš prerok, naš filozof, naša sveta knjiga, naš bog, naša edina resnica ...). Na kratko : Sacro egoismo !

Katoliški katekizem in katoliško versko enotenje je po letu 1945 nadomestil marksistični katekizem, a že brez šans na popolno miselno poenotenje prebivalstva. Spominjam se marksistične indoktrinacije v gimnaziji in delno na univerzi, a kaj : vseskozi sem vedel za toliko različnih filozofov in literatov. Le zakaj bi bil Marx edini glasnik resnice ? Ali zato, ker so marksisti na oblasti ? Pri študiju različnih kultur in literatur uvidiš, kaj vse so ljudje v preteklosti že domislili in izrazili. In vsega bogastva idej na svetu naj bi se človek udingal enemu miselnemu sistemu, eni sami veri ? To spominja na grško hibris : na ~~na~~ napuh, na nadutost.

Živi in pusti živeti drugim, veruj ali ne veruj svobodno, spoštuj verovanje ali neverovanje drugih. To je edina možnost za sobivanje različnih ljudi. Vse drugo je le nenehni boj vseh proti vsem.

P. S. Osebno izpovedni dodatek

Vedno mi je bila najljubša grška mitologija, vdekakor tudi zaradi svoje izrazite povezave s širno umetnostjo.

Potem ko sem prebral ~~knjigo~~ knjigo Ljubinke Radovanović Velika jednačina : Mit i simbolika starog Egipta, 1973, me je navdušila tudi egiptovska mitologija, nedvomno tudi zaradi svoje velike vloge v egiptovski umetnosti.

Pri drugih mitologijah sem bolj nevtralen, a pri vsaki mitologiji je kaj pritegljivega.

Najbolj zoprna mi je bila vedno južovska mitologija, pač tudi zaradi svoje večtisočletne povezave z oblastniškimi nameni in zaradi svoje uporabe za telesno in za duhovno nasiljevanje.

Od vzhodnih miselnih sistemov mi je bil vedno ~~in~~ (in mi je še) najbližji budizem, o a njem v posebni spisanki.

8. SPISANKA

Ob vrhovnem izreku izmailcev Nič ni resnično, vse je dovoljeno

Ta znameniti izrek je natisnjen pred začetkom Bartolovega romana Alamut (prva izdaja 1938). Mimogrede : ali je bil izrek morda kaj v zvezi s svetovno politično situacijo leta 1938 ? Vendar ne bom raziskoval v tej smeri. Izrek mi je vedno deloval izjemno udarno, a nikoli se nisem podrobneje ali celo analizirajoče ukvarjal z njim. Zdaj mu posvečam to spisanko.

Vprašanj je na pretek. Če je to vrhovni izrek izmailcev, kakšni so podrejeni izreki izmailcev ? In še : kdo so sploh izmailci ? V Alamutu marsikaj izvemo o izmailcih in o njihovem preroku in voditelju Hasanu Ibn Sabi. A oglejmo si, kaj pove o izmailcih Yves Thoraval v malem leksikonu Islam, 1998, str. 93 : » Izmailci so sedmeriški ali sedmeroimamski šiiti... Pogosto jih obtožujejo »ekstremizma«, sicer pa se včlenjajo v mesijansko obarvana versko-politična gibanja, ki so v islamu stalen pojav.

V primerjavi z naukom sunitov je sedmeroimamski nauk... močno nepravoveren in zagovarja alegorično, celo gnostično tolmačenje svetih besedil ter preseljevanje duš. Te naj bi moglo osvoboditi le pravo spoznanje, pridobljeno pod imamovim vodstvom. V tem nauku so očitni vplivi iranskega manihejstva, novoplatonizma, verjetno pa tudi indijske misli... Resnice so dostopne le posvečenim...

V političnem pogledu je bil največji izmailitski uspeh ustanovitev sijajnega fatimidskega kalifata (909-1171), ki je tekomoval z bagdadskim, sprva v Magrebu, nato pa v Egiptu. Po padcu Fatimidov se je gibanje razklalo na dve veji; skrajnejša (t.i.asasini) se je ukopala v orlovskih gnezdih na severu Perzije (Alamut !) in v Siriji...«

Ponavljam leksikonski stavek, ki je v kar najtesnejši zvezi z vrhovnim izrekom : » Resnice (opomba : torej množica resnic !) so dostopne le posvečenim.« !! Vrhovni izrek je namenjen le voditeljski skupini, saj je takoj razvidno, da ne moreš ljudstvu - preprostim vernikom – raji ponujati v bistvu nihilistični izrek. Ljudstvo vdano sledi le oblastniško »božji« in oblastno potrjevani resnici, ki mu jo razglašajo versko-politični voditelji. Prvi del izreka bi za začetek razložili takole : Nič ni resnično, kar mi pripovedujemo podložnemu ljudstvu, resnico poznamo le mi, izbranci, elita. Ljudstvu delimo verske fraze, sami pa smo lahko tudi neverniki, agnostiki (tak se kaže tudi Hasan Ibn Saba v Alamutu, a vedoč o vplivni moči vere).

Pa si oglejmo prvi del izreka brez alamutske spremljave. Nič ni resnično : Nič je pojem, pojem pa ni resnično obstoječ, ni resničen, vendar bi moral biti tu Nič srednjega spola (tisto Nič), to pa ni v skladu s slovenščino, ki prideva Niču moški

spol (Nič, Niča...). A pojdimo dalje in berimo takole : Nobena stvar na svetu ni resnična ! Ta misel nas približa pojmu indijske maye (= slepilo, iluzija). V Malem slovarju azijskih filozofij Maje Milčinski preberemo o mayi med drugim tole : »v hinduizmu splošno načelo filozofije vedanta, osnova mišljenja in stvari... V budizmu nenehno se spreminjajoči, nestalni pojavni svet, v nasprotju z nespremenljivim, bistvenim, absolutnim.«

Iz povedanega v tem leksikonu bi izšlo : nič ni absolutno resnično v bežnem pojavnem svetu. Resničnost je torej relativna, smo pri relativizmu resnic : osebnih, političnih, verskih, filozofskih... (prim. politične spomine z naslovom Moja resnica !)

Pa pojdimo iz skrajne filozofske neoprijemljivosti k oprijemljivosti romana. Kako se kaže resničnost raja fedaijem v Alamutu, potem ko so jih omamljene prepeljali v »rajske« vrtove ? Za fedaije je bil prirejeni »raj« resničen ! Vse je bilo čutno oprijemljivo : vrtovi, pojedine, »rajske« deklince ! Islamski raj je res obarvan senzualno (za moške) in ne spiritualno, kot je prikazovan krščanski raj. Hedonistična doživetja »raja« so fedaije prepričala : z veseljem bodo umrli, saj vedo, da bodo prišli v že doživeti uživaški raj !

V zgodbi o fedaijih obstaja nedvomno resničnost dogajanja, res pa so v ozadju iluzija, slepilo, laž, ki so jih vključili verski voditelji v svoj resničnostni program. Preidimo zdaj od vrhovnega izreka k praktičnemu versko propagandnemu sporočilu za navadne vernike : naš prerok Hasan Ibn Saba lahko vernike že za časa njihovega življenja popelje na ogled v raj ! Kako neznansko zraste idejna moč takega preroka ! (prim. izpeljane akcije fedaijev !)

Kaj pa, če izrečemo nasprotje od Niča : Vse je resnično ! Resničen je za fedaije raj, resnična je manipulacija verskih vodij s fedaiji... !

Zdaj pa se lotimo odnosa med stavkoma v izreku : ali sta stavka pomensko ločena ali pomensko povezana ? Eno je vprašanje resnice, drugo je vprašanje dovoljenosti. Ali pa nas prvi stavek usmerja k drugemu stavku, torej : Ker ni nič resnično, je vse dovoljeno ?!

A oglejmo si drugi stavek najprej ločeno od prvega stavka. VSE JE DOVOLJENO. Kdo je vse dovolil ? Naš vodja, naši voditelji, v idejnem ozadju : naš prerok, naš bog. Komu je vse dovoljeno ? Nam, našim pravim vernikom, ki služimo našim pravim voditeljem, v idejnem ozadju našemu preroku, našemu bogu.

Nasploh pa je vse dovoljeno absolutni oblasti vsakršnega verskega ali političnega tipa. Tovrstna oblast si sama vzame dovoljenje za vse, to dovoljenje pa vsebuje vsakršno nasiljevanje, strahovanje in uničevanje drugih, nenaših, nevernikov, heretikov, sumljivcev, nasprotnikov, odpadnikov, dvomljivcev itd. Stavek Vse je dovoljeno je seveda brez vsakih moralnih omejitev ali pa morda potrjuje našo novo moralo (to, kar je navadno za nas) : nam je vse dovoljeno.

Kaj pa pomenska povezava obeh stavkov ? Ker ni nič resnično (je iluzija, slepilo), potem je vse dovoljeno (saj je tudi vse obstoječe le iluzija, slepilo).

Posameznikom v vsaki kolikor toliko pravni družbi ni vse dovoljeno, zadeva pa se spremeni v kaotičnem vojnem ali v revolucionarnem času. Takrat je posameznikom v okviru vojsk, verskih in strankarskih gibanj proti sovražnikom ali kar proti celotnemu prebivalstvu vse dovoljeno. Pod vse je mišljena vsakršna uničevalna dejavnost. Za umor je posameznik v miru kaznovan, za množične umore so posamezniki (in še bolj njihovi vodje) v vojnah in v revolucijah nagrajeni !

Za sklep še razmerje med resnico in med dovoljenostjo resnice. Demokracija še dovoljuje tekmo med idejnimi in med političnimi resnicami, v totalitarizmu je resnica oblasti trdno določena.

O resnici in o dovoljenosti (resnice in vsega) pa bodo ljudje blodili še in še...

9. SPISANKA

O izbranem bralnem programu v letu 2018

Žal sem se kot poklicni bralec šele pred nekaj leti odločil, da na kratko notiram knjige, ki jih prebiram. To bi mi prišlo že davno prav, a kaj hočemo. Tudi sedanji pogled je pomenljiv, že zaradi razgleda po vsebini knjig.

Večino knjig berem načrtno : izbrane slovenske novosti (leposlovje in strokovno branje) in izbrane prevodne novosti (leposlovje in strokovno branje). Posebna smer je še sledenje strokovni nalogi, s katero se takrat ukvarjam. Lani so bili to stari Grki in dela o starih Grkih, letos so to Rimljani in dela o Rimljanih. Bolj ali manj naključno branje pa je lahka književnost, predvsem spremljam domače kriminalke in občasno izberem kako tujo kriminalko ali srhljivko.

Pa začnimo s programom 2018.

Prvi se je na seznamu znašel Michel Houellebecq s pripovedjo Razširitev področja boja. (Sodobni absurdni človek v pusti deželi sodobne civilizacije). Avtor me je začel zanimati, potem ko sem prebral njegov roman Podreditev (o islamskem prevzemu oblasti v Franciji). Sklenil sem, da preberem vse njegove knjige v slovenščini. Sledil je njegov roman Osnovni delci, ki sem ga bral že pred mnogimi leti, a ga temeljito pozabil. Precej zateženo pisanje o dveh zelo različnih bratih in o njunih življenjskih sistemih.

John Buchan : Gospod Stanovitnež. Naključno in koristno odkritje na knjižnični polici.. Avtor mi je bil znan, a to delo mi je bilo neznan. Gre za precej skromen vohunski roman, a zame pomemben zaradi časa dogajanja. Obravnava namreč prvo svetovno vojno in je tako dopolnil moj pregled romanopisja o prvi svetovni vojni.

Jean Luc Bannalec : Na koncu sveta. Zelo simpatični avtor očarljivih kriminalk, ki se dogajajo v Bretanji. Njegova posebnost je, da se zelo posveča bretonski naravi in kulturi.

Katarina Marinčič : Študije o francoskem romanu. Meni priljubljeno pisateljico sem prvič odkril kot profesorico francoske književnosti. Privlačno branje.

Igor Grdina : Med kraljestvom in republiko duhov. Odlična esejistika znanega zgodovinarja in literarnega zgodovinarja v eni osebi. V knjigi je navržena tudi misel, koliko knjig je mogoče prebrati v življenju. Odgovor : 10000 !

Še en Houellebecq : Možnost otoka. Globokoumno delo o naši civilizaciji.

Alex Capus : Popotovanja v roju zvezd. Zelo pritegljiv roman švicarskega avtorja o pisatelju Robertu Louisu Stevensonu.

Julian Barnes : Zgodovina sveta v 10 poglavjih in pol. Posrečeno in duhovito delo s presenetljivim naslovom. Nepozaben je nastop lesnega črva kot pripovedovalca o Noetovi barki, na katero se je »vkrca« kot slepi potnik !

Yuval Noah Harari : Homo deus : Kratka zgodovina prihodnosti. Sijajna futurološka študija, ki pa sem jo že obdelal v posebni spisanki že lani.
Svetlana Slapšak : Antična miturgija. Knjiga, ki mi je prišla prav kot ponovitev širne grške mitologije.

Carlos Pascual : Debeli zidovi, majhna okna. Mehiški pisatelj, ki živi v Sloveniji, zanimivo izriše svoj pogled na našo deželo in na njene prebivalce.

Tadej Golob : Jezero. Uspešna in obsežna domača kriminalka dokazuje izboljšanje ravni domačih kriminalk. Jezero pa je Bohinjsko.

Eva Pacher : Jebopis : kratke erotične zgodbe. Kar posrečene in tudi zabavne seksualke, kar je pri nas redke žanr. Gre pa za psevdonim – pravo ime avtorice je Barbara Pešut.

Dan Brown : Inferno. Z zamudo sem prišel do Inferna. Avtor ostaja pri svojem sistemu zgodovinsko umetnostnih napetih zapletov v znanih mestih. Tokrat gre za Firence.

Pavao Pavličić : Knjiški moljac : 99 uputa što sve treba znati o knjigama, Zagreb 2009. Knjiga je v celoti izjemna ! Obenem je prijetno informativna in esejistično duhovita.

Kazuo Ishiguro : Ko smo bili sirote. Japonec, ki piše angleško. Tematika romana je zelo zanimiva : 30. Leta 20. Stoletja, ko Japonska osvaja Kitajsko.

Evelina Umek : Po sledih Fate morgane : Marica Nadlišek Bartol 1867-1940. Dobro izpeljan biografski roman o pisateljici, ki je napisala tudi roman Fata morgana!

Simon Sebag Montefiore : Romanovi 1613-1918, Beograd 2016. Izjemno delo avtorja, ki je napisal tudi briljantno biografijo Stalina (Mladi Stalin , Stalin).

Avtor je seveda Žid! ~~Seveda~~ sem o bolj znanih Romanovih že marsikaj vedel, a zgodba o prvem Romanovu na prestolu Mihailu me je presenetila v tem, kako se je Mihail otresal carske oblasti, ki so mu jo ponujali vplivni plemiči. Razmere so bile katastrofalne, carska oblast šibka, denarja malo. No, v 100 letih so Romanovi prišli do Petra Velikega...

Julian Barnes : Nč bat. Svojsko delo mojega priljubljenega pisatelja. Predvsem je to esejistika z avtobiografsko in z družinsko osnovo. Glavna tema : umiranje in smrt. Nekam morasto, če ne bi bilo angleške ironične spremljave. Prvi stavek besedila se glasi : Ne verjamem v Boga, a ga pogrešam. Ko pisatelj vpraša svojega brata filozofa o tej misli, mu brat odvrne : Solzavo.

Natalia Ginzburg : Družinski besednjak. Imenitno spominsko pisanje o italijanski judovski družini od 1. svetovne vojne do časa po 2. Svetovni vojni.

Joseph Campbell : Miti, po katerih živimo. Zelo privlačna in tehtna primerjalna mitologija.

Spet Julian Barnes : Prerekanja. Razgiban ljubezenski trikotnik : mož – žena – prijatelj. Nato mož in prijatelj zamenjata svoji mesti. Delujoča ironija.

Joseph Campbell : Junaki tisočerih obrazov. Nekako nadaljevanje avtorjeve knjige Miti, po katerih živimo. Sijajna primerjalna mitološka knjiga o junakih.
Frédéric Beigbeder : Francoski roman. Dober prikaz francoske aristokratske družine.

Marijan Matković : I bogovi pate. Knjigo sem bral v zvezi s študijem starogrške književnosti. Matković obravnava v treh dramah tri pomembne grške mite : Prometej, Heraklo, Ahilova baština.

Niall Ferguson : Civilizacija : kako so vrednote Zahoda osvojile svet. Zelo tehtno in prijetno berljivo. Ferguson poudarja 6 bistvenih kompleksov pri evropskem vzponu v 2. Polovici 2. Tisočletja : 1. Konkurenca, 2. Znanost, 3. Lastnina, 4. Medicina, 5. Potrošnja, 6. Delo.

Stanka Hrastelj : Prva dama. Odlična domislica o povezavi časov. David in Batšeba iz stare Judeje zaživita v sodobnosti. Tekst je roman, a posvečen je Bralcem poezije ! Avtorica me je navdušila že s svojim prvim romanom Igranje.

Jiří Bezlaj : Evangelij za pitbule. Odličen roman mojega profesorskega znanca na bežigraski gimnaziji. Gre za pripoved razgibane sodobne srednješolke.

Sebastian Fitzek : Terapija : psihološka srhljivka. Poudarjeno napeto delo sodobnega nemškega avtorja.

Homer : Iliada (9 spevov v novem prevodu Jelene Isak Kres). Knjiga mi je prišla prav pri študiju starogrške epike. Nisem se ukvarjal s primerjavo Sovre in Isak Kres. Zabeležil pa sem si prvi verz novega prevoda Iliade :

Jezo, boginja, zapoj, zamero Pelida Ahila.

Ob prvem verzu Iliade sem lani napisal posebno spisanko.

Vladislav Otróšenko : Gogoliana. Kakovostne esejistične novele.

Janez Žmavc : Odrešenje : Ključne postaje na poti do končnega namena ali kako sem med vojno kot po čudežu prišel v London. Naslov je dolg, besedilo pa kratko, a sugestivno. Delček napete avtobiografije.

Dan Brown : Izvor. Sem kar prizadeven bralec Browna, čeprav sledi neki stalni shemi, res pa domiselno menja krajevno dogajanje. Tokrat smo v Španiji : Madrid, Barcelona, Escorial ... Profesor Langdon spet ne pride do sape, toliko je vsega...

Marko Marinčič : Carmina docta : Katul in nova poezija. Kakovostna specialistična razprava profesorja klasične filologije.

Virginia Woolf : Lastna soba. Odličen esej o možnostih ženske za pisanje (zgodovinski angleški vidik).

Michal Viewegh : Mafija v Pragi. Naslov me je takoj pritegnil. In res, gre za napeto kriminalko iz bližnje sodobnosti, pospremljeno z avtorjevim komičnim občutjem. Ruske čete so šle, ruska mafija pa je tukaj...

Adler Olsen : Komora. Kar mučna kriminalka, polna psihopatologije in sadizma. Goce Smilevski ; Pogovori s Spinozo : roman pajčevina. Ta makedonski avtor je nedvomno na evropski kakovostni ravni.

Matei Calinescu : Lica moderniteta (Avantgarda, Dekadenca, Kič). Zagreb. Imenitna strokovna knjiga.

Seth Schein : Smrtni junak : Uvod u Homerovu Iliadu. Zagreb. Knjigo sem prebiral ob študiju antične Grčije.

Higin : Bajke. Avtor je rimski mitograf. Informativno branje ob študiju antike.

Jo Nesbo : Snežak. Avtor je zvezdnik sodobne skandinavske kriminalke. Roman je dober, a detektiv v romanu je zoprn. Montaža atrakcij pa je kar pretirana.

Drago Jančar : Ko se nasanjamo, bomo spali naprej : pogovori – izbor intervjujev. Odlično osvajajoče pisanje.

Bogdan Novak : Novinarske race. Nekaj posrečenih anekdot ob številnih povprečnih domislekih.

Janez Arnež : Drobci minljivosti. Sijajna avtobiografija enega najpomembnejših sodobnih slovenskih kulturnikov.

Virginia Woolf : Trenutki videnja (odlomki iz dnevnikov). Izjemno zanimivo branje.

Agatha Christie . Zmenek s smrtjo. Še vedno rad prebiram A.C. in sledim miselnim odkritjem njenega detektiva Hercula Poirota.

Agatha Christie : Velika četverica. To je najslabši izdelek kriminalkarske mojstrice. Zamenjala je svoj preskušeni kriminalni roman za politično srhljivko, a za to zvrst nima talenta.

Scott Smith : Ruševine. Grozljivka, ki jo je mojster Stephen King označil za najboljšo grozljivko 20. stoletja. On že ve... Jaz težko kaj tako odločnega rečem,

saj nimam dovolj primerjav. Je pa kar divja zgodba o ljudožerski rastlini in o domačinih, ki družno uničijo naivno skupino turistov v Latinski Ameriki.

Viktor Jerofejev : Dobri Stalin. Odlična avtobiografija člana komunistične nomenklature (njegov oče je bil ugledni politični aparatčik) in poznejšega političnega upornika. Za vdane podpornike režima je bil Stalin vsekakor dobri.

Henrik Brun : Danska zanka. Kar dobra kriminalka, ki se večinsko dogaja v Ljubljani (in še v Sloveniji, v Hrvaški in v BiH) v 90. letih.

Giulio Angioni : Toledski plameni. Soliden zgodovinski roman o 16. stoletju, ko postane heretik ognjena žrtev španske inkvizicije.

Matthias Enard : Kompas. Roman z Goncourtovo nagrado. Svojski enciklopedistični roman za pridobivanje kulturnega razgleda.

Jelka Ovaska : Lovke. Odlična domača kriminalka o sodobni domači tajkunski stvarnosti.

Carl Johan Vallgren : Mož v senci. Solidna skandinavska kriminalka.

Lucijan Vuga : Veneti v Troji : So Homerjevi Veneti Hetiti ? Zelo razgledani avtor se junaško spopade z zgodovino, z mitologijo in z jezikoslovjem. Je eden naših sposobnih venetologov.

Peter Sloterdijk : Srd in čas : politično-psihološki poskus. Nekaka filozofija zgodovine, izhajajoča iz prvega verza Homerjeve Iliade (Ahilov srd !). Zares navdušujoče branje.

Ivan Čuk – Aleks West : Prevarani sokoli. Profesorja na fakulteti za telesno vzgojo sta temeljito obdelala uporabo in izrabo sokolov v 2. svetovni vojni pri nas. Naslov je rahlo problematičen. Niso bili vsi sokoli prevarani, bilo jih je kar nekaj, ki so varali (druge in morda tudi sebe).

Apolonij Rodoški : Argonavti. Ep, ki je preveden v prozi, sem ponovno bral zaradi ponovnega študija antike. Kot je omenil naš prevajalec Clemenž in kot sami vidimo, ep ni ohranjen v celoti.

Drago Jančar : Postaje : popotni zapiski, premisleki, zgodbe. Avtor je tudi v svojem drobnem pisanju na veliki umetniški ravni.

Robert Graves : Zlato runo I-II. Malce preobložen mitološki roman.

Ladislav Bevc : Spomini. Čukovo in Westovo delo o sokolih me je spodbudilo k branju obsežnih spominov sokolskega funkcionarja Bevca. Vredni dokumentirani podatki iz prve roke.

Nina Berberova : Knjiga o sreči. Soliden, a zatežen roman ruske emigrantske pisateljice.

Robert Graves : Klaudije, car i bog i njegova žena Mesalina, Beograd. Obsežno delo je bliže zgodovini kot romanu.

Robert Harris : Senca. Solidna politična srhljivka s sodobno tematiko.

Sophie Hannah : Umor z monogramom : Novi primer Hercula Poirota, Angleška avtorica je dobila dovoljenje dedičev A.C., da lahko uporabi lik Poirota v svojih romanih. Avtorica celo presega A.C. s pretirano zapletenostjo.

Robert Harris : Arhangelsk. Napeta politična srhljivka iz posovjetske Rusije.

Ivan Ivanji : Stalinova sablja : zgodbe balkanskega podzemlja. Povprečen izdelek, snov pa je seveda zanimiva. Avtorjev roman o Dioklecijanu je vse kaj drugega.

Jurij Andruhovič : Moskoviada. Nagrada Vilenice 2017. Ukrajinski avtor poda sijajno sliko Moskve, kot jo je sam doživljal. Črni humor, satira, politična analiza sovjetske in posovjetske družbe.

Denis Poniž : Sedem esejev za sedemdeset let Svojska kombinacija avtobiografije in esejizma.

André Gide : Slabo priklenjeni Prometej. Pripoved sem bral ponovno zaradi modernizacije starega mita.

Rudi Mlinar : Maks Pleteršnik : Teden s slovaropiscem, Solidna domačijska biografska pripoved.

Krištof Dovjak : Dramski diptih : Tezej - Fedra

Krištof Dovjak : Dramski triptih : Apsirt - Medeja : Jazon

Vse omenjene Dovjakove igre sem bral zaradi mitološke grške vsebine.

Agota Kristof : Šolski zvezek. Morasta, a odlična in stilno svojska slika 2.

✓ Svetovne vojne pri Madžarih.

Seneka : Tiest. Branje tragedije ob študiju antike.

Geoffrey Chaucer : Legende o dobrih ženah. Pesniške obdelave zgodb o znanih grških mitskih ženskah.

Janko Valjavec : Traktor. Sveža domača kriminalka.

Janko Valjavec : V vodi mrtve Savke. Duhovita, a rahlo razvlečena kriminalka.

Pa končajmo ta pregled z modernim klasikom.

Mihail A. Bulgakov : Štiri drame (Dnevi Turbinovih – Zojkino stanovanje – Beg – Adam in Eva).

10. SPISANKA

24

O knjigi, ki bi zaslužila biti vademekum slovenskih izobražencev
(Marko Kos : Slovenci na poti iskanja resnice, Lj. 2018)

Tal^ooj, ko sem prebral napoved o izdaji omenjene knjige Marka Kosa, sem čutil, da prinaša pomembna sporočila. Avtorja sem poznal predvsem po njegovih odličnih in tehtnih novejših člankih. Vedel ^{pa} sem, da je napisal že vrsto knjig. V spominu mi je najbolj ostal naslov Slovenska inteligenca, kar me bralno privlači.

Slovenci na poti iskanja resnice so tako prva Kosova knjiga, ki sem jo prebral, in to z užitkom v dveh dneh. Avtor je tehniški strokovnjak (ing., prof., dr.) in obenem zgledni primer starega modrijana (rojen je leta 1925 !). Njegova kritika slovenske politike je vedno stvarna (tehniška, strokovna) in ne ideološka. Imeniten je že naslov knjige, sestavljen iz štirih ključnih besed Slovenci, pot. Iskanje, resnica. Ljudje (Slovenci) smo vedno na poti nekam, v iskanju nečesa (tudi resnice). In kaj je resnica, ki je pojem ?

Že avtorjev kratki Predgovor kot pomislek je tako pomenljiv, da ga velja večkrat prebrati. Navajam prvi odstavek Predgovora : »Slovenci zaman iščejo resnico. Človeštvo jo že od pamtiveka išče, pa je ne najde. Čim bliže ji je, tem bolj se mu odmika. Kajti resnice ni, je izmuzljiva. Liberalci so prisegali na Konec zgodovine Francisa Fukuyame, pa je zgodovina vse nas prehitela in pokazala, da še zdaleč ni konca razvoja demokracije. Vse manj je liberalnih demokracij. Naša razmišljanja so vse bolj samo domneve. In poganja jih dvom. Dvom je gonilo človeškega napredka. Nobene dokončnosti ni, nobene trdnosti. Še vse vladavine v zgodovini človeštva so propadle. Zato bodimo previdni in skromni. Če se nam posreči vsaj v drobcih ubrati uspešno pot, bodimo srečni. A za to je treba biti zelo spreten, preudaren in potrpežljiv.«

Kakšen splet modrosti, dejstev in dvoma ! Širno razgledani Marko Kos nas v knjigi poglobljeno seznanja s temeljno slovensko (in tudi z evropsko) problematiko. Za uvodni pogled bi uporabil Župančičev verz iz njegove Zdravice : Kar je, to vam zapojem.

Avtor je razdelil knjigo v 6 velikih delov in na številna manjša poglavja. Najprej naslovi šestih delov : 1. Človek in množica, 2. Inteligenca, 3. Elite. 4. Raziskovanje, razvoj, inovacije, 5. Demokracija, 6. Slovenija na prelomni črti med civilizacijskimi trki.

V prvem delu se povezujejo sociologija, kultura, zgodovina in politika. Najprej nas avtor seznanja z raziskavo javnega mnenja v nekaterih evropskih državah (2014), vključno s Slovenijo. Nekaj slovenskih pogledov : Odnos do nacije kot

domovine : »Slovenci so ponosni na svojo nacionalnost, bolj kot Švedci, Nemci in Romuni, vendar manj kot Poljaki.«

Politično stališče : za sredino se opredeljuje 48 % Slovencev, 60% Nemcev in 47 % Švedov. Za leve se opredeli 14,5 % in za desne 9 % Slovencev. (Opomba : pri tem je pomembno, kaj si ljudje predstavljajo kot levo in kot desno !)

Vernost Slovencev : Verni 64 %, Neverni 15 %, Ateisti 13 %.

Kaj je pomembno v življenju ? Slovenci : Delo 41 %

Zaupanje v vlado : Slovenci : sploh ne zaupajo 39 % !

Zaupanje v politične stranke : S. sploh ne zaupajo 49 % !

Zaupanje v cerkev : S. sploh ne 29 % !

Zaupanje v sodišča : S. sploh ne 21,4 % !

Bi se borili za domovino ? Slovenci : 58 % Da, 34 % NE (kar srhljiv podatek !)

V več razdelkih avtor problematizira slovenski nojevski odnos do lastne preteklosti (Naša kultura spomina je odpovedala, Ničesar zamolčati pred mladimi. Luknja v spominu, Zakaj v Sloveniji vztraja nestrpnost, Slaba vest naših staršev, Negotovost o družinskih zgodbah, Naša kultura spomina je invalidna, Izbrisana zgodovina Slovencev...).

Med maloštevilnimi kritiki naše zaostalosti navaja Kos dr. Jožeta P. Damijana in Stanislava Kovača, ki pišeta v Finance. V razdelku Razkrivanje bistva naše nemoči Kos navaja, da » smo po inovacijah, patentih in novih visokotehnoloških podjetjih na repu vseh držav.« Kot odrešilni besedi predlaga kooperacijo in koordinacijo.

Svoje razmišljanje nadaljuje Kos z drugim delom Inteligenca. Kaj po avtorjevem mnenju odlikuje intelektualce ? »Neodvisno mišljenje, njihova volja, da se vmešajo politično in se pri tem medsebojno podpirajo.« Dalje beremo : »Ker intelektualci ne trpi birokracije, govori neposredno in odkrito z dejstvi, kar pomeni, da je nevaren. Pohlevni sede v komisijah za imenovanje na funkcije kakršne koli vrste. Ti niso nevarni, zato dobijo nagrado.«

Značilen je podatek na strani 49 : »...imamo v javnem sektorju največ raziskovalcev na svetu (na 1 milijon prebivalcev) skupaj s Severno Korejo in z Rusijo, po številu invencij pa smo daleč najslabši.« In še : »Švicarski inštitut... IMD nas je po konkurenčnosti (2014) uvrstil na daleč slabše mesto kot Rusijo, Slovaško, Latvijo, Turčijo in Kazahstan.« (!)

Povedni citat s strani 53 : »Velika ovira klicu k spremembam je odrevenelost družbe, okamenelost njenega načina razmišljanja. Petdeset let je bilo slovensko duhovno življenje mrtvo, zamudili smo mrzlično iskanje, evolucijo, intelektualno tekmovanje, iskanje in prepire na zahodu Evrope, ki je bila prav zato deklarirani sovražnik partijskega režima.« In dalje ; »Intelektualci potrebujejo predrznost, nesramnost, neustavljivo prodornost, kajti le s tem lahko v javnosti dosežejo pozornost.«

In dalje (stran 54) : »Prava in družbeno možna pot do uspešne, učinkovite, socialne in hkrati racionalne politike je samo ena : največje socialnopolitične projekte Slovenije je bilo, je in bo možno doseči samo v konsenzu, ki jamči pravilnost, relevantnost in optimalnost.«

In naprej (stran 58) : »Intelektualci bi lahko razvili svojo nikomur zavezano fantazijo in pomagali iskati pot med tržnim radikalizmom in socialnim paternalizmom.«

Na strani 80 ošvrkne Kos tako desni kot levi populizem, a meni, daje za Slovence nevarnejši levi populizem, in to zato, ker »nam je ukradel čas, ki bi ga potrebovali, da bi prenovili naše osnove in ujeli zaostanek za Zahodom. Zato tranzicije nismo končali. Zato bo streznitev trša.«

In sklep ? »Postali smo nesposobni za premik v novo smer avtomatiziranosti in robotizacije, ki sta zajeli vso Evropo in ji podelili ogromno moč pri osvajanju tujih tržišč. V evropski družini smo ostali opravilno nesposobni.« (1)

Pa še konec poglavja : »Tudi v vladajoči koaliciji vlada levi populizem s samoupravno samoumevnostjo kot bistveno zlo proti gospodarski ozdravitvi.«

Tretje poglavje Kosove raziskave ima naslov Elite. Poglavje začne avtor z razdelkom Elite onkraj nacionalnih meja (to so predvsem elite, povezane z globalistično ekonomijo). Ob transnacionalni eliti pa so tudi nacionalne elite, razdeljene po področjih ; politična, gospodarska, kulturna... elita.

Na strani 94 avtor ugotavlja : »Slovenske elite je uničil komunizem«. V obdobju 1945-19⁹¹ smo dobili le novo oblastniško, politično elito, ki pa je bila ideološko ozka in kar dogmatična. Pripadnost vladajoči stranki in poslušnost vladajočim oblastnikom sta omogočali družbeno kariero.

Partija, ki je hotela biti edina »elita«, je sicer preganjala vsako elitnost (prim. odnos oblasti do klasične gimnazije !), saj slabo izobraženi vodilni komunisti niso marali izobražencev.

Na strani 96 preberemo : »Partija je strogo pazila, da na vrh ni prišel nekdo, ki ni bil pravi. Bil sem blizu elite, a na vrh nisem smel, ker nisem bil pravi. Ker niso nikoli izbirali po dosežkih, to so šteli kot sovražno malomeščansko izzivanje. Sicer ne bi uspevali z rušilnimi reformami v politiki, v gospodarstvu in v izobraževanju.«

In dalje : »Elita kot skupina lahko vpliva na celovit družbeni razvoj, odločilne pozicije ima v gospodarstvu, politiki, javni upravi, znanosti.«

Navajam še začetek razdelka z naslovom Ideološko razcepljene elite – dediščina komunizma : »Nasprotno kot v razvitih državah so pri nas elite razcepljene in sovražne druga do druge. Najhuje je, da so ideološko vkopane, kar pa ne velja za vse. Gospodarska elita je najbolj enotna in solidarna, takšne bi morale biti vse... Ne bori se za oblast. Večinoma je v opoziciji z vlado. Zato je najbolj konstruktivna in državotvorna.«

Paradoksnost pa konča avtor poglavje o elitah takole : »Najhujše pravne afere in nepojmljive goljufije so dokaz, da elit nimamo. Žal nobena elita ni izvzeta.«

Četrty del knjige ima naslov Raziskovanje, razvoj, inovacije. Marko Kos je specialist za to področje in je o tovrstnih zadevah pisal že v komunističnem režimu, v katerem pa je bila vsaka strokovna pobuda odvečna, sumljiva ali kar protidržavna. (Prim : Pot iz neinovacijske družbe^{1980/}, Industrializem, 1988).

V nadaljevanju Kos problematizira tudi odnos poosamosvojitvenih vlad do kompleksa RIR. Takole pravi (stran 123) : »Žalostno je, da se vlada v to našo staro hibo noče poglobiti. Prav nobena doslej se tega ni lotila. Dajejo veiko denarja za raziskovalne projekte, ki si jih izmišljajo posamezniki, bolj ali manj nadarjeni, vlade pa nikoli ne analizirajo, kakšne koristi so iz tega denarja dobile. Tako dela vsak pameten podjetnik, sicer bi hitro propadel.«

Razdelek Slepe vlade se začne takole : »Vlade se niso nikoli zavedale svoje dolžnosti : izobraziti dovolj delovne sile za gospodarstvo Brez novih tehnično izobraženih napredek ni možen. To je prva in osnovna resnica.« In dalje : »Vlada je kriva za ohromelost industrije. To niso pogajanja o plačah, kjer sta dva nasprotnika. Pri usmerjanju kadrov ni imela nasprotnikov, lahko bi se odločala sama, Zaradi neznanja in nesposobnosti predvidevanja je nad mlado generacijo zakrivila velik zločin : zapravila je njeno prihodnost.«

In še : »Bodimo jasni Za kadrovske krize so krive vlade. Sebični interesi univerz so deformirali kadrovske pokrajine. Gospodarstvo ima blokirano rast, ne more izpolniti svojih načrtov. Lahko kupi moderno opremo, vendar je brez inženirjev hromo.«

Na strani 131 preberemo : »Za rast inovacij nista potrebna samo denar in volja vodstev, ampak tudi pravna varnost, tržna svoboda in vsesplošna kultura na osnovi meritornosti nagrajevanja, priznanja in napredovanja po zaslugah in brez stranskih vplivov.«

Nekaj statističnih podatkov o raziskovanju v Avstriji in v Švici izvemo na strani 136: »Na 1000 raziskovalcev pride pri nas 15 prijav patentov letno, v Avstriji 49,3 in v Švici 150,5,« (!!)

In še : »Delež izvoza visokotehnoloških izdelkov v celotnem izvozu je premajhen : leta 2014 5,4 %, v Avstriji 14,4 %, torej je razmerje 2,6. Tolikšno je tudi razmerje patentnih prijav.«

Peto poglavje Demokracija nam kaže vrsto težav, ki jih imamo s svojo demokracijo. Kos najprej ugotavlja,

da nimamo predstavniške demokracije : »Vlade so izvoljene, vendar je udeležba tako nizka, da obsega komaj polovico volivcev, zato težko govorimo o predstavniški demokraciji, ki uteleša voljo večine ljudstva, kot piše v Ustavi.« In dalje : »V mnogih ozirih pa je postala demokracija nepredstavniška, ker v ključnih vprašanjih, zlasti glede nacionalne usode in istovetnosti, politiki sprejemajo zakone in izvajajo politiko proti mnenju večine ljudi.«

Prepad med javnostjo in med vlado se veča. Statistični podatki iz 2014 : zaupanje v lastno vlado : Slovenija 7%, Nemčija 39%, Švedska 50%.

Zaupanje v politične stranke ; Slovenija 3%, Nemčija 21%, Švedska 40%.

Zaupanje v parlament ; Slovenija 5%.

Podatki so očitno srhljivi, saj večina Slovencev ne zaupa ne vladi, ne strankam in ne parlamentu, posredno pa tudi ne demokraciji, ki jo omenjene institucije predstavljajo. Ali gornji podatki našo predstavniško oblast kaj vznemirjajo ? Kje pa, dokler volilni sistem omogoča ugodno razdelitev položajev, koristi in privilegijev, se ne bo nič spremenilo.

Kos na strani 145 nastopi ostro, kar zolajevsko : »Obtožujem politične elite, da načrtno, sistematično in dosledno preprečujejo vse razprave, postopke in izvedbo drugačnega pravičnega in poštenega volilnega sistema. Zaradi tega je politika neučinkovita, postaja vse bolj zasebna, podvržena lobijem, sovražnim skupinam in korupciji. In prepad med javnostjo in politično elito se veča.«

Avtor kritično nadaljuje na strani 156 : »Deklarirani cilji sanacije so zgrešeni.

Napovedani ukrepi vlade in strank v koaliciji so vrsta napihnjenih balonov,« In dalje : »Naivno je bilo potiskati glavo v pesek, češ najhuje se nam v našem razcvetu ne more zgoditi. Naivno je misliti, da kriza v gospodarstvu ne bo imela posledic...«

In dalje : »Nismo naredili ogromnega premika, ki sta ga Avstrija in Švica; zato je vsaka strategija, ki je grajena na današnjih temeljih, obsojena na neuspeh.«

In še zaključno poglavje : Slovenija na prelomni črti med civilizacijskimi trki.

V razdelku Huntington o trku civilizacij Kos jasno pove, da »se moramo zavedati posledice trka različnih kultur ob razlikah med evropskimi in afriškimi. Ene so bolj miroljubne, druge napadalne in nepomirljive... Sožitja med krščansko in islamsko kulturo ni.«

In dalje : »Trk zahodne in islamske civilizacije je največja grožnja svetu... Kritično razlikovanje med ljudmi ni ideološko ali ekonomsko, ampak kulturno...

populacijska eksplozija islamskih držav in ekonomski vzpon Azije spreminjata globalno politiko.«

In dalje (stran 171-172) : »Vprašanje ne bo, ali bo Evropa islamizirana, ampak ali bo razcepljena družba, ki bo vključevala dve različni in široko ^vočeni ^uskupnosti različnih civilizacij, kar je odvisno od števila ^vpiseljencev in obsega asimilacije ter zahodne kulture, ki prevladuje v Evropi (in ^uTDA). Asimilacija ne deluje, ker je odpor islamskih zaprtih skupnosti prevelik.«

Podrobneje se Kos posveti Bosni v razdelku Prvi trk civilizacij v Evropi – Bosna. Ne omenja pa krivde evropske in ameriške politike, ki sta dopustili vojno v Bosni kar več let. Kos pravi na strani 178 : »Vojna v Bosni je bila vojna civilizacij. Trije glavni udeleženci so prihajali iz različnih civilizacij in iz treh različnih ver.«

Tri vere – da, a tri civilizacije ? V Sarajevu (in drugod po Bosni) so se med seboj borili ljudje, ki so živeli v istem mestu, v isti ulici, v isti stolpnici, to pa je bilo okolje iste civilizacije. Tri vere pa so soobstajale že od turške zasedbe Bosne v 15. Stoletju, a se niso nenehno spopadale. Dokler so vladali v Bosni tuji vladarji (Turki, Avstrijci) in centralistični Jugoslaviji, ni bilo medverskih spopadov.

Problem je nastal ob propadu Jugoslavije in ob samostojnosti Bosne. Sledil je brezumni boj za oblast, ki ga je daytonski sporazum začasno prekinil. A Bosna lahko funkcionira zgolj kot protektorat Evrope ali pa OZN.

Na strani 184 Kos takole bistveno označi evropsko civilizacijo : »Evropa je edini vir idej o individualni svobodi, politični demokraciji, človeških vrednotah in kulturni svobodi... Zahodna civilizacija je dragocena, a ne zato, ker je univerzalna, ampak ker je edinstvena.« In še : »Slovenija se mora vključiti v ta svet kot partner Zahoda v kateremkoli položaju.«

Naj zaključim : Marko Kos nas je napeljal na zahtevno iskanje resnice, zavzeti bralci njegove knjige pa bodo prišli vsaj na pot najdenja pomembnih dejstev.

11. SPISANKA

O privlačni knjigi slovenofilnega Amerikanca
(Noah Charney : Slovenologija : Življenje v najboljši deželi na svetu in
popotovanje po njej, Ljubljana 2017)

Najprej sem nekaj slišal o Amerikancu, ki živi v Kamniku, nato pa sem bral njegov intervju v Reporterju. Vedno je zanimiv neslovenski zorni kot na Slovenijo. In slednjič : povsem naključno sem na polici knjižnice odkril Charneyevo knjigo Slovenologija...

Da je avtor zelo svojski, priča že posvetilo knjige : Za mojo taščo. Te imam ornk rad. Izstopa kar dvoje : tašča in ornk (kot dokaz avtorjevega znanja pogovorščine). Podnaslov knjige je poudarjena turistična propaganda Slovenije. Le kdo ne bi želel živeti v najboljšem vseh svetov ?! Avtor se spopada celo s slovenščino in seveda toži o obilici slovenskih sklonov (kar je razumljivo), a dvojina ga ne vznemirja preveč.

Kaj vse podpira Charneyevo slovenofilijo, bomo izvedeli v nadaljevanju. Najprej pa kaže predstaviti tega nadvse zanimivega in sposobnega človeka. Izhaja iz premožne ameriške družine, ki pa je orientirana zelo evropsko. Avtorjeva starša preživita kar del leta v Italiji. Noah je poklicno umetnostni zgodovinar, pa še pisatelj in predavatelj, evropska velemesta (London, Pariz, Rim) so mu domača. Po vsem tem najde globalistični izobraženec Slovenijo in v njej Kamnik ! Seveda ni šlo brez Amorjevih puščic ali pa brez nezadržne privlačnosti njegove Urške... In tako se je zgodil Kamnik (z okolico), naselitev v Kamniku pa pomeni začetek avtorjevega družinskega življenja, v katerem sta se pojavili še hčerki. Tako ima Charney v Kamniku ustvarjalni mir, kot globalistični strokovnjak pa kroži po Evropi, a tudi IDA v sedanjih prometnih razmerah niso daleč.

Zdaj pa naj avtor pove kaj sam : »Že v času uspeha moje knjige Tat umetnin (opomba : prevedena je tudi v slovenščino !) sem vedel, da želim ostati v Evropi.« Zatem izkaže avtor svoj geografski razgled : ob petih ameriških mestih, v katerih je bival, so tu še evropski kraji : London, Cambridge, Rim, Firenze, Benetke, Orvieto (»tu ima moja družina hišo«), Pariz, Pau, Madrid, Leiden, pa še Ljubljana (»tu sem končal svoj doktorat iz zgodovine arhitekture«).

In nadaljuje : »Moje najljubše mesto je Rim. Najraje obiskujem London. Obožujem ameriški New Haven. Brez težav bi živel v Bostonu...«

A kaj, ko je ugotovil, »da ima Slovenija najboljši seštevek od vseh držav, v katerih sem živel. Postal sem goreč oboževalec dežele na sončni strani Alp in svoje izkušnje rade volje in s ponosom delim z vsakomer, ki je dovolj moder in odprt, da pride na obisk.«

Vendar pa ni bilo enostavno postati slovenski domačin ; »Ker sem se želel poročiti s Slovenko, sem moral najprej prestati test moškosti – šrango.« Svojo aktivno udeležbo v stari etnografski navadi avtor iskrivo opiše v poglavju Kaj imata skupnega ljubezen in kosa ? Naloge, 5 po vrsti, so bile za velemeščana neznansko zahtevne. Spopasti se je moral z žaganjem, s sekanjem, z lupljenjem lubja, z nakladanjem sena in z brušenjem tope kose. Težka je pot do slovenske mladenke ! A tudi brez mitnine (300 eurov) ni šlo : »Prestal sem šrango !« Katere stvari avtor v Sloveniji najbolj obožuje ?

1. Najlepša dežela, kar sem jih videl.
2. Zdravstvo je odlično in poceni.
3. Presenetljivo nizki davki in socialna varnost.
4. Udobno in kakovostno, a poceni življenje (gledano z zahodnega vidika).
5. Slovenija je varna in čista in vse deluje , kot je treba. (!!!)
6. Živahno dogajanje, bogata kultura, a še vedno ~~ne~~ preveč turistov.
7. Dobra lokacija.
8. Tujce nosijo na rokah (medtem ko domačinov niti ne).

Zanimiva pa je avtorjeva vozniška pritožba : »Skoraj edina stvar, ki se je tukaj bojim, so blazni slovenski vozniki na cestah.« (!)

V štirih delih Charneyeve knjige je še marsikaj, a za bežno predstavitev naj bo to dovolj. Moram še dodati, da sem prebral tudi avtorjevo uspešniško kriminalko Tat umetnin, Lj. 2008. Gre za posrečeno, za dokaj posebno in za umetnostnozgodovinsko močno poudarjeno besedilo.

12. SPISANKA

Ali so Evropo že zasedli Neevropejci ?

(Razmislek ob članku Evropa... v Demokraciji 18. 4. 2019)

Da pritiskajo na razmeroma bogato Evropo revne množice iz Afrike, z Bližnjega vzhoda in celo s Srednjega vzhoda, je že dolgo znano. Migrantstvo, tako socialno utemeljeno kot namensko osvajalno, se je intenzivno povečalo v 21. stoletju, leta 2015 pa se je celo kaotično razbohotilo.

Revija Demokracija, ki nam redno poroča o migrantskem nasilju, o migrantskem kriminalu in ne nazadnje o migrantskem terorizmu, je v številki 16 / 2019 objavila nekaj zanimivih statističnih podatkov. Velja si jih ogledati in jih pokomentirati. Na voljo imamo 3 preglednice : Najpogostejši neevropski jeziki v Evropi v milijonih, Muslimani v državah EU in Države z največjim številom Afričanov v milijonih.

Pa začnimo s preglednico jezikov : največ je Arabcev – 12 milijonov, slede Turki – 7 milijonov, zatem Kitajci – 2 milijona in Urdujci – skoraj 2 milijona, slednjič še Kabilci – okoli milijona in Bengalci – okoli milijona. Omenjeni so še štirje jeziki, ki so daleč od milijona govorečih in ki jih statistično ne bomo upoštevali. Če zaokrožimo : gre za 25 milijonov, kar v približno polmilijardni Evropi (brez Rusije) ni vznemirljivo število. A vendar...

Da sta urdujščina in bengalščina dva večja indijska jezika, mi je znano, ne vem pa nič o kabilščini. Pogledam v Atlas jezikov (1999), a niti sledu o kaki kabilščini. Pogledam v Veliki splošni leksikon VIII (2006) in najdem geslo Kabili = stalno naseljeni Berberi v Kabiliji (Alžirija). Očitno je treba prebrati kabilščino kot berberščino ! Slednjo pa v Atlasu jezikov najdemo.

Politično je jezikovnost manj pomembna kot vera. Z vidika slednje pa je med 25 milijoni priseljenih Neevropejcev več kot 20 milijonov muslimanov. Gotovo niso vsi ti muslimani fundamentalisti, fanatiki ali celo teroristi, a če se k omenjenim usmeritvam nagiba samo polovica (torej 10 milijonov), je to že resna nevarnost.

Oglejmo si drugo statistiko : Muslimani v državah EU :

Nemčija – 4.760.000, Francija – 4.710.000, Velika Britanija – 2.960.000, Italija – 2.220.000, Bolgarija – 1.020.000, Nizozemska - 1.000.000, Španija – 980.000, Belgija – 630.000, Grčija – 610.000, Avstrija . 450.000, Švedska – 430.000, Ciper - 280.000, Danska – 230.000. Našteti je še 7 držav, v katerih živi od 70.000 do 10.000 muslimanov (v Sloveniji – 70.000).

Ta verska statistika kaže okoli 20 milijonov muslimanov.

Po jezikovni in po verski statistiki sledi še geografska statistika : Afričani v Evropi : Francija – 3.000.000, Velika Britanija – 2.500.000, Italija – 1.000.000, Belgija – 900.000, Nizozemska – 700.000, Španija – 700.000,

Nemčija - 500.000. Portugalska – 150.000, Romunija – 150.000, Švedska – 150.000.

Statistika izkazuje nekaj manj kot 10 milijonov Afričanov v EU. Če povežemo geografsko izhodišče še z vero, je najbrž večina Afričanov tudi muslimanov. Kruhoborsko izseljevanje v tuje dežele je vedno povezano s pripravljenostjo kruhoborcev, da se novim razmeram prilagodijo in da se v tujini udomačijo.

(Prim. slovensko izseljevanje v 19. in v 20. Stoletju v Evropo, v Ameriko in v Avstralijo !) Seveda je tovrstno izseljevanje potekalo prej v manjših skupinah in ni primerljivo s premiki velikih afro-azijskih množic v Evropo sedaj. A tudi številčnost sedanjih migracij v Evropo ne bi bila tako poudarjen problem, če ne bi bilo kulturnega trka med evropskimi domačini in med afro-azijskimi migranti. (Prim. Huntingtonov Spopad civilizacij !) Ta kulturni trk pa je presenetljivo za znanstveno (!) 21. Stoletje - v verski različnosti !

Medtem ko je krščanstvo v času po francoski revoluciji 1789 izgubljalo politično moč, pa je islam obdržal trdno povezanost vere in politične oblasti vse od 7. Stoletja dalje. Tu pa ni prostora za kake kompromise : naša vera je naša oblast in obrnjeno : naša oblast je naša vera. Povrh je v ozadju še zgodovina : 14 stoletij nenehnih sovražnih spopadov med zahodnim krščanstvom (a tudi izhajajočim z Vzhoda !) in med vzhodnim islamom.

Dovolj je izjav islamskih voditeljev in še več sovražnih dejanj islamskih priseljencev, ki nazorno kažejo, da islam znova bojuje velikansko bitko za prevlado nad opešanim tekmečem krščanstvom in da hoče tudi z demografskim širjenjem zavladati v Evropi.

Vprašanje je, ali je že sedanja muslimanska populacija tako močna, da prevzame oblast v evropskih državah. Ker so večinski migranti mladi moški (20 – 30 let), je njihovo verjetno število glede na navedene statistične podatke najmanj 15 milijonov ! Resda ta milijonska vojska še ni oborožena s strelnim orožjem, nože pa gotovo premorejo vsi. Sicer pa pustimo milijone ob strani. Osvajanja so odlično uspevala z desetisoči in s stotisoči. To pa je ob načrtni organiziranosti, ob preišljenem voditeljstvu in ob fanatičnem bojevništvu podrejenih dosegljivo že v krajšem času.

Bližnji polom Evrope podpirajo žal kar mlahave in koruptivne evropske vlade, ki presenetljivo ne branijo koristi lastnega prebivalstva, ampak dopuščajo razmah migrantske samovolje (prim. getoizirana območja v evropskih mestih, v katerih že vladajo islamski zakoni !).

Skleniti kaže z zgodovinsko primerjavo : s 5. Stoletjem v zahodnorimskem cesarstvu. Koliko svežih germanskih bojevnikov je bilo potrebnih, da so opravili z nemočno vojsko in s pasivno populacijo v rimskem cesarstvu ? Zadoščali so tisoči. In koliko razvajenih Evropejcev bi bilo ZDAJ pripravljenih braniti svoje države, svoje domovine ??

13. SPISANKA

34

O Nietzschejevem izreku Umetnost imamo zato, da ne umremo od Resnice

Pojma Umetnost in Resnica se večkrat srečujeta in povezujeta. Lahko bi ju označili tudi drugače : umetniška dela in življenjska dejstva. Umetnost ima seveda tudi svojo resnico, svojo stvarnost, saj umetniška dela čutno obstajajo. Resnica z veliko začetnico pa je neoprijemljiv pojem. Ali je umetnost tudi lepa. Laž kot nasprotje grdi Resnici ?

Nameni umetnosti so zelo različni, odvisno od ustvarjalcev in od ^{re}sprijemnikov umetnosti : estetski, etični, senzualistični, dekorativni, ideološki, propagandni itd. Nietzsche pa meri na zdravilnost oziroma na omamnost umetnosti, saj nas Resnica morilskega sveta, Resničnost mučnega življenja, nenehno pritiskajoča stvarnost tako bremenijo, da za goli obstoj potrebujemo omamna blažila in nujna zdravila, saj sicer ne ~~na najtežja, najbolj tragična dela~~ ^mmoremo vzdržati pritiskov na telo in na duha.

Ne gre zgolj

^{re} za humorno, komično, zabavno stran umetnosti, tudi najresnejša, najtežja, najbolj tragična dela (prim. Aristotelovo opredelitev tragedije in pojem katarze), lahko delujejo zdravilno na bolezen Resnico.

Vzemimo za primer prvo kitico najznamenitejšega Prešernovega soneta : petega soneta nesreče :

Življenje ječa, čas v nji rabelj hudi,

1) Skrb vsak dan mu pomlajena nevesta,

1) Trpljenje in obup mu hlapca zvesta

1) In kes čuvaj, ki se nikdar ne utruji.

Celotna kitica razkriva življenje v najtemnejši luči : kot ječo, kot rabeljstvo (= nasilstvo, mučenje), kot skrb, kot trpljenje, kot obup in kot kes. In kaj nam preprečuje, da ob tem groznem spoznanju o življenju ne naredimo samomora ? Lepota tega sporočila, zvočnost glasov, izbrano besedje, popolna forma – skratka estetske prvine, ki prekrijejo ubijajočo vsebino in nas kljub vsemu vračajo v življenje in podprejo naš življenjski nagon ali vsaj življenjsko vztrajanje v znamenju Hamletove misli »da rajši nosimo zla pričujoča, kot bi k neznanim se zatekali« (opomba : k neznanim = k smrti).

Podobno življenjsko črnost in brezupnost nam nudi Shakespearov 66. Sonet, v katerem so življenjske pozitivitete zatrte, zavržene, poteptane. Zato pesnik kliče : Naj pride smrt in mi zastre ta svet (prevod Janez Menart). (Prešeren poziva, naj čim prej pride prijazna smrt !)

In ponovno se zgodi isto : estetska briljantnost olajša brezupno stvarnost sveta, vendar je ne more ozdraviti.

Pred Nietzschejem je bistvo njegovega izreka izrazil že Baudelaire v znani pesmi v prozi Omamljaj se ! Oglejmo si začetek tega besedila v prevodu Pavla Karlina :

1) Vedno je treba biti pijan. Vse je od tega odvisno : to je edino vprašanje.

Neprenehoma se moraš omamljati, da ne boš čutil strašnega bremena Časa, ki lomi tvoja ramena in te tlači k tlom.

Toda s čim ? Z vinom, s poezijo ali s krepostjo, kakor hočeš... Ampak omamljaj se ! 2)

Pijanost pri Baudelairu seveda ni nujno alkoholiziranost, ampak omamljenost z marsičim (zdaj so tu številna mamila...). Strašno breme Časa pri Baudelairu ustreza Prešernovemu izrazu, da je čas rabelj v ječi življenja. In zdaj pride Baudelairov predlog, da je ena od možnosti omamljanja tudi poezija (del umetnosti ali metonimija za umetnost sploh). In res : ali ni za vse nas, ki se tako ali drugače ukvarjamo z literaturo, ta literatura tudi neke vrste mamilo, ki nas rešuje »strašnega bremena Časa« ?!

Če pa je človek besedni umetnik kot Prešeren, se pojavlja v njem tudi etična stanovska dolžnost ustvarjalca. Res nas pestijo breme preteklosti, brezup prihodnosti in praznosta sedanjosti, a pesnik mora to prenesti :

1) Kako

Bit hočeš poet in ti pretežko

Je v prsih nosit al pekel al nebo ! 2)

Najbrž je nebo že mogoče vzdržati , a kako prenesti ne bo ?

Za prenašanje pekla (= življenja od prvega otroškega joka preko nešteti bolečin in bolezni, muk in trpljenja do predsmrtnega stoka) pa sta že nujni Baudelairova omama in Nietzschejeva uporaba umetnosti.

O zborniku ISKANJA SLOVENSKE POTI, Ljubljana 2018

V svojih spisankah sem informativno predstavil že precej knjig, še nikoli pa nisem knjižne obravnave začel z uredniškimi pomanjkljivostmi in z različnimi stvarnimi napakami ! Tokrat moram začeti s tovrstno podobo knjige. Kot urednica je podpisana Monika Maljevič.

Zunanost knjige je lepa in nacionalno pomenljiva : na prednji platnici je Knežji kamen, na zadnji platnici pa Aljažev stolp na Triglavu. Na poti od slovenske zemlje do slovenskega neba pa se je v knjigi povsem zmedla uredniška smer. Šesterica avtorjev knjige je tako na prednji platnici kot na tretji strani razvrščena po naslednjem abecednem redu : Dr. Julij Bertoncej, Dr. Stane Granda. Vitomir Gros, Akademik dr. Janko Kos, Dr. Marko Kos, Dr. Anton Perdih. Čudne pomanjkljivosti so že na strani 5 pri Kazalu : navedeni so naslovi prispevkov, a brez imen avtorjev ! Povrh je prispevkov 7, avtorjev pa 6, torej ima en avtor dva prispevka.. Imena avtorjev pa so v Kazalu nujna !

Ni jasno, kdo je napisal Predgovor. Na strani 7 je navedena celotna šesterica avtorjev, a gotovo niso vsi skupaj napisali kratki Predgovor. Ali je Predgovor uredniški ? A kako razložiti stavek ob koncu Predgovora : » Čestitamo Založbi Nova obzorja, ki se je odločila za izdajo knjige » ? In podpis vseh avtorjev ?! Manjka tudi bistveni podatek o tem, kako je nastala knjiga. So se avtorji sami domenili in predlagali založbi ta zbornik ali jih je založba povabila, da napišejo svoje prispevke ?

In zdaj k prvemu prispevku na strani 9 : Predbranje. Zapisan je le naslov, a brez avtorja. Bralci naj očitno povežejo prvega avtorja po abecednem redu z avtorstvom prvega prispevka. Vendar, ko preberemo ta sestavek, ugledamo na strani 24 ime dr. Julij Bertoncej. Namesto na začetku je avtor na koncu, kar je za avtorje omalovažujoče. Bralec v nadaljevanju pričakuje, da se bodo imena avtorjev pojavljala na koncu prispevkov. Zmota ! V nadaljevanju ni imen ne spredaj ne zadaj ! To umanjkanje imen pa je nadomeščeno s kratkimi podatki o avtorjih na koncih sestavkov, a uredniška napaka je že na strani 25, ki je nesmiselno prazna, podatki o Juliju Bertonceju pa se pojavijo na strani 27 !

Popolna uredniška katastrofa sledi pri sestavku Iskanje slovenske gospodarske uspešnosti (strani 101-116). Da bi ta članek napisal komparativist Janko Kos, je kar neverjetno – da je to napisal gospodarsko usmerjeni tehniški strokovnjak Marko Kos, pa je pričakovano. Vendar se pojavijo na koncu sestavka podatki o dr. Janku Kosu ! Kako je prišlo do te napake ? V abecednem redu je Janko Kos pred Markom Kosom in tako bi moral biti članek Janka Kosa pred člankom Marka Kosa. Skrajna uredniška površnost pa je zamenjala vrstni red prispevkov obeh bratov, obdržala pa predstavitev Janka Kosa na pravilnem četrtem mestu ! Seveda se zadeva ponovi pri sledečem sestavku Slovenski jezik in slovenska identiteta. Naslov nas kar poudarjeno usmerja k Janku Kosu. Da pa se avtorska zmeda nekako »uravna«, dobimo na koncu besedila podatke o dr. Marku Kosu.

In še zaključna zmedenost, neurejenost, nejasnost. Po sestavku Slovenska dediščina na preizkušnji so navedeni podatki o dr. Antonu Perdihu. A sledi še sestavek Razvoj Evropejcev in s tem tudi Slovencev (strani 145-150). Ker je avtorjev 6 in je to sedmi sestavek, je resda najbolj verjetno, da je avtor tega spisa Anton Perdih, a sistemsko pravilno bi bilo natisniti oba Perdihova sestavka skupaj, za njima pa bi sledila predstavitev avtorja.

Kot da ni dovolj uredniške malomarščine, se pojavi še neverjetna stvarna napaka v obširnem članku zgodovinarja Staneta Grande. Na strani 58 preberemo : »25.maja 1990 se je Republika Slovenija osamosvojila. Že naslednji dan se je začela osamosvojitvena vojna... » (!!!!) Vedel sem za osamosvojitvev leta 1991, zanimalo pa me je, ali se je res kaj pomembnega zgodilo 25. Maja 1990. Pogledam v knjigo Slovenija 1990, Ljubljana 1991. Edina pomembnost iz 25. Maja 1990, ki jo omenjena knjiga navaja, je, da je bil tega dne v Ljubljani sklepni kongres Zveze mladine Jugoslavije, resda nekaj pomembno simboličnega za ta dan! Vendar pa se je Granda spomnil tudi na osamosvojitvev 1991. Na strani 62 preberemo : » Slovenija se je dokončno osamosvojila 25. Junija 1991«, a takrat brez vojne, ki se je zgodila že leta 1990, še pred plebiscitom o samostojni Sloveniji 23. 12. 1990,

Naj navržem še dve »cvetki« iz Grandovega besedila. Na strani 40 preberemo : »z Jožefom Resljem«. Gre za Josefa Resslera, nemško.češkega znanstvenika in izumitelja, ki je resda deloval na Slovenskem, a imena mu ne moremo sloveniti, prim. SBL, ES. (Klasična napaka je tudi Resljeva cesta v Ljubljani - prav : Resslerova !) Na strani 41 pa opazimo še to : »avstro-ogrsko cesarstvo se je že leta 1841

lotilo graditve južne železnice...« Nikakor : leta 1841 smo imeli še avstrijsko cesarstvo, avstro-ogrski dualizem je bil uveden šele leta 1867.

Ni čudno, da so me uredniško-stvarne zastranitve kar odvrčale od bralne poglobljenosti v knjigo Iskanja slovenske poti. Tudi ob naslovu sem se hitro spotaknil. Ali res pišejo avtorji o iskanjih slovenskih poti ali zgolj razmišljajo o določenih nacionalnih dejstvih ? Še najbolj je z naslovom knjige povezano besedilo dr. Marka Kosa : Iskanje slovenske gospodarske uspešnosti.

A zdaj h kratki predstavitvi sestavkov. Edini od avtorjev, ki ga imensko nisem poznal, je tehniški strokovnjak dr. Julij Bertoncej. Naslov njegovega članka je dokaj nenavaden : Predbranje. Je to uvod v branje nadaljnjih šestih prispevkov ? Tema, ki jo avtor načinja, mi je zaradi literarne povezave znana in domača. Gre za usodo bivšega Tavčarjevega dvorca v Poljanski dolini. Kaj storiti z njim ? Pred leti se je nekaj govorilo, da bi bil tam muzej slovenskega izseljenstva, kar bi utegnilo povezati »slovenščno celo«. A nič od tega. Govorilo se je tudi o »zakletosti tega dvorca«. Bertoncej v svojem članku pravzaprav opisuje, kako se njegova osebna prizadevanja za nacionalno umestitev Tavčarjevega dvorca razblinjajo ob osebni in ob uradni neodzivnosti.

Grandov sestavek Slovenci : narod, ki hoče stati inu obstati je zgodovinarjev pogled na našo zgodovino, s tem da poudarja posamezne zadeve bolj ali manj. Ključne besede v povzetku so : slovenski jezik, narod, poslovni sistemi, gospodarstvo, proizvodna industrija. Podčrtana misel v povzetku : »Izginevanje naroda in s tem jezika je mogoče ustavljanje tudi s krepitvijo učinkovitega narodnega gospodarstva.«

Na strani 67 je Granda poudaril kar neverjetno potezo rektorjev vseh slovenskih univerz, ki so »enotno predlagali angleščino kot poučevalni jezik na slovenskih univerzah.« (!!!!) Od bojev za slovenski jezik v nemški Avstriji in v srbski Jugoslaviji smo prišli do jezikovne kapitulacije v Evropski uniji ! Granda utemeljeno pove : »In neverjetno, nihče jih ne sili v tako sramotno odločanje !« Pravzaprav gre kar za nacionalno izdajo, ko najbolj šolani slovenski izobraženci zavržejo lastni jezik zaradi lastnega uspeha v anglomaničnem globalizmu.

Na strani 78 se avtor umestno vznemiri tudi ob ukrepu Filozofske fakultete v Ljubljani : »Senat fakultete je sprejel sklep, ki »zapoveduje«, da se v pravnih aktih te fakultete v naslednjih treh letih ^{ki}ot nevtralen uporablja samo ženski

spol, po tem času pa v dokumentih izmenoma moški in ženski spol, kar naj bi sledilo iz prizadevanj drugače spolno usmerjenih, ki naj bi bili v podrejenem položaju!« (!!!) V bistvu je vprašljivo že to, da (se) neki upravni organ odloča o jezikovnem zakonu slovenščine ! V poplavi človeških pravic so se zdaj pojavile tudi slovnične pravice ! A joj, pripadniki (spet moški slovnični šovinizem !) srednjega spola (in še nekih drugih spolov) ne bodo zadovoljni niti z moško niti z žensko obliko samostalnikov !

Zanimivo je, da se je z zgodovinsko tematiko spoprijel tudi Vitomir Gros, diplomirani inženir strojništva, in to v sestavku Slovenci, zgodovina, zgodovinopisje. Na strani 96 avtor ugotavlja : »Samostojna slovenska država je v zgodovinopisju nasploh največja reva.« Vendar avtor ne išče kake slovenske poti iz omenjenega položaja. In kakšna naj bi bila ta pot po moje ? Nastop svežih, politično neobremenjenih in objektivnih zgodovinarjev, ki bi končno le obdelali obdobje 1941-1991 !

Članek dr. Marka Kosa Iskanje slovenske gospodarske uspešnosti je v bistvu zgoščena sinteza njegove knjige Slovenci na poti iskanja resnice, ki pa sem ji že posvetil posebno spisanko. Zanimiv je dodatek Kosovega članka, ko avtor objavlja izjavo svojega deda Vinka Majdiča iz leta 1918 z naslovom Predpogoji in osnova ureditve gospodarskega življenja v S.H.S. in povzdiga industrije. Primerjava dveh časov je vedno privlačna in poučna.

Bistvenega kulturnega in nacionalnega pomena je sestavek dr. Janka Kosa Slovenski jezik in slovenska identiteta. Kosovo širše razmišljanje ob naslovu članka se zgosti v en ključni stavek : (stran 122) »Slovenska identiteta se je rodila iz slovenskega jezika in se nanj še zmeraj opirakot na svoje glavno določilo in jamstvo obstoja.«

Anton Perdih, po stroki kemik, je v članku Slovenska dediščina na preizkušnji najbliže razmišljanjem sotehnika Marka Kosa. Zame privlačnejši je drugi Perdihov članek v knjigi : Razvoj Evropejcev in s tem tudi Slovencev. Že pred leti sem prebral Perdihovo knjigo Izvor Slovencev in drugih Evropejcev, Ljubljana 2013, katere bistveni povzetki so tudi v sedanjem članku. Že v svoji knjigi Perdih poudarja, da DNK rodoslovje daje »podatke, ki v mnogočem pojasnjujejo izvor raznih evropskih ljudstev, njihove selitve in razvoj.«

Ne vem sicer, kakšen je statistični vzorec pri raziskavi DNK, da dobimo določeno človeško oznako za posamezna geografska območja. Vendar pa najbrž ni mogoče iz DNK pridobiti podatke o jezikovnem razvoju ?!

V svojem članku na straneh 147 in 148 navaja Perdih o Slovencih tole :

»Med Slovenci je zdaj okoli 38 odstotkov moških s haploskupino Ria...

Okoli 31 odstotkov Slovencev ima haploskupino I...

Okoli 18 odstotkov Slovencev ima haploskupino Rib...

Med Slovenci ni moških s haploskupino N, ki jih je v Zakarpatju precej in so tja prišli več kot tisoč let pred domnevnim odhodom Slovanov od tam.

Vse to kaže, da prihoda naših prednikov izza Karpatov v 6. stoletju ni bilo, temveč so se deli naših prednikov v več valovih selili tja, za Karpate, zlasti med rimsko zasedbo in tudi kasneje, vse do zmage Karla Velikega nad Obri.« (!)

Perdihova raziskava potrjuje torej avtohtonistično teorijo pri Slovencih in zanika priseljevalno teorijo (šesto stoletje), ki je uradno še vedno v veljavi. Seveda že preprosta logika zavrača možnost, da bi iz Zakarpatja prišle tako velikanske množice, ki bi dale enotno jezikovno barvo razsežnemu prostoru od Baltika do Jadrana !

Iskanja slovenske poti pa se bodo neogibno nadaljevala v znamenju stati inu obstati.

15. SPISANKA

O znamenitih likih lahke književnosti

V čem se ločijo znameniti liki »težke« (= vrhunske) književnosti od istovrstnih likov lahke (= popularne) književnosti? Vednost o likih »težke« književnosti je vezana vsaj na srednješolsko izobrazbo. Hamlet, Don Kihot, Don Juan, Tartuffe, Faust idr. so vključeni v obvezno šolsko branje, kar ni dobra osnova za popularnost. Pri likih lahke književnosti je položaj obrnjen. Avtorji lahke književnosti niso vključeni v šolske sisteme, njihova dela in njihovi liki si pridobivajo naklonjenost bralcev z vsebinsko privlačno pripovedjo in z lahkotnim stilom, to oboje pa je temelj popularnosti. Seveda so liki »težke« književnosti osebno in idejno zapletenejši, liki lahke književnosti pa so večinoma prozorno enodimenzionalni. A tudi kot taki delujejo skozi daljši čas, a to ne le preko knjig, ampak tudi dodatno preko vizualizacij (filmi, TV igre).

In katere like lahke književnosti sem izbral za predstavitev? Navajam jih po času njihovih avtorjev.

Na prvem mestu je Angležinja Mary Shelley (1797-1851) z romanom Frankenstein ali Moderni Prometej (1818).

Sledi Nemec Karl May (1842-1912) z romanom Vinetu.

Na tretjem mestu je Irec Bram Stoker (1847-1912) z romanom Drakula (1897).

Na vrsti je Anglež Arthur Conan Doyle (1859-1930) s povestmi in z zgodbami o privatnem detektivu Sherlocku Holmesu.

In še zadnji popularnejši: Amerikanec Edgar Rice Burroughs (1875-1950) s povestmi oziroma z romani o Tarzanu.

Pri štirih avtorjih so liki navzoči že v naslovih del, le pri Mary Shelley ne gre toliko za Frankenstein, ampak bolj za Frankensteinovega Stvora, za bitje, ki ga je ustvaril znanstvenik Frankenstein.

Začnimo torej z Mary Shelley, ki je bila hči pisatelja in filozofa Williama Godwina in žena znanega pesnika P. B. Shelleya.

Navajam izjavo avtorice iz njenega Predgovora v omenjeni roman: »Poletje leta 1816 sem namreč preživela v okolici Ženeve. Vreme je bilo hladno in deževno, zato smo se vsak večer zbrali okoli ognjišča. Včasih smo se zabavali s tem, da smo si pripovedovali nemške zgodbe o strahovih, ki smo jih slišali ta tu, oni tam. Te zgodbe so nam vdihnile misel, da bi si – samo z namenom, da bi se kratkočasili (!!) – še sami izmislili kaj podobnega.

Dva prijatelja – eden izmed njiju bi bil gotovo ustvaril zgodbo, ki bi bržkone neznansko bolj pritegovala občinstvo od vsega, kar bi si jaz lahko kdaj zamislila

– ta prijatelja in jaz smo torej sklenili, da bomo napisali vsak po eno povest, ki bo temeljila na nadnaravnih pojavih. (!)

Vreme pa se je nenadoma izboljšalo in tako sta me moja prijatelja zapustila, krenila sta na potovanje prek Alp. Spričo naravnih lepot, ki so se jima tam ponujale, sta kmalu čisto pozabila na svoje grozljive privide. Zato sem samo jaz končala svojo pripoved.«

Marlow, septembra 1817.

Najprej : kdo sta omenjena prijatelja ? Nihče drug kot znamenita angleška pesnika Byron in Shelley. Od Byrona je avtorica utemeljeno pričakovala najboljši pisateljski rezultat med omenjeno trojico. Dopolniti pa je treba zadnji pisateljičin stavek v Predgovoru. Ni namreč samo ona končala svoje pripovedi : leta 1819 je nekak stranski član te družbe, Byronov tajnik William Polidori, izdal zgodbo Vampir.

Frankenstein je švicarski naravoslovni znanstvenik, ki ustvari umetnega človeka, nekakega predhodnika poznejših tehniško konstruiranih robotov. Omenjeni znanstvenik je tudi prvoosebni pripovedovalec v romanu. Ustvarjanje umetnega človeka je v romanu prikazano skrajno naivno in neprepričljivo (npr. stran 47 : »Dvorana za seciranje in klavnica sta mi dali največ gradiva... !!).

Sicer pa je v Frankensteinu nekaj brezmejnega faustovskega hotenja :

Stran 28 : »Moja raziskovanja so bila zmerom usmerjena k metafiziki ali – v najbolj vzvišenem smislu – k fizičnim skrivnostim sveta, bodisi da sem raziskoval stvari, kakršne se nam kažejo na zunaj ali skrite lastnosti narave ali celo skrivnosti človeške duše.«

V nadaljevanju romana je prišel Frankenstein skrajno daleč. Stran 44 : » Po številnih dnevih in nočeh truda, ki si ga ne morete predstavljati, mi je za ceno silnega napora uspelo odkriti skrivnost porajanja in življenja. Ne, celo več ! Znal sem podeliti življenje mrtvi snovi.« (!!!)

S tem pa je postal Frankenstein enak ali podoben božji ali hudičevski ustvarjalni sili !

A sledi padec. Z ustvarjenim Stvorom je znanstvenik vse prej kot zadovoljen.

Stran 51 : » Oh ! Nihče ne bi mogel prenesti tega strašnega prizora. Ostudna mumija, ki bi jo kdo obudil v življenje, ne bi bila nič strašnejša od te pošasti. Opazoval sem ga, ko še ni bil ustvarjen do konca, in že tedaj mi je bil zopr. (!!)

Ko pa sem omogočil tem mišicam in tem kostem, da so oživele, je postalo to bitje tako ostudno, da si niti Dante ne bi mogel zamisliti kaj hujšega.«

Bistveno vprašanje, ki se zastavlja, je, ali znanstvenik ni mogel ustvariti lepšega bitja ?! A zgodba temelji ravno na grdoti Stvora !

Povzemimo kratko nadaljnjo vsebino : Tudi Stvor ni bil zadovoljen s svojim ustvarjalcem, saj ga je le-ta nastanil zunaj človeške družbe (problem družabnosti !). Stvor si želi družico in jo od svojega ustvarjalca zahteva. Ker pa

mu Frankenstein noče ustreči, se mu Stvor maščuje in mu ubije mlado ženo Elizabeto. Poslej se hoče maščevati Frankenstein Stvoru in ga zasleduje z ladjo na daljni sever. Vendar Frankenstein na tej ekspediciji umre, a tudi Stvor očitno konča nekje v severni divjini. Zaključek pripoveduje eden od članov odprave. Roman nam predstavi torej dva glavna lika, ki sta v nekakem sorodstvenem razmerju oče – sin in sta povezana tako v življenju kot v smrti. Filmske realizacije romana so zaradi nenavadnosti poudarjale bolj Stvora in manj njegovega »očeta«.

Dotaknimo se še oznake v naslovu »moderni Prometej«. Po grški mitologiji je Prometej ustvarjalec človeškega rodu in Frankenstein mu s svojo kreacijo ni primerljiv. Ali je torej izraz moderni Prometej ironičen ?!

Glavno bistvo romana pa se kaže v povezani nesrečnosti ustvarjalca in ustvarjenca.

Slovenski prevod tega grozljivega in fantastičnega (a ne ZF !) romana je izšel leta 1970.

Karl May je vzorčni avtor lahkih pustolovskih povesti in romanov. Krajši čas je bil učitelj, nato pa je zaradi drobnega kriminala preživel več kot 8 let v zaporih. Tam pa se je dodatno izobrazil, ko je v jetniških knjižnicah prebiral zlasti potopisne knjige. Začel je pisati že v zaporu, na prostosti pa se je uveljavil kot pisec časopisnih povesti v nadaljevanjih in je sčasoma celo obogatel. Njegova posebnost je, da je privlačno pisal o krajih, v katerih ni nikoli bil (divji Vzhod, divji Zahod).

Ko sem bil star 10 let, je bil May moj najbolj priljubljeni pisatelj, njegove povesti pa so mi predstavljale celo zanimivo poživitev geografije. Na divjem vzhodu je Mayev prvoosebni pripovedovalec Kara ben Nemsi, na divjem zahodu pa Old Shatterhand.

Med Mayevimi književnimi liki vsekakor izstopa simpatični in dobri poglavar Apačev Vinetu, pobratim Nemca Old Shatterhanda. V bistvu je Vinetu idealni lik Rousseaujevega plemenitega divjaka iz 18. stoletja. Dvojica Vinetu in Old Shatterhand pa je praktični dokaz za dosego medrasnega prijateljstva.

Zanimivo je, da je May svojim izmišljenim literarnim likom pripisal kar resnično eksistenco ! Tako je neki svoji bralki napisal o Vinetuju tole . » Velespoštovana gospodična ! Vinetu se je rodil leta 1840, ubili so ga 2. 9. 1874. Bil je še lepši, kakor sem ga opisal. Pristrčno Vas pozdravlja dr. (!) Karl May.«

Mayeva dela so izhajala v slovenščini že od leta 1901, v letih 1928-1937 pa so v Mariboru izšli Mayevi zbrani (prav : izbrani !) spisi v 20 knjigah. Ta izdaja je zdaj izjemna antikvarna redkost, naši generaciji mulcev pa je bila najprijetnejša bralna hrana. V tej izdaji je bil s tremi knjigami zastopan tudi Vinetu.

V komunističnem režimu od leta 1945 je bil May najprej nezaželen avtor, najbrž zaradi svojega nemškega rodu, od 50. let dalje pa so ga pri nas ponovno

ponatiskovali. Kar z žalostjo se spomnim, s čim so nam politično usmerjane slovenske založbe poskusile nadomestiti Maya : z vsiljivim sovjetskim ideološkim kičem : z Mlado gardo in s Kako se je kalilo jeklo. Joj !

O Vinetuju se spomnim še to. Kakih 20 let po koncu 2. svetovne vojne so v Jugoslaviji dopustili snemanje koprodukcijskega filma Vinetu. Ne spominjam pa se, ali je ta film zašel tudi v naše kinematografe.

Vsekakor pa je mogoče v Vinetuju videti tudi naklonjeni odnos Karla Maya do Indijancev.

Roman Brama Stokerja Dračkula (v slovenščini 1969, 1988) je že pozni nasledek daljše tradicije pripovednih del o vampirjih v prvi polovici 19. stoletja. Sam naslov nas spominja na zgodovinsko osebo, na sadističnega romunskega grofa Draculo, vendar v romanu ne gre zanj. Vampirstvo je izrazita romantična, grozljiva, fantastična tematika, ki se nadaljuje do naših dni. Vampir je lik, ki nakazuje »večno« življenje, vendar je umrljiv (npr. sončna svetloba, kol skozi sence vampirja...) . Stoker zastavlja svojo zgodbo tudi kot civilizacijsko nasprotje : na eni strani razumska angleška civilizacija, na drugi strani divji iracionalni Balkan oziroma Romunija.

Kratek obris vsebine romana : Grof Dračkula povabi k sebi v Transilvanijo Jonathana Harkerja zaradi poslovnih zadev, Grof želi kupiti hišo v Angliji. Res grof Dračkula pripotuje z ladjo v Anglijo in začne se njegova vampirska dejavnost. Združeni civiliziranci najprej prepode Dračkulo iz Anglije , nato pa gredo za njim in ga slednjič uničijo na njegovem terenu (lovski nož gospoda Morrisa prebode grofovo srce).

Podobno kot Frankenstein je tudi Dračkula sprožil vrsto filmizacij.

Arthur Conan Doyle je bil sprva zdravnik, a je kmalu postal poklicni književnik. Pisal je različna dela, npr. zgodovinske romane in povesti, pustolovske romane (npr. Izgubljeni svet, ki je tematski predhodnik Crichtonovega Jurskega parka), najbolj pa je postal znan s povestmi in z zgodbami o detektivu Sherlocku Holmesu.

Leta 1887 je izdal Doyle svojo prvo povest o Sherlocku Holmesu z naslovom Študija v škrlatnem (slovenski prevod iz leta 1931 ima naslov Pozna osveta). Kot pripovedovalec nastopi upokojeni zdravnik dr. John Watson, nekak Doylov drugi jaz. Le-ta se je seznanil z detektivom Sherlockom Holmesom in skupaj sta si najela stanovanje na št. 221 B Baker Street. (OPOMBA : Ta naslov je deloval tako realistično, da je nanj dolga leta prihajala pošta za Sherlocka Holmesa !) Iz Pozne osvete v prevodu Ivana Mulačka navajam Watsonov zapisek Sherlock Holmes in obsežnost njegovega znanja : »1. Znanje književnosti. – Nobeno. 2. Znanje modroslovja. – Nobeno. 3. Znanje zvezdoznanstva. – Nobeno. 4. Znanje politike. – Slabo. 5. Znanje rastlinstva. – Nepopolno. Pozna dobro volčjo jagodo (beladono), opij in strupe sploh. O praktičnem vrtnarstvu ne ve ničesar. 6. Znanje geologije. – Praktično, pa omejeno. Razloči na prvi pogled različne vrste zemlje drugo od druge. Na najinih izprehodih mi je pokazal blato, ki mu je oškropilo hlače; po barvi in kakovosti istega mi je takoj povedal, v katerem delu Londona ga je dobil. 7. Znanje kemije. – Temeljito. 8. Znanje anatomije. – Natančno, ali nesistematično. 9. Znanje senzacionalne književnosti. – Neizmerno. Vse kaže, da pozna vsako podrobnost vsakega zločina, ki se je zgodil tekom zadnjega stoletja. 10. Svira precej dobro na gosli. 11. Je spreten rokoborec in sabljač. 12. Ima precejšnje praktično znanje angleških zakonov.«

Na začetku Doylove povesti Znamenje štirih (prva slovenska izdaja 1906) pa izvemo še za Holmesovo ^o magnjenje do mamil (morfij, kokain), kar priključuje Holmesa takratnemu dekadentnemu vzdušju. (prim. Baudelaire : Omamljaj se !) Doyle je svoje detektivske zgodbe o Holmesu pisal sprva za časopise, sledile pa so knjižne izdaje, tako da je avtor s svojim likom obenem zaslovel in dobro zaslužil. Vendar se je Doyle hotel posvetiti resnim zgodovinskim romanom in se je hotel svojega detektiva iznebiti. V zgodbi Končni problem je uprizoril spopad med Holmesom in njegovim nasprotnikom profesorjem Moriartyjem in v tem spopadu sta oba padla v prepad.

Zdaj pa se zgodi nekaj izjemnega. Bralci zgodb o Holmesu nikakor niso pristali na smrt »svojega« detektiva ! Protesti bralcev so bili tako močni, da so Doyle nekako prisilili (najbrž pa je avtor pomislil tudi na zaslužek od Holmesa !), da je Holmesa oživil in ga spravil iz usodnega prepada. Mitski junaki morajo živeti dalje in Holmes živi dalje tudi po smrti svojega začetnega avtorja. Holmesov lik je uporabilo za svoja dela že več avtorjev. Eden med njimi je bil že Doylov sin

Adrian, ki je skupaj z Amerikancem Johnom Dicksonom Carrom napisal novo knjigo zgodb o Holmesu.

V domači knjižnici imam tri dela različnih avtorjev o Sherlocku Holmesu. Prvi je Amerikanec Nicholas Meyer z romanom Sedemodstotna raztopina in s podnaslovom Natis spominov dr. Johna Watsona, kakor jih je uredil Nicholas Meyer. (!!) (slovenski prevod 1983) »Pravi« avtor je torej Holmesov pomočnik Watson ! Naslov romana pa nakazuje Holmesovo mamilarско zasvojenost. Glavna vsebina pa je obsežna v srečanju Holmesa in Freuda na Dunaju ! Novo srečanje dveh »mitskih« likov je pripravil Francoz Alexis Lecaye v romanu Marx in Sherlock Holmes ! (srbski prevod 1988)

In še ženski (ali kar feministični ?) pogled na Holmesa : Carole Nelson Douglas : Lahko noč, gospod Holmes (slovenski prevod 2011). V obsežnem romanu je glavna junakinja Irene Adler Norton : Američanka v tujini, primadona in detektivka, predstavljena v prvi izmed 60 zgodb Sherlocka Holmesa Škandal na Češkem...

Ob njej nastopijo seveda Holmes in Watson ter še številni drugi, med njimi znana književnika Oscar Wilde in Bram Stoker !

V opombah h knjigi preberemo med drugim : »Lahko noč, gospod Holmes, prvi v seriji romanov o Irene Adler, se začne v Londonu s pogovorom med Sherlockom Holmesom in Watsonom, v katerem razpravljata o Škandalu na Češkem in še posebej o ženski, ki je v ospredju te prve kratke zgodbe o Sherlocku Holmesu, ameriški primadoni Irene Adler.«

Zanimiv je tudi Intervju s Carole Nelson Douglas. Prvo vprašanje v Intervjuju : »Bili ste prva ženska, ki ste pisali o svetu Sherlocka Holmesa z vidika enega od ženskih likov Arthurja Conana Doylea, in šele druga ženska, ki je napisala roman, povezan s Holmesom. Zakaj ?

Drugo vprašanje v Intervjuju : »Torej je tista ženska, Irene Adler, edina, ki je prelisičila Holmesa, čakala na vas.«

Eno naslednjih vprašanj : »Pravzaprav ste Irene Adler spremenili iz okrasne ženske v delavno žensko.« In avtorčin odgovor . » Moja Irene je bolj tekmica kot romantično zanimiva Holmesu, da. Ni logična detektivka istega kova, kot je on, vendar je nadarjena na intuitiven način. Operno petje tudi ni le priročen poklic za lepoticu takratnega časa, ampak strastno poslanstvo... moja Irene zahteva, da jo jemljejo resno kljub ženstvenim lastnostim. Zdaj temu rečemo ženska moč.«

Doyleove zgodbe o Holmesu so izhajale v slovenščini od leta 1912 dalje.

Najobsežnejša serija Doylevih zgodb o Holmesu pa je izšla leta 1963 (6 knjig).

Ne smemo pa pozabiti na zgodnji pojav Sherlocka Holmesa v slovenski književnosti. V prvi knjigi humoresk Damirja Feigla (1911, 1923) se pojavi razdelek Holmes in njegova smrt (zgodbe : Izgubljeni sopran, Kavarna v Nici, Na

Opomba: Sherlock Holmes kot lik v ZF !! :

Rolpe E. Vauphani Sherlock Holmes + zanj ni celovite (v knjižnici) !!

severnem tečaju). V prvi zgodbi se Feigel sreča s Holmesom v Londonu. Holmes izjavi med drugim : »Slovenski pa govorim precej dobro, ker sem bil nekaj časa v Ljubljani.« (!!)

V Nici se Feigel in Holmes znova srečata. Njuno zadnje srečanje pa je na severnem tečaju ! Holmes tam stori čudno smrt : zgori ob eksploziji bencina... Feigel je torej pripravil kruto smrt slavnemu detektivu, ki ga nista uspela dokončno umoriti niti sam Doyle niti zločinski profesor Moriarty.

Spomnimo še na vrsto filmskih Holmesov in na številne TV igre o njem. In še zadnji avtor in zadnji lik v našem izboru : Amerikanec Edgar Rice Burroughs s povestmi oziroma z romani o Tarzenu, eni od različic Rousseaujevega plemenitega divjaka. Tarzan iuhaja sicer iz angleške plemiške dvojice Greystoke, ki sta se po sili razmer znašla v afriški džungli. Ko pa sta starša umrla, je vzela otroka za svojega materinsko čuteča opica. Tako je otrok odraščal med opicami, in postal bitje, najtesneje povezano z naravo. Razvil se je v spretnega in močnega mladostnika in pustolovščine so se lahko začele. Prve knjige o Tarzanu v slovenščini so iz 20. let 20. stoletja, npr. Tarzan, sin Opice, 1924. Najobsežnejši izbor povesti o Tarzanu je izšel pri nas v 70. letih (14 knjig).

Omenimo še dve slovenski deli v zvezi s Tarzanom. V Feiglovi pustolovski povesti Pasja dlaka !, 1926, nastopi Tarzanov vnuk Huva. V Afriki se sreča z raziskovalno odpravo, ki jo vodi Anglež (a po materi Slovenec !) James Freeman. Njegova nečakinja Anica postane Huvova zaročenka...

Drugi pojav Tarzana v slovenščini pa je že kakovostni dosežek. Gre za igro Roka Vilčnika TARZAN, ki je še na sporedu ljubljanske ^{TRAFLE} Drame.

Seveda je tudi filmskih in TV vizualizacij Tarzana na pretek.

Povzemimo bistvo naše obravnave : gre za opazne arhetipe :

Frankenstein (blodni znanstvenik in problematično umetno bitje).

Vinetu (plemeniti naravni človek, prijateljsko povezan s civilizirancem).

Dracula (nadnaravno bitje vampir, preteča nevarnost za ljudi),

Sherlock Holmes (odkrivalec zločinov in zločincev, ki svet spravlja v pravni tir).

Tarzan (prvinski človek narave, povezovalc narave in civilizacije).

16. SPISANKA

O plašni generaciji identitete

(Ob zborniku Evropa narodov : Generacija identitete, Ljubljana 2019)

Lani je navidezno odločna Generacija identitete izdala svojo prvo knjigo Manifest za domovino. Kot avtor se je označil neki J. R. (v knjigi tudi Jure R. ter J. R. –politolog). Že takrat sem se spotaknil ob to skrivalnico imena in priimka. Če si avtor ne upa izpostaviti svojega imena in priimka, kaj si sploh upa ?!

V pred kratkim izdani novi knjigi identitetne generacije Evropa narodov... (urednica Monika Maljevič) se skrivalništvo imen in priimkov nadaljuje ! Pri naslovih člankov se junaško pojavijo naslednji avtorji : B. Š. , J. S., M. M., Andrej S., Ž. B., G. M., Kot je razvidno , le eden izjavi svoje ime. In to so gotovo člani t.i. generacije identitete ! A v zborniku je tudi nekaj podpisanih člankarjev. Predgovor je podpisal Igor Kernel, posamezne članke pa so podpisali Patrik Trobec, Branko Grims, Zmago Jelinčič in Bernard Brščič. Vsaj trije od njih so že uveljavljeni politiki (Grims, Jelinčič, Brščič), dva pisca (Kernel, Trobec) pa bi ob moji nevednosti o njiju utegnila biti člana generacije identitete. Ali je to predstavitev pogumne generacije identitete ?

B. Š. na strani 11 izjavi : »Za našo idejo stojimo z našimi življenji.« Res nenavadno : z življenji stojijo za, z imeni pa ne stojijo za ! Življenja dajo (?), imen ne dajo !

Oglejmo si pred vsebinskim razgledom v skrbi za slovenski jezik še nekaj slovničnih in stvarnih ~~napak,xxx~~ napak, , ki sem jih mimogrede zabeležil. To in ono pa sem gotovo še izpustil. Kot lektorica je podpisana Pandita (ali je to oseba ali ustanova ?).

Stran 17 : Valežani - SP nam ponuja dvoje : waleščani ali pa Valižani.

Stran 23 ob nečemu - prav : ob nečem !

~~Stran 24xxxx~~

Stran 29 : ~~eventualno eventualno~~ eventualno - prav :

~~xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx~~

eventualno

pacifika - geografsko pač : Pacifika.

Stran 35 : z ničemer - prav : z ničimer.

Stran 36 : Trockijeva vrnitev - prav : vrnitev Trockega.

Iz pridevniških oblik priimkov ne delamo nadaljnjih pridevnikov!

Stran 38 : Bildenberga – prav : Bilderberga.

Stran 43 : Rešili se bomo okov – prav : okovov (drugi sklon množine !)

Stran 48 : za novo svobodno Evropo mnogih zastav, ki bodo ponosno plapolale od Lizbone pa do Vladivostoka – če Vladivostok ni v Aziji, kaj je sploh v Aziji ?

Stran 57 : dekanca – prav : dekadenca.

Stran 61 : ker se tega vrednote – najbrž prav : se otepa.

Stran 62 : Zlo hrani samo sebe in zaradi levičarsko cenzuriranega poročanja medijev, (!! je javnosti... - Lep primer odvečne vejice zaradi govorne pavze !

Stran 69 : pri marsikomu - porazno sklanjanje : prav : pri marsikom.

Stran 76 : na določenemu – porazno sklanjanje se nadaljuje : prav : na določenem.

Stran 85 : ljustva – prav : ljudstva.

Stran 91 : o večnem – perpetuum mobile napak ! Prav : o večnem.

Stran 93 : nesmiselne – prav : nesmiselne.

Stran 99 : tadicije – prav : tradicije.

Stran 101 : tracije – prav : tradicije.

Ni kaj : avtorski, uredniški in lektorski jezikovni polom !

Zdaj pa : in medias res. Člankov v zborniku je veliko in dotaknil se bom le nekaj vprašanj v njih. Smiselno pa je naštetih vse naslove člankov :

Mi smo Generacija identitete – Nacionalizem in globalizem – EUSSR in Eurabija
 - Kalergijev plan – Nočemo Evropske skupnosti, za Evropo narodov – Proti Združenim državam Evrope – Tiranija Evropske Unije – Proti birokraciji Bruslja – Za Evropo narodov – Levo-desna iluzija v Evropskem parlamentu – Evropska vojska – Dekadenca Bruslja – Izrojenost zahoda – Integracija je laž – Laži iz Marakeške deklaracije – Ilegalni migranti niso kulturna obogatitev – Kriza evroobmočja – Evropa Evropejcem-Za trdnjavo Evropo - Evropa in islam – Neposredna demokracija – Demografske težave Evrope – Svoboda govora in medijska cenzura – Krščansko-poganska kulturna dediščina – Etnopluralizem – Proti nacionalšovinizmu – Mi smo nova evropska rekonkvista.

Naslovi so večinoma zelo povedni in razvidno nakazujejo problematiko.

Najprej komentirajmo naslov Evropa narodov. Bistvo Evrope je, da je bila in da je območje številnih narodov in da iz nje ni mogoče narediti Melting Pot v stolu ZDA. Kolikor je sploh potrebno potrjevati dejstva, bi dejstvo o Evropi narodov evropski referendum

potrdil z veliko večino glasov, vendar obstaja v ozadju protitok, ki izhaja iz časa po 1. svetovni vojni in predstavlja idejo neznanske manjšine... Tu je treba omeniti Richarda von Coudenhoveja-Kalergija, vrazijca po rodu (sina Avstrijca in Japonke), ki je, sledéč svoji rasni mešanici, podpiral mešanje ras. Avtor se je s svojim panevropskim gibanjem pojavil v 20. letih 20. stoletja. Na strani 33 zbornika Evropa narodov preberemo kratek načrt o ljudeh prihodnosti: "Človek prihodnosti bo mešane rase. Rase in družbeni razredi bodo sčasoma izginili zaradi odprave prostora, čas in predsodkov (??). Evrazijsko negroidna rasa prihodnosti, na videz podobna ne starodavnim Egipčanom (!!), bo domestila trenutno raznolikost ljudstev in posameznikov." Blodnih idej o že neki splošni enakosti (zunanji, miselni ...) nikoli ne zmanjka.

Zanimivo pa je, da tisti, ki podpirajo afro-azijsko migracijo v Evropo, tako rekoč povsem sledijo načrtu Coudenhoveja-Kalergija!

V prvem članku zbornika Mi smo ~~Generacija~~ Generacija identitete (avtor B. Š.) se omenjena generacija predstavi kot nasprotje generaciji v 1968! Citirajmo pomembni začetek tega članka:

"Mi smo Generacija identitete. Mi smo generacija načrtne etnične multikulturalizacije, ki je Evropo ~~pride~~ pripeljala do zloma. Mi smo generacija, ki plačuje in vzdržuje socialno državo, ki je do tujcev tako prijazna, da je do lastnih ljudi postala nevzdržna. Naša generacija je postala žrtev Generacije Maj 68, ki je poskušala sama sebe osvoboditi tradicije, znanja in izobraževanja. A vse, kar je dosegla Generacija Maj 68, je, da so se osvobodili lastne odgovornosti. Odgovornosti do lastnega naroda. Generacija Maj 68 je simbol dekadence, simbol razpadanja tradicionalnih in moralnih vrednot, simbol vsesplošne apatije, etnomazohizma in samodestruktivnosti." Ni kaj: utemeljena reakcija na nekdanjo akcijo.

Tehtni članek je Nacionalizem in globalizem. (avtor J. S.).

Domala vsi politični pojmi so vedno izpostavljeni zelo različnemu ali kar nasprotnemu ocenjevanju (sijajno, srednje, skrajno slabo).

Tako je tudi z nacionalizmom. A nacionalizem malih narodov je najčešče obrambni, usmerjen k nacionalnim in h kulturnim pravicam. V tem so nacionalne pravice del človeških pravic.

Nacionalizem velikih narodov pa je večinsko ~~nacionalno~~ ^{mapadalno-} osvajačni in je sestavni del državnega imperializma.

Avtor postavi ~~razliko~~ ^{razliko} med teritorialnim nacionalizmom (Zahodna Evropa) in med etničnim nacionalizmom (Srednja in Vzhodna Evropa). Omenjen je še civilni nacionalizem kot liberalnejša oblika teritorialnega nacionalizma. Pustimo pri nacionalizmu opletanja z desnico in z le levico. V odnosu med nacionalizmom in med globalizmom se kaže, da je nacionalizem usmerjen k skrbi za manjše skupnosti, globalizem pa je nosilec koristi velikih držav in velikega kapitala.

Poudariti velja članek Branka Grimsa Laži iz Marakeške deklaracije. Nekaj citatov (strani 65-66) : "Kratkoročni cilj invazije radikalnih islamistov je socialni parazitizem, kar bi moralo sedaj biti očitno že tudi tistim z rdečo mrežo na očesu. Socialni parazitizem je življenje tujcev na račun davkoplačevalcev Slovenije... Prav groteskna je vsiljena "humanitarnost", po kateri vsak ilegalni migrant slovenske davkoplačevalce mesečno stane 1963 evrov po uradni ugotovitvi Računskega sodišča RS...

Marakeška deklaracija formalno sicer loči, dejansko pa povsem izenačuje legalne z ilegalnimi migracijami, saj vsem migrantom "ne glede na njihov status" dodeljuje ~~enake~~ ^{enake} pravice in ~~bonitete~~ ^{bonitete}. ... je jedro Marakeške deklaracije obsežna uveljavljena cenzura. (!!)

O migrantih se bo smelo poročati izključno pozitivno, vsako kritično besedo o migracijah in migrantih bo država ostro kaznovala. (!!)... "Opomba : Nasilni islamisti torej ukinjajo svobodo govora v državah, v katere po lastni volji prihajajo, ponižne evropske države pa so že podpisale svojo pravno kapitulacijo ! Pomemben je tudi prispevek Zmaga Jelinčiča Ilegalni migranti niso kulturna obogatitev. Avtor objavlja pod tem naslovom svoj govor v Državnem zboru Republike Slovenije..

Kar je v Evropi in v Sloveniji že grozljivi narobesvet, je dejstvo, da imajo migranti že več pravic kot domače prebivalstvo, ki ne sme o migrantih niti povedati svojega mnenja !

Dodajmo še nekaj citatov iz članka Bernrda Brščiča Evropa Evropejcem - Za trdnjavo Evropa.

" Evropa je Evropa zaradi Evropejcev, ne zaradi Arabcev ali Afričanov...

Prišleki iz Afrike in Arabije niso "programerji, kirurgi in inženirji" ampak mešanica sovialnih turistov in nasilnežev z ničelnim človeškim in negativnim socialnim kapitalom... Niso rešitev. so problem. Ekonomski, socialni, kulturni in varnostni. So zagotovilo propada Evrope, kot smo jo poznali.

Da obranimo Evropo, bo potrebna obramba z vsemi sredstvi.

Da so zadev v Evropi in v Sloveniji glede migrantov resne, dokazuje tudi članek Demografske težave Evrope (avtor G. M.). Tam izvemo (stran 87) : " Samo v Sloveniji je leta 2018 prebivalo nekaj več kot 250.000 ljudi, ki so bili rojeni v tujini, to predstavlja približno 13 % celotne populacije....

Največje število tujerodjenih prebivalcev v EU ima Nemčija, in sicer kar 13,7 milijona (skoraj 17 % celotne nemške populacije). Sledita ji Združeno kraljestvo z 9,5 milijona (44 % celotne populacije) in Francija z 8,1 milijona (12 % celotne populacije).

Skupno pa v EU prebiva 4,4% prebivalstva rojenega izven EU.

Šokantna podataka sta, "da so Angleži v Londonu že manjšina, prav tako ima 51 % prebivalcev Frankfurta migrantsko ozadje.

Muslimanska populacija v Evropi je leta 2016 predstavljala 4,9 % celotne populacije EU." In še citat iz naslednjega članka v zborniku : Mi smo nova evropska rekonkvista. (avtor B.š.)

Stran 101 : "Naš glavni sovražnik je tuja kolonizacija pod zastavo islama. Naša največja nevarnost pa so kolaboranti - etnomazohistični Evropejci, ki sovražniku na široko odpirajo vrata, s tem pa želijo avtohtone evropske narode preprosto zamenjati."

Zbornik Evropa narodov... prinaša tehtno informativno gradivo, ki ga naša javnost, omejevanava od kontinuitetnega tiska, še kako potrebuje.

O fenomenalni knjigi Martina Previšića

Povijest Golog Otoka, Zaprešić, 2019, 634 strani

Mladi hrvaški zgodovinar Martin Previšić je docent na FF v Zagrebu in je tudi že mednarodno uveljavljeni znanstvenik.

Njegova analiza Golega otoka in političnih razmer v Jugoslaviji v času Informbiroja 1948 in še pozneje je tako vseobsežna in dognana, da se povsem strinjam z zadnjim stavkom kratke predstavitve knjige na njenem ovitku :

"Teško da će kod nas zadugo biti objavljeno bolje i važnije povijesno djelo."

Seveda sem o Golem otoku že marsikaj bral /spomini, publicistika, leposlovje/, a Previšićeva knjiga je pravcata katedralna nadgradnja omenjene tematike. Ob temeljiti analizi je tudi temeljna sinteza.

V okviru te spisanke morem Previšićevo knjigo le bežno predstaviti. Avtor jo je spoštljivo posvetil : Mojim roditeljima. Uvodni avtorjev citat pa izraža zgoščeno bistvo knjige in njene tematike : " Povijset je pokazala da se najsuroviji sukobi nisu vodili između različitih ideoloških grupa, već unutar istih." (!)

Nedvomno potrjujejo gornjo misel tako medsebojni fanatični spopadi kršćanskih ločin kot tudi številnih revolucionarnih ločin.

Za najdenje v obsežnem gradivu knjige bodo koristni naslovi poglavij :

Kako je Staljin prestao biti drug ili Kratka povijest sukoba Tito - Staljin.

/Tko su bili/ Staljinovi pristaše ? ili ibeovci.

Udbin kazačok ali Istraga uhapšenih ibeovaca.

U ime naroda ili Kažnjavanja i suđenja ibeovaca.

Vlakom u nepoznato /Vojna pošta broj 3234/ ili Transport ibeovaca na Goli otok.

Sloboda okružena morem ili Osnivanje logora na Golom otoku.

Arhipelag Goli ili Logori za internacijo izeovaca u Jugoslaviji.

Socijalističko samoupravljanje i na Golom otoku ili Organizacija logora.

Jutro do noći ili Dan na Golom otoku.

Pedagogija nove klase ili Politički preodgoj izeovaca.

"Preduzeće Mermer" ili Rad i proizvodnja na Golom otoku.

Partizanska kuga opet hara ili ~~Rad i proizvodnja na Golom otoku.~~ ^{Bolest i smrt na Golom otoku.}

Jadranski "Bolšoj teatr" ili Kulturni sadržaji na Golom otoku.

Kiferiši se vraćaju kući ili Petrova rupa.

Matematički smisao nasilja ili Goli otok u brojevima.

Š S Otoka na otok ili Ibeovci na slobodi.

Vidi li se s Golog otoka Miskva ?

V glavnom gre za zelo informativne in za povedne naslove poglavij, usmerjenih k bistvu obravnave.

Avtor zelo posrečeno povezuje "objektivne" arhivske in tiskane vire ter subjektivne izpovedi izejevcev.

Na strani 617 navede avtor 25 pričevalcev, ki so mu dajali informacije o golotoški dogajanju. Ob zapornikih izstopa Jovo Kapičić, Rankovićev pomočnik, torej eden vodilnih udbovcev. Od Slovencev sta med pričevalci zastopana

Miha Cenc in Radovan Hrast.

Če začnem pri izhodišču, torej pri resoluciji Informbiroja

leta 1948 /pomenljivi datum je kar 28. junij, torej srbski Vidov dan !/, vemo že dolgo, da med sredotežno

Mosvo /Stalin/ in med sredobežnim Beogradom /Broz/ ni bilo ideoloških razlik, bile pa so politične razlike, ki jih

komunistični "car" v Moskvi ni dopuščal. Broz je namreč kar po svoje, brez vpraševanja Moskve, vodil svojo balkansko politiko /Albanija, Bolgarija, Grčija/.

Resolucija Informbiroja je pričakovala, da bodo jugoslovanski komunisti zaradi izjemne Stalinone veljave kar sami zamenjali svoje vodstvo. Tu pa se je izkazala Brozova prednost : v Jugoslaviji ni bilo sovjetskih čet, Moskva pa je bila razmeroma daleč.

Razumljivo pa je, da je povzročila resolucija IB-ja med jugoslovanskimi komunisti prelomni pretres, saj so bili vsi komunisti ~~od~~ do leta 1948 obenem tudi stalinisti !

Zdaj pa nenadoma : odločiti se za staliniste ali za titoiste !
Opportunistična večina med jugoslovanskimi komunisti ni oklevala : bližnji vodja je oblastnik tu in je močnejši kot oddaljeni veliki šef v Moskvi. Fanatično indoktrinirana manjšina komunistov pa je bila isto normalno bližja

politični centrali v Moskvi kot njeni izpostavi v Beogradu. Pričakovali bi, da bo kljub vsemu več podpornikov resolucije Ib, kot se je pokazalo. Stalin, Moskva, SZ so bili za komuniste vendar ~~ne~~ verniške svetinje ! Zdaj pa presenetljivi obrat za 180 stopinj !

Ob komunističnih vernikih nižjega ranga pa so bili Titovemu režimu najnevarnejši vodilni partijski in oblastniški veljaki.

Na strani 425 Previšičeve knjige izvemo bistvene statistične podatke o IB veljakah : 9 udeležencev oktobrske revolucije, 25 španskih borcev, 233 predvojnih članov KPJ, 8 članov CK KPJ /!/, 16 članov republiških cekajev, 6 zveznih ministrov, 23 poslancev Skupščine Jugoslavije, 25 republiških poslancev, 6 generalov /!/, 170 višjih oficirjev JA, 266 oficirjev Udbe /!/, 170 sodnikov, 1307 nosilcev spomenice 1941, 587 vojaških invalidov itd. Ti so se znali v posebnem, sadistično najbolj načrtovanem delu Golega otoka : v t.i. Petrovi rupi.

Izbor zaporniške lokacije za "prevzgojo" ibejevcev je bil zelo preišljen. Goli otok je bil nenaseljen, bil je čim dalje od sovjetskih satelitskih IB držav /Madžarske, Romunije, Bolgarije, Albanije / in ne nazadnje : bil je nedosegljiv za vednost večine jugoslovanskega prebivalstva. Znano je, da je bil Goli otok stroga državna tajnost vse do smrti diktatorja Broza leta 1980 in da so šele v 80. letih začele izhajati prve spominske, publicistične in leposlovne knjige o Golem otoku.

Namen prevzgoje ibejevcev na Golem otoku je bil vsekakor, da jih jetniški teroristično-sadistični sistem duševno zlomi, podredi in jih prisili v idejno revizijo : namesto Stalina bodo morali poveličevati Broza. Perverzni sistem, da so morali jetniki drug drugega tepsti in ovajati, je jetniško skupnost spremenil v razdeljeno množico posameznikov. Ko so bili Golotoočani izpuščeni, pa so morali podpisati, da bodo o Golem otoku molčali in da bodo " v svobodi" sodelovali z Udbo.

Povrh pa so ostali strogo nadzorovani tudi po vrnitvi z Golega otoka, nekateri vse do propada SFRJ !

Smiselno je tu navesti kratko izjavo slovenskega Golotoočana Cvetka Zagorskega iz njegovih spominov v Novi reviji 1984, kako se mu je godilo po vrnitvi z Golega otoka :
 "Toda moje leto 48. se je nadaljevalo : kazenski bataljon, brezposelnost, lažna obtožba, da sem skrival ilegalca, razhajanje družine, brezdomstvo, zasliševanja, izzivanja, zmerjanja s stalinizmom..."

Naj tu navedem še slovenske književnike Golotoočane, ki sem jih na kratko obdelal v svoji knjigi Slovenski književniki in književnice v komunističnih zaporih, 2017. To so : Ladislav Kiauta, Janez Logar, Vinko Moderndorfer st., Ludvik Mrzel, Milica Ostrovska, Vladimir Premru, Cvetko Zagorski.

Kot kaže krajši Kiautov spominski zapis, je bil ta avtor zaprt na Golem otoku predvsem zaradi družehja z Ludvikom Mrzelom ! Zakaj pa je bil Mrzel tako poudarjena tarča komunistične oblasti / dachauski proces in IB/, ostaja nejasno. Podobno kot Kiauta je prišel na Goli otok tudi Vinko Moderndorfer : zaradi druženja s sumljivima osebama. In kdo sta bili sumljivi osebi ? Stara komunista :

Dragotin Gustinčič in Lovro Kuhar - Prežihov Voranc ! Presenetljiv na jeppdatek, da je bil Moderndorfer zaprt že od aprila 1948, ko sploh še ni bilo resolucije IB ! Tudi Gustinčič, dolgoletni bivalec v SZ, se je znašel na Golem otoku v Petrovi rupi ! Previšič posveča Gustinčiču v svoji knjigi kar celo krajše poglavje !

Vsekakor je treba ¹omeniti še Vladimirja Premruja, ki je edini od naših avtorjev na Golem otoku leta 1949 umrl.

A vrnimo se spet k Previšičevi knjigi in navedimo še nekaj zanimivih drobcev iz golotoškega dogajanja.

Leta 1951 je prišel na Goli otok pogledat sam šef jugoslovanske Udbe Aleksandar Ranković s spremstvom.

Kot delovno podjetje je deloval Goli otok z oznako Preduzeće Mermer.

Eno poglavje namenja avtor tudi zdravstvu, boleznim in smrtim na Golem otoku.

Edino sproščajoče poglavje v knjigi govori o kulturnem življenju na Golem otoku. Predvsem je šlo za gledališče in za glasbene nastope. V seznamu izvedenih iger na straneh 417-418 odkrijemo med drugimi : komedije Branislava Nušića : Sumljivoseba, Gospa ministrica, Narodni poslanec, Cankarjevega Kralja na Petajnovi in največjo nenavadnost : novoromantičnega Rostandovega Cyranoja de Bergeraca !

V nadaljevanju avtor navede vrsto preglednih statističnih podatkov.

Navajam le številčno stanje zapornikov na Golem otoku po letih : 1949 - 3613, 1950 - 4292, 1951 - 4322, 1952 - 3473, 1953 - 1297, 1954 - 808.

Opazno je, da so že v letu Stalinove smrti /1953/ število zapornikov na Golem otoku močno zmanjša, podobno tudi naslednje leto. Preostale zapornike so zatem preselili na sosednji otok Sveti Grgur, leta 1956 /novo zbližanje s SZ za časa Hruščova !/ pa so bili vsi ibejevci izpuščeni. Goli otok pa je ostal bivališče za "navadne" zapornike do 80. let.

V sklepnem poglavju navaja avtor še nekaj izjav Golotočanov, ki izkazujejo zelo različno mnenje posameznikov. Če se je večina zapornikov pozneje prilagodila Brozovemu režimu, pa ga zato še ni vzljubila. Najbrž so številni mislili tako, kot je izjavil o svoji golotoški izkušnji Boško Vulović /stran 554/ :

"Postao mi je miliji i SSSR i Staljin nego do tada.

Do tada sam bio indiferentan. Mene je Titova Jugoslavija od prijatelja napravila neprijatelja." /!!!/

DODATEK

Seznam ^{del} o Golem otoku v slovenščini
/kaj gotovo še manjka !/

1. Spominske knjige :

Nace Grom : Skoraj tihoč noči : Zadnja reportaža, 1993.

Radovan Hrast : Čas, ki ga ni : Preprosta povest o človeški usodi, 1999.

Radovan Hrast : Viharnik na razpotjih časa, 2007.

Janez Uzeršek : Arhipelag Goli : Moja zadnja komandantska potovanja, 1989.

Vladimir Kresnik : Rekviem za pogubljene : Porom manjena biografija, 2004.

Dragutin Vajdič : Kako sem preživel Goli otok, ~~1987~~ 1987.
/Glavni naslov knjige : Goli otok/

Emil Weiss - Belač : Ne hodi naprej, 1997.

Dimitrij Žilevski : Otok brez milosti, 1995.

2. Spominska članka :

Andrej Aplenc : Goli otok nekdanj in sedaj
/v : Temna stran meseca..., 1998/

Cvetko Zagorski : Moje leto osemindesetdeseto : Prispevek proti stalinizmu /Nova revija 1984/

3. Leposlovje :

Branko Hofman : Noč do jutra, /roman/, 1981, 1983

Cvetko Zagorski : Lisičji čas : Tretja knjiga
Vračanja k sebi, 1991.

4. Biografija :

Andrej Miklavčič : Sveti Gregur : Otok trpljenja in smrti :
Roman o Štefanu Pošarju, žrtvi komunističnega
nasilja na jadranskem otočju, 2005

5. Študija :

Božidar Jezernik : Goli otok - Titov gulag, 2013.

18. SPISANKA

O Dnevniku cesarja Marka Avrelija

Prvič sem vzel v roki znameniti Dnevnik znamenitega cesarja kot gimnazijec. Knjiga je pač bila v domači očetovi knjižnici, povrh pa me je pritegnila misel, da je bil rimski cesar tudi filozof. Gotovo je pospešila zanimanje za Marka Avrelija tudi naša klasična gimnazija. Da pa bi se podal v globine cesarjeve stoične filozofije, takrat ni bilo primerne zrelosti.

Po mnogih desetletjih sem se odločil prebrati cesarjev Dnevnik znova lani /2018/, ko sem se študijsko pretežno ukvarjal z grško in z rimsko književnostjo. Kar nekaj časa sem se duhovno "sladkal" s cesarjevimi mislimi o življenju in o svetu. Kot se večkrat dogaja, se je pripetila še sočasnost /sinhroniciteta/ z zaninivo povezavo.

Ob ponovnem /tudi drugem / branju romana M. Yourcenar Hadrijanovi spomini sem tačoj odkril, da literarni Hadrijan nagovarja v svojih spominih Marka Avrelija.

Že prvi stavek romana se glasi : Moj dragi Mark !

Pa dodajmom tu še krajši zapis Antona Sovreta o odnosu Hadrijana do Marka Avrelija /iz Sovretovega Uvoda v Dnevnik cesarja Marka Avrelija/ : "Cesar Hadrianus se je zelo zanimal za simpatičnega dečka - educatus est in Hadriani gremio, pravi Markov biograf Kapitolinus. Po cesarjevi želji ga je posinovil Lukius Verus, ki ga je bil Hadrianus namenil za svojega naslednika. V 15. letu so zaročili Marka s hčerjo njegovega adoptivnega očeta, Fabijo. Hadrianus je torej že zgodaj mislil na to, da bi Marku omogočil pravico do prestola."

Preden pa preidem k mislim Marka Avrelija, je nujno, da ga umestimo v njegov čas. Mark Avrelij je zadnji v peterici vladarsko sposobnih rimskih cesarjev, ki so vladali rimskemu imperiju v času njegovega zenita. Oglejmo si imena teh cesarjev : Nerva, cesar v letih 96-98, Trajan, cesar v letih 98-117, Hadrijan, cesar v letih 117-138, Antonin Pij, cesar v letih 138-161, Mark Avrelij, cesar v letih 161-180.

Značilno je, da ni šlo za kake družinske povezave med temi cesarji, ampak za sistem posvojitvev ali posinovljenj.

Nerva je posvojil Trajana, Trajan Hadrijana, Hadrijan Antonina Pija in Antonin Pij Marka Avrelija. Očitno je vsa četverica odlično izbrala svoje naslednike ! Zalomilo se je ravno pri filozofu Marku Avreliju ! Nasledil ga je njegov /?/ perverzni sin Komod /ali zgolj sin njegove žene in nekega gladiatorja ?/. Z njim se je začelo dolgotrajno propadanje rimskega cesarstva /2. -5. stoletje/.

Nerva je bil pametni urejevalec države. Za časa Trajana je dosegla rimska država svoj največji obseg (Hadrijan se je ob vojni uspehih posvečal tudi kulturi. Antonin je s svojim pridevkom Pij /Pobožni/ potrjeval svojo predanost tradicionalni rimski kreposti in bil prazadevni uvajalec Marka Avrelija v vladarske posle.

Takole piše Anton Sovre v Uvodu k Dnevniku cesarja Marka Avrelija o izjemnem odnosu med Antoninom Pijem in med Markom Avrelijem : " Naslednjih 23 let /Opomba : čas vladanja Antonina Pija/ je preživel Markus najsrečnejši del svojega življenja. Razmerje med cesarjem in njim je bilo silo presrčno. Pomagal mu je pri vseh državnih poslih in se tako praktično uril za svoj visoki poklic. Vsa leta Antoninovega vladanja sta pretekli samo dve noči, da nista spala pod isto streho." /!!!/

Mark Avrelij je imel izredno razvit čut dolžnosti do države. Največ časa je prebil v vojaških taborih ob mejah rimske države. Tudi svoje misli je zapisoval tam in ne v cesarski palači. Kot je živel, je tudi umrl : v vojaškem taboru blizu Vindobone /sedanjega Dunaja/, na terenu, ki so jo gražala napadalna germanska ljudstva.

Mark Avrelij se je zavedal, da je funkcioniranje imperija povezano z nenehnim nasiljem, z obrambnimi in z napadalnimi

boji. Iz njegovih misli pa ni razvidno, kako si je zamišljal rimsko državo : ali kot kolonialno tvorbo rimskega imperializma ali kot nekako evropsko-azijsko-afriško zvezo prijateljskih /hm !/ ljudstev pod modrim vodstvom Rima ?

Cesarjev Dnevnik je razdeljen v 12 knjig /delov/. Misli, ki jih avtor nesistematično razpreda, pa spadajo nekatere bolj v literaturo, druge bolj v filozofijo. Čeprav Mark Avrelij poudarja razumno delovanje, vendarle ni suhoparen racionalist, ampak čuteč človek.

Izbral sem nekaj odlomkov iz cesarjevega Dnevnika, ki nam kažejo njegove poglede na življenje, na delovanje in tudi na smrt. Obenem so ti odlomki praktična ilustracija stoične filozofije

ODLOMKI IZ DNEVNIKA

|| Imaš razum ? - Imam. - Zakaj ga pa ne rabiš ? Kajti če razum dela, kakor mu gre, kaj hočeš še več ? -
V svetu stoji kot /njegov/ drobec : izginil boš v tem, kar te je rodilo, ali bolje, vzet boš po premeni nazaj v življenjsko Klico sveta. -

Prepuščaj se radovoljno Usodi, naj te zapleta, v kar jo je koli volja ! /Opomba : izrazit fatalizem !/ -

Spoznavaj vodilna načela ljudi, opazuj, čemu se modri ogibljejo, začim se poganjajo ! -

Jaz delam, kakor mi veleva dolžnost. Drugega me ni briga, saj je vse ali brez duše ali brez uma ali pa je zabredlo in nepozna poti. -

Smrt : Konec nasprotstvom v čutnih zaznavah, mir po valovanju strasti, pokoj po utrudljivem delovanju misli, svoboda po tlaki telesu ! -

Kdor je videl, kar je sedaj, je videl vse, kar je od vekov bilo in na veke bo : zakaj vse ima isto naravo in isto obliko ! - (!!!)

Navadi se druge pazljivo poslušati : vživi se, kolikor se le moreš, v dušo govorečega ! -

Razumnemu bitju je ravnanje po Naravi isto, kar ravnanje po umu . -

Ali sam stojiš ali te pa drugi drže. -

Blizu je čas, ko boš ti vse pozabil, blizu čas, ko bode tebe vse pozabilo. -

O smrti : ali se boš razpršil, če so atomi, ali pa ugasnil oziroma se preselil, če je enota. - (!!!)

Zaman, da se jeziš na svet : ničesar mu ni mar . -

Vase glej ! V sebi imaš vir dobremu : ta bo neprestano žuborel, če boš neprestano kopal. -

Varuj se, da tudi z ne-človekom ne boš ravnal tako, kakor ravna ne-človek s človekom ! -

Nravstvena popolnost se kaže v tem, da preživiš sleherni dan, * ko da je tvoj zadnji, brez razburjanja, brez odrevenelosti, brez hinavščine. -

Pa če se prečesneš, zmerom bodo enako delali. -

Imej neprestano - če mogoče, pri vsaki predstavi - nauke fizike, etike in dialektike pred očmi ! -

Sprejemaj brez napuha, dajaj z veselo voljo ! -

Ne zaslužim, da bi samega sebe mučil :: saj nisem bližnjemu nikoli vedoma žalega storil. -

Ljudje so drug za drugega na svetu : torej jih ~~po~~ pouči ali prenašaj ! -

Poskušaj priti vsakomur do duše : dovoli pa tudi vsakomur vstop do svoje ! -

Kdor napak dela, dela sebi napak ! Kdor krivico dela, jo sebi dela, ker samega sebe npravno pači. -

Zatiraj domišljijo ! Brzdaj nagon ! Ugašaj pohlep !

Glej, da bo Razum-vladar pri tebi ! -

Karkoli te zadene, vse ti je bilo že od vekov usojeno.

Že pred vekovi je sovisnost vzročnosti zaplela s tvojo podstatjo dogodež, ki te je pravkar zadel.

/OPOMBA : ponovno izraziti determinizem , fatalizem !/

Ne da razpravljaš, kakšen bodi dober mož, temveč da si, to je glavno ! -

Pri vsem, kar ti pride pod roke, se vprašaj, jeli smrt kaj stvaršnega, ker te spravi ob tisto reč ? -

Kaj je tvoj poklic ? Da bodi dober ! To pa ti bo uspelo le, če boš s pridom opazoval tu bistvo Vsenarave, tam ustroj

človeka. -fako jasno mi je, da ni noben položaj

v življenju za filozofijo tako pripraven ko ta,

v katerem sem danes jaz ! -

Ne delaj, kar se ne spodobi, ne govori, kar ni res ! -
 Prvo je, da ne delaj ničesar vendan in brez namena, drugo,
 da naravnavaš svoj smoter samo za korist skupnosti ! -
 Vrzi iz sebe utvaro, pa boš rešen ! A da jo vržeš,
 kdo ti brani ? - " " "

Ob številnih norih, krutih in sadističnih rimskih cesarjih
 je Mark Avrelij taka izjema, da se mu lahko le čudimo.
 Gotovo ga je vladanje močno bremenilo in bi morda rajši
 živel umaknjeno filozofsko in "daleč od besne množice". A kaj
 - tu je njegova stoična krepost - dolžnost. Svoje vladarske
 službe ni epikurejsko užival,, ampak ji stoično služil.
 /nasprotje od mnogoštevilnih vladarjev in vladarčkov !/.
 Razumni stoicizem pa je dragocen tudi za naš čas.
 Morda najbolje izrazi dejavno ravnanje Marka Avrelija
 citat iz Gregorčičeve pesmi - Življenje ni praznik :
 DOLŽAN NI SAMO, KAR VELEVA MU STAN,
 KAR V MORE, TO MOŽ JE STORITI DOLŽAN !

19. SPISANKA

Ob Amedejinem članku EVROPSKA NEUMNOST BREZ MEJA
/revija Misteriji, avgust 2019/

Da je tudi evropska birokracija povezana z misterioznostjo, nas nazorno obvešča naslovni članek. Najprej dajem besedo člankarici in navajam nekaj citatov iz njenega članka, nato pa bom zgoščeno pokomentiral to, o čemer člankarica Amedeja poroča.

/1./ " Ko smo se vključili v evropsko združbo, smo se predili poenoteni zakonodaji, v upanju, da je evropska pamet vsaj malo jasnejša kot naša, postkomunistična." In dalje :

/2./ " Želeli smo poenoten trg in jasen pravni red, dobili pa smo enotmen birokratski aparat z neizvoljenim vrhom, ki se ga ne bi sramoval niti Orwell. Lobistične skupine na tihem plačujejo evropski komisiji, da potrjuje zapletene in nerazumljive pravne procedure, ki se sprejemajo v paketih, po nekaj deset do več sto predpisov hkrati."

V nadaljevanju navaja člankarica srbskega politologa Dragana Filipovića, ki je prišel do presenetljivih števil pri plodonosnem poslovanju evropske birokracije.

Najprej so predpisi za dokaj vsakdanji prostor : za evropsko kopalnico : "...za izdelavo enega ogledala je treba upoštevati 172 predpisov, za tuš ročko 31, za šampon 118, za zobno krtačko 32, za zobno pasto pa 47."

Pa stopimo še v prehransko sredosče stanovanja : v kuhinjo. "Jedilna žlica mora zadostiti 210-im pravilom, štruca kruha pakar 1246-im /!!!/. Še češnjane torte - zamleko je sprejeto kar 12.653 pravnih aktov." /!!!!/

Naj začnem komentar kar ^{od} konca. Številčnost predpisov je tako neznanska, da vanjo kar podvomiš. Ali se avtor poigrava s številka^{mi}mi, ali jih morda za zabavo povečuje? Če pa številčno goro predpisov vzamemo kot stvarno dejstvo, se nam takoj razkrije bistvo stvari. Omenjene številke so čista papirnata fantazija, ki do stvarnih ljudi sploh ne pripotuje. Naj je evropska birokracija tako številčna, nepremore toliko nadzornikov, da bi lahko nenehno preverjali celotni potek priprave kruha in mleka v celotni Evropski uniji! Birokracija sicer ustvarja absurd, a ob proizvajanju podatkov se sama nenehno večja in pospešeno redi.

Tu najdemo zvezo z znanim Parkinsonovim zakonom /prim.

knjigo C. Northcota Parkinsona Parkinsonov zakon ali prizadevanje za napredek, Ljubljana 1973/, katerega bistvo je, da se birokracija nenehno povečuje ne glede na količino dela.

Vitirajmo odlomek iz knjige Parkinsonov zakon v prevodu Zore Debenak /stran 14/: "Dejstvo je, da število uradnikov in količina dela nista v nobenem sorazmerju, Naraščanje celotnega števila zaposlenih se ravna po Parkinsonovem zakonu in prav vseeno bi bilo, če bi se obseg dela zvečal, zmanjšal ali če bi ga povsem zmanjkalo."

Smiselno je navesti še dva aksioma, ki Parkinsonov zakon vzpostavljata: 1. "Uradnik želi pomnožiti število podrejenih, ne pa tekmecev. 2. Uradniki ustvarjajo delo drug druegemu."

Morda se zdi, da se gospod Parkinson s svojo zakonsko zamislijo zabava, a poglejmo podatke, ki jih avtor navaja o povečevanju birokracije na angleškem ministrstvu zakolonije /stran 21/. Primerjalna statistika je taka: 1935 je bilo na ministrstvu 3/2 uslužbencev, 1939 450,

1943 817, 1947 1139 in 1954 1661 uslužbencev.

Poglejmo si le mejna podataka : 1935 /še vedno vrh angleškega kolonialnega imperija/ in 1954 /že občutno zmanjšanje kolonialnih posesti/. Spomnimo se le na osamosvojitve Indije leta 1947, na ustanovitev Izraela leta 1948 idr./.

Razlika v številu birokracije je velikanska : 372 uslužbencev navrh kolonialnega imperija in 1661 uslužbencev ob velikem zmanjšanju tega imperija.

Žal nimam podatkov o povečevanju sedanje evropske birokracijev Ruslju. Tam bi seveda povečevanje birokracije opravičevali v zvezi z novimi članicami EU.

Pogled v slovenske razmere bi potrdil Parkinsonov zakon tudi pri nas. Številčnost birokracije se večja. Vsaka nova vlada, da dobi toliko in toliko njenih podpornikov prijetne uradniške službe.

Iz širnega birokratskega kozmosa /ali kaosmosa/ se vrnimo k izhodišču, k Amedejinemu članku. Žebljico v glavico zadevata dve Amedejini nagradni vprašanji :

1. "Če se podjetje odloči za proizvodnjo mleka, koliko advokatov potrebuje, da se ti prebijejo skozi papirologijo, in katero si jih lahko privošči ?

2. "Kako je mogoče, da "male slovenske pekarnice" sploh lahko prodajajo kruh ?"

PA DOBER TEK !

20. SPISANKA

O sijajni knjigi Stevena Pinkerja Razsvetljenje
zdaj zagovor razumu, znanosti, humanizmu in napredku,
Ljubljana, 2019

Pinkerjeva knjiga je tako enciklopedično vsestranska in multidisciplinarna, da bi jo lahko naslovili tudi Človeštvo zdaj ali pa Svet zdaj. Vendar pa se avtor predvsem usmerja v razsvetljenje in v njegovo nadaljevanje do danes. Kot osnova je mišljeno evropsko razsvetljenje, kulturno-idejna smer v 18. stoletju. Seveda najdemo razsvetljene /svetlobo umašireče/ osebnosti že v grški antiki in v poznejših časih, a šele francoski in angleški filozofi 18. stoletja, med Nemci pa ne smemo pozabiti na Kanta, so dali trdne temelje za družbeni projekt, usmerjen k razumu, k znanosti, k humanizmu in k napredku. Za omenjeno četverico idejnih temeljev razsvetljenstva pa se Pinker prizadevno in utemeljeno zavzema. Gotovo je bistvo razsvetljenstva razum, razumnost, razumno obnašanje, razumno ravnanje, filozofski racionalizem. Pred kratkim sem vnovič prebiral filozofski dnevnik cesarja Marka Avrelija, v katerem avtor razum že močno izpostavlja. A še dolga stoletja se razum ni mogel rešiti iz posvetnih in iz verskih okovov. Tako je šele v 18. stoletju prišel razum v ospredje idejne pozornosti. Ker se je v kratki spisanki nemogoče ukvarjati s pregledom celotne Pinkerjeve knjige /več kot 600 strani besedila in še 200 strani opomb !/, se bom ustavljal le ob nekaterih posebnostih.

Naprej si oglejmo razdelitev Pinkerjeve knjige : 1. del Razsvetljenstvo, 2. del Napredek / najobsežnejši del !/ in 3. del Razum, znanost in humanizem. Če je 1. del nekak uvod v knjigo, je 2. del center obravnave, 3. del pa nekak epilog. Ko knjigo prebiramo, se nam razkrije, zakaj je Napredek glavna in ~~in~~ najobširnejša tema. Družbeni napredek izkazuje avtor s številnimi statističnimi podatki in ga podrobno spremlja skozi vsa poglavja, ki gotovo bistveno zadevajo večino človeštva.

Naslovi poglavij pri raziskavi družbenega napredka so :

Strah pred napredkom !/, Življenje, Zdravje, Prehrana, Bogastvo, Neenakost, Okolje, Mir, Varnost, Terorizem, Demokracija, Enakopravnost, Znanje, Rakovost življenja, Zadovoljstvo, Eksistenčne nevarnosti in Prihodnost napredka.

Velja kratko predstaviti še avtorja. Steven Pinker /rojen 1954/ je kanadsko-ameriški jezikoslovec ter kognitivni psiholog in znanstvenik, ki poučuje psihologijo na univerzi Harvard.

Presenetljivo je, da se avtor v svoji knjigi razmeroma malo ukvarja s svojo stroko, ampak predvsem s širnim družboslovjem, z ekonomijo, s politiko, z vero, s filozofijo..., tako da gre za izrazito polihistorški zamah. Izstopajoča poteza avtorjeve obravnave je poudarjena pozitivna miselnost. Ob vseh problemih našega časa avtor vedno išče razumno politično delovanje in razumno gospodarsko ravnanje.

Oglejmo si, katera citata učenih mož je vzel avtor za uvod

v svoje delo : "... ljudje, ki pod vodstvom razuma iščejo svojo korist, ne težijo za ničimer, česar ne bi želeli tudi drugim ljudem." /Baruch Spinoza/ in

"S pravim znanjem je mogoče doseči vse, česar ne prepovedujejo naravni zakoni." /David Deutsch/

Spinozov citat nam poveže razum /racionalizem/, korist /utilitarizem/ in ljudi /humanizem/. Deutschev citat pa izrazi moč kulture /znanje/, a poudari vsemoč narave.

Navedimo še uvodni citat k 1. delu Razsvetljenstvo :

"Zdrava pamet 18. stoletja je s svojim dojemanjem očitnega človeškega trpljenja in očitnih potreb človeške narave na svet delovala kot moralno očiščujoča kopel."

/Alfred North Whitehead/

Zdaj pa še nekaj citov iz avtorjeve knjige :

stran 23 : "...sem pogosto občutil potrebo, da izpostavim ideale razsvetljenstva /ki jih imenujemo tudi humanizem, odprta družba in kozmopolitski ali klasični liberalizem/."

stran 23 : "Ideali razsvetljenstva so proizvod človeškega razuma, vendar so v nenehnem boju z drugimi nitmi človeške narave : z zvestobo plemenu, s podložnostjo avtoriteti, s čarobnim razmišljanjem in z obtoževanjem zlobnežev za vse tegobe."

stran 24 : " S to knjigo želim ideale razsvetljenstva nanovo oblikovati z izrazjem in s pojmi 21. stoletja. Najprej bom za sodobna znanstvena odkritja postavil okvire za razumevanje stanja človeštva - kdo smo, od kod prihajamo, pred kakšnimi izzivi stojimo in kako naj se jih lotimo. V večjem delu knjige si te ideale ogledamo izrazito v slogu 21. stoletja : s podatki."

stran 24 : " Podal bom tezo, da so ideali razsvetljenstva dejansko razburljivi, navdihujoči in pleeniti ter nam lahko osmislijo življenje, če jih le zmoremo ustrezno ceniti."

stran 25 : "Kaj je razsvetljenstvo ? Imanuel Kant je leta 1784 v eseju s tem naslovom zapisal, da pomeni "človekov izhod iz nedoletnosti, ki je je kriv sam" zaradi lastne "lenobe in strahopetnosti" ter podleganja " predpisom in obrazcem"

verske in politične avtoritete. Geslo razsvetljenstva naj bi bilo po njegovem "Bodi pogumen, poslužuj se svojega lastnega razuma!", osnovna zahteva pa je svoboda misli in govora."

Kot glavni sili protirazsvetljenstva omeni avtor v nadaljevanju vero in nacionalizem. Obe ti miselni sferi sta res usmerjeni predvsem nazaj.

stran 61 : "Ker zagovarjanje razuma, znanosti in humanizma me bi bilo nič vredno, ko bi nam 250 let po razsvetljenstvu dejansko ne bi bilo šlo nič bolje kot prednikom v srednjem veku, moramo začeti s temeljito oceno napredka."

Na straneh 82 in 83 navaja avtor vrsto člankov, ki potrjujejo njegov družbeni optimizem, npr. 50 dokazov, da živimo v najveličastnejšem obdobju vseh časov.

Nekaj trdnih podatkov o doseženem časovnem napredku našteva avtor na strani 453 : "Od izteka razsvetljenstva ob koncu 18. stoletja se je pričakovana življenjska doba podaljšala s 30 na 71 let, v srečnejših državah pa na 84 let. Ob začetku razsvetljenstva je tretjina otrok v najbogatejših delih sveta umrla pred petim rojstnim dnevom, danes pa jih tako mladih umre 6 %... Svet je danes stokrat bogatejši, kot je bil pred dvema stoletjema ...Delež človeštva, ki živi v skrajni revščini, se je znižal s skoraj 90 % na manj kot 10 %..."

stran 569 : "Cilju po čim večji uspešnosti človeštva - življenjski dobi, zdravju, zadovoljstvu, svobodi, znanju, ljubezni, intenzivnemu doživljanju - lahko rečemo humanizem."

Na straneh 570 in 571 izvemo nekaj glavnih gesel iz Humanističnega manifesta III iz leta 2003 :

" Znanje o svetu pridobivamo z opazovanjem, s preizkušanjem in z razumsko analizo.

Ljudje smo integralni del narave, posledica nevedenih evolucionjskih sprememb.

Etične vrednote izhajajo iz človeških potreb in iz interesov, preverjajo pa se v stvarnem doživljanju.

Zadovoljstvo v življenju izhajaja iz sodelovanja v službi humanih idealov.

Ljudje smo po naravi družbeni bitja, odnosi nam osmišljajo življenje.

Delovanje korist skupnosti okrepi zadovoljstvo posameznika.

Za sklep pa še zaključni odstavek ~~besedila~~ avtorjevega besedila : stran 628 : " Ta pripoved ne pripada nobenemu plemenu, temveč vsemu človeštvu - kateremukoli čutečemu bitju z razumsko močjo in s slo po vztrajaju v svojem bistvu. Potrebno je le prepričanje, da je življenje boljše od smrti, zdravje boljše od bolezni, obilje boljše od pomanjkanja, svoboda boljša od prisile, zadovoljstvo boljše od trpljenja in znanje boljše od vraževerja in od neznanja."

Avtorjevo temeljito in sugestivno podajanje zapletene družbeneproblematike podpiram domalav celoti. Oprekam pa pri enostranskih in pri negativističnih oznakah pojmov populizem in nacionalizem. Res je, da so pri vseh političnih izmih mišljenja zelo različna, odvisna z golj od osebne privrženosti določenim izmom. O nacionalizmu in o populizmu sem že pisal v posameznih spisankah, zato o tem zdaj ne bi ponavljal. Vemo pa, da tudi komunizem, fašizem in nacizem nekateri očejujejo naklonjeno. In kaj naj storimo ?

Dante je rekel : GUARDA E PASSA !

21. SPISANKA

Ob imenitni knjigi Nialla Fergusona TRG IN STOLP :
 omrežja, hierarhije in boj za globalni vpliv.

Ljubljana 2018

Britanski zgodovinar Niall Ferguson /rojen 1964/ nam je v slovenskem prevodu že znan s svojo uspešniško knjigo Civilizacija. Zdaj pa smo dobili v prevodu Sandija Kodrova še Fergusonovo knjigo TRG IN STOLP, in tjo že leto dni po iziru originala /2017/ !

Oprnjljivi stvarnosti trg in stolp sta čitno tudi simbola : trg za omrežja in stolp za hierarhije. V soočanju omrežij in hierarhij pa Ferguson spretno in okretno spleta svojo zgodovinsko mrežo.

Ker je problemov od starega veka do leta 2017, ko avtor neha spletati svojo mrežo dogajanj, preveč za bežno poročanjev spisanki, se bom ustavljal le pri posameznih dogajanjih. Najprej si oglejmo bistveno zgradbo knjige:

Predgovor : Omreženi zgodovinar. 1. del : Uvod : Omrežja in hierarhije, 2. del : Vladarji in raziskovalci, 3. del : Pisma in lože, 4. del : Restavriranje hierarhij, 5. del : Vitezi Okrogle mize, 6. del : Kuge in godci, 7. del : Obvladati džunglo, 8. del : Babilonska knjižnica, 9. del : Sklep " Kiberija pred verati. Sklepnabeseda : Originalni par trga in stolpa. : Omrežja in hierarhije v Sieni 14. stoletja.

Sklep bi bil lahko tudi začetek avtorjevega razpravljanja. Temeljno spoznanje, ki ga avtor razvija, je zgodovinsko povezovanje ponavljanje ravninskega povezovanja /omrežja/ in hierarhičnega odločanja / stolpi/.

1. poglavje | ma naslov Skrivnost iluminatov. Skrivna družba | nastala proti koncu 18. stoletja / próm. sočasni razmah racionalizma razsvetljenstva, prostozidarstva .../ naj bi bilo " združenje, ki naj bi si s skrivnimi in z varnimi metodami prizadevalo za prevlado vrlin in modrosti nad neumnostjo in zlobo ...". "Končni cilj reda je bil "posvetiti s sončnimi žarki razuma na dojemanje | ljudi, kar bo razpihalo oblake praznoverja in predsodkov." V podtonu tega beseeja je mogoče čutiti nasprotovanje krščanski idejni dogmatiki. Seveda so iluminat | vzorec za številna poznejša idejna | in politična gibanja / omrežja/ do naših dni.

V 2. poglavju Današnji omreženi čas" so naštetaj različnejša omrežja, npr. računalniška, politična, transportna, finančna, teroristična, zdravstvena, socialna, izobraževalna, kriminalna, telefonska, radijska, električna, vohunska. "Nekatera omrežja povezujejo vojščake, druga zdravnike, tretja bankomate... Nekatera so mednarodna, druga regionalna, nekatera so eterična, druga podzemna." Skratka : omreženost je tako rekoč popolna.

V 3. poglavju Omrežja, omrežja vsepovsod se razširjajo omrežja še na širno biologijo : "od človekovega | krvožilja do kolonije mravelj".

V 4. poglavju Zakaj hierarhije ? se začne avtor ukvarjati z v | danjem. Spet smo pri simbolnem vzorcu : " "stolp, ki pre | dstavlja posvetno oblast, stoji zraven "trga...", na katerem se je trgovalo in izmenjevalo maenja."

9. poglavje Sedem uvidov naštevaj pojavnje oblike omrežij !
 1. Noben človek ni otok. 2. Gliha vkup štrih. 3. Šibke vezi so trdne. 4. Struktura določa viralnost. 5. Omrežje nikoli ne spi.

6. Omrežja se mrežijo. 7. Bogati postanejo bogatejši.

* Opo,ba : V Velikem slovarju tujk, 2002, ne najdemo tujke viral-nost. Tudi Bradačev latinsko-slovenski slovar nam nepomaga : tam le vir - mo^ž, virilis - moški... Rač pa najdemo v Velikem slovarju tujk besedo virialen, ni pa samostalnika virialnost. Gre pa najbrž res za virialnost, če pogledamo razlago tujke virialen - ki se nanaša na funkcijo kraja in vse sile iz sistema, ki delujejo na delec v sistemu.

Takole začne avtor svoje 16. poglavje Ko je Gutenberg srečal Lutra : " Ibersko omrežje odkriteljev in osvajalcev je bilo eno od dveh omrežij, ki sta preoblikovali svet zgodnje moderne dobe." In katero je bilo drugo omrežje ? Tiskarstvo ali Gutenbergov izum tiska v sredini 15. stoletja. S tem je Gutenberg "ustvaril povsem novo gospodarsko panogo".

Ferguson že v naslednjem poglavju Ekonomske posledice reformacije poudari, kako je izum tiska bistveno pripomogel k uspešni razširitvi reformacije v Nemčiji in drugod / mi vemo tudi za slovenski primer !/.

V 19. poglavju Omrežja razsvetljenstva poudari avtor, da je poleg tiska bila pomembna za širjenje razsvetljenstva tudi obsežna pisemska izmenjava. Eden vodilnih francoskih razsvetljenčev Voltaire je imel kar 1400 /!/ korespondentov, od teh je bilo 70 % Francozov.

V 20. poglavju Revolucionarna omrežja se ukvarja avtor predvsem z ameriško politiko ob ločevanju od Velike Britanije.

24. poglavje Dinastija Saška - Coburg - Gotha nam nazorno pokaže, kako je omrežje tudi družinska povezanost evropskih vladarjev. Na strani 177 je predstavljeno širno sorodstvo k britanski kraljici Viktorije.

V 25. poglavju preskoči avtor na Dinastijo Rotschild, na najbogatejšo judovsko finančno družino, ki se je uveljavila

v istem času kot politična dinastija Saška - Conutg - Gotha.,
torej v 19. stoletju, a ostala pomembna do naših dni.

Pri 33. poglavju Apostoli se vprašujemo, kateri apostoli so to.
Izavimo, da gre za elitno skupino z univerze Cambridge in za člane
društva Conversatione, usmerjene "pacifistično, liberalno
in homoseksualno". Skupina je bila tako elitna, da se je med letoma
1820 in 1924 v njej zvrstilo leokoli 255 apostolov. Nekaj bles-
tečih imen apostolov : pisatelj E.M. Forster, pisatelj Lytton
Strachey, pisatelj Leonard Woolf, ekonomist John Maynard
Keynes. Omenjeni štirje so postali po 1. svetovni vojni tudi
člani skupine Bloomsbury, v kateri sta bili med drugimi tudi
pisateljici Virginia Woolf in Katherine Mansfield.

V 35. poglavju Zeleni plašč se dogajanje že prevesu v 1. svetov-
no vojno, naslov poglavja pa je ob enem naslov romana Johna Bu-
chana, ki ga ima tudi v slovenskem prevodu in izkazuje
angleški pogled na politično in navojno dogajanje v Turčiji in
na Bližnjem vzhodu.

36. poglavje Kuga obravnava rusko revolucijo 1917 in boljševi-
ško diktaturo od nemškega "uvoza" Lenina v Rusijo, prejšjo Leni-
novega oblastništva do prevlade Stalina od aprila 1922, ko ga
je Lenin izbral za generalnega sekretarja CK-ja boljševiške
stranke. Z obvladanjem partijske birokracije je postal Stalin
v 30. letih že absolutni samovladar in je še prekosil moč car-
jev. Teroristična Stalinova vladavina se je z leti celo pove-
čevala. Podatek, ki nam ga avtor ponudi, je, da je med janu-
arjem 1935 in med junijem 1941 bilo v SZ izvršenih okoli
20 milijonov aretacij in najmanj 7 milijonov usmrtitev !

"Ob koncu 30. let 20. stoletja je Stalin pretvoril Sovjetsko
zvezo v velikansko taborišče suženjskega dela, ki mu je osebno
poveljeval."

37. poglavje "Načelo vodje" spregovori o vzponu nacizma kot političnega omrežja. Je pa takoj razvidno, kako hitro se omrežje spremeni v izrazito hierarhijo, enako kot pri komunistih.

Zelo zanimivo je 39. poglavje Peterica, ki se začne takole :

"Obatotalitarnarežima - Hitlerjev in Stalinov - sta bila tako odvratna, da si le stežka predstavljamo, kako bi se lahko zdelaprivlačnakomur koli, ki ježivel v svobodni družbi. To^dsa takih ljudi ni bilo malo. Še bolj presnetljivo je, da so bila nekatera najbolj ekskluzivna angleška omrežja prestreljena s fašističnimi in s komunističnimi agenti."

In kd^ohali kaj je Peterica ? Gre za 5 vidnih Angležev, ki som vohunili za Sovjetsko zvezo /Blunt, Burgess, Philby, MacLean, Cairncross/.

Po zanimivosti nič ne zaostaja 40. poglavje Bežno srečanje, ki prikaže kratek osebni stik med oxfordskim filozofom Isaiahom Berlinom in med rusko pesnico Ano Ahmatovo~~x~~ v Leningradu, kar je bilaše ena črn^oapika za Ahmatovo v komunističnem režimu.

45. poglavje, Vplivno omrežje Henryja Kissingerja velja^omeniti že zato, ker je avtor napisal o Kisingerju kot ~~okkreatorju~~^o pomembnem kreatorju ameriške politike obsežno študijo.

Preseneti nas 47. poglavje Pr^oipad sovjetskega^oimperija, saj udarneu^o naslovu sledi skronih^m 5 strani besedila.

Precej obsežnejše je 49. poglavje Zlom angleške centralne banke /17 strani !/. Tu se pokaže tudi značilnost svojskega avtorjevega sledenja zgodovinskemu dogajanju in to značilnost lepo ilustrirata naslednji dve poglavji : 50. poglavje 11. september 2001 in 51. poglavje 15. september 2008.

Medtem ko je 11. 9. 2001 postal široko znan, je 15. 9. 2008 blizu ~~pr~~ predvsem strokovnim gospodarskim krogom. O dogodku 15. 8. 2008 poroča avtor takole : X /stran 419/ " Stečaj investicijske banke Lehman Brothers 15. 9. 2008 je sprožil eno od največjih finančnih kriz v zgodovini in je bil po posledicah za mednarodne finančne tokove podoben borznemu zlomu na Wall Streetu leta 1929."

56. poglavje nam ponudi š^e en datum : 9. november 2016. Tu gre za izvolitev Trumpa za ameriškega ^dpre^dsednika. Naslednji ~~x~~ citat nam ~~nam~~ nazorno ilustrira posebnosti ameriškega volilnega sistema : ^m /stran ^{480/} : "Volitve leta 2016 so bile ene izmed ~~dat~~ najtesnejših v ameriški zgodovini.... Če bi približno 39.000 volivcev v treh ključnih zveznih državah /Michigan, Pennsylvania in Wisconsin/ dalo svoje glasove Clintonovi namesto Trumpu bi Clintonova ^zmagala tudi pri elektorskih glasovih, ne le pri skupnih glasovih volivcev."

57. poglavje Metropolis nas spomni na znani nemi film Fritza Langa iz leta 1927, avtor pa veže to fantastično druž^bveno zgodbo ~~na~~ na sedanje ^kkritične razmere v svetu.

58. poglavje Izpad omrežja nas vrača h Kissingerjevemu političnemu razmiš^lljaju. Citat /stran 489/ : " V knjigi z ⁿnaslovom World Order / Svetovna ^uureitev/ Henry Kissinger trdi, ^dda je svet ~~v~~ v nadvse slabem stanju, ki že meji na ^dmednarodno anarhijo."

60. poglavje Nazaj k trgu in k stolpu se vrača k naslovu knjige in k temeljni dilematiki celotne knjige. Citirajmo ^mpomebni zadnji stavek tega poglavja : " Noben posameznik današnjega sveta ⁿnimateč besede pri odločanju med omrežno anarhijo in med svetovnim redom kot odsotni lastnik tega ^ttemnega stolpa."

78

22. SPISANKA

O vzornem narodoljubju Petra Amaliettija

/Ob njegovih knjigah Kar je res, je res I-II :

O Sloveniji in o Slovencih v presežkih in v presežnikih*,

Ljubljana, 2016-2017/

O Petru Amaliettiju kot o izstopajočem slovenskem narodno zavednem kulturniku sem pisal že v dveh spisankah leta 2016.

Takrat sem komentiral le 1. del njegove knjige Kar je res, je res

/Od prazgodovine do leta 1600/. Medtem je izšel že 2. del

te knjige /Od leta 1600 do 1933/. Potrebno je predstaviti tudi to knjigo.

Medtem ko je začetna letnica zgodovinskega pregleda 2. knjige utemeljena /1600/, saj normalno nadaljuje 1. del, pa je

bolj nejasna letnica 1933 /Hitler pride na oblast v Nemčiji ?!/.

Ali je res zmaga Ludvika Stariča na motociklistični tekmi v Zagrebu leta 1933 tako pomembna, da predstavlja mejnik v zgodovini Slovencev ?! Morda se je hotel avtor izmakniti izrazitima

politično-vojnima letnicama, kot sta 1941 in 1945 ?! Morda pa je

Amaliettijeva zaključna poanta v 2. knjigi citat Ludvika Stariča, kako so ga kot zmagovalca v tujini sprejemali doma ?

Citat se glasi takole : " Dostikrat sem se vračal iz tujine domov z lovorovim vencem, poln radosti in veselja nad zmago.

Že sem si predstavljal, kako me bodo na postaji sprejeli, me dvignili na ramena in me odnesli s perona. Saj so to počeli po svetu celo tuji državljani. Toda na postaji razen železniških delavcev ni bilo nikogar."

Staričevo besedilo je nekajstavčna razširitev znanega latinskega pregovora Nemo propheta in patria. Obenem pa je

Staričev citat uvod v avtorjev Sklep, v katerem Amalietti citira dva slovenska novinarja, ki družno motrita sedanjo

Slovenijo v pesimističnem duhu znane Jenkove pesmi Slovenska zgodovina. Pa obnovimo l. kitico te pesmi :

Bridka žalost me prešine,
ko se spomnim domovine,
vsemu svetu nepoznane,
od nikogar spoštovane.

Še pa dostavimo ob to kitico citata obeh sodobnih slovenskih novinarjev : Najprej Saša Vidmajer / sobotna priloga Dela 26. 6. 2016/ : " Smo, kot bi rekel Musil, narod brez posebnosti : nimamo zanimivih produktov /?/, nimamo prepoznavnega imena /?/. Večji del zgodovine smo živeli pod germanskim gospodarjem, nazadnje kot del jugoslovanske federacije, nastanek slovenske države je bil vrhunec, a samo začetek. /?/ V odsotnosti prepričljive evropske zgodbe je vse opaznejša slovenska kriza - krizatega, kdo smo, /?/, kaj hočemo, /?/, kaj znamo, /?/ zakaj živimo tukaj /?/? čemu smo zvesti in do česa hrabri /??. Slovenijane ve, zakaj je nastala, zakaj obstaja." /???/

In še Branko Soban / ista priloga na zadnji strani/ : "Nova politična religija torej, nekakšen nasilni kult nacije /?/, kot temu pravi italijanski zgodovinar Emilio Gentile, ki ni v bistvu nikomur prinesla nič dobrega. To zelo lepo razloži hrvaški pisatelj Miljenko Jergović, ko zapiše, da je Jugoslavija nekaj najboljšega /?/ in nekaj najslabšega /!/? v zgodovini vsakega jugoslovanskega naroda. Z Jugoslavijo so bili ti narodi namreč prvič in zadnjič protagonisti v svetovni zgodovini. /???/ Z njo smo se rodili, ponj pa

potonili v blaženo anonimnost in magmo izgubljenih in neuresničenih zgodovinskih hrepenenj. Dobili smo državo in se z njo odjavili iz svetovne zgodovine. /??/ Kdo ve danes za Slovenijo, ki jo na svetovni zemljevid pravzaprav postavljale nekaj znanstvenikov, umetnikov in športnikov ?"

Tu bi lahko takoj navedli znani verz sicer zapostavljanega slovenskega pesnika Koseskega : Kdor ponižuje se sam, podlaga je tujčevi peti. Male narode eksistencčno obdržuje le nacionalni patriotizem. Megleni internacionalizem in modni globalizem vedno pomenita le služenje velikim imperialističnim narodom.

Amalietti je ob pisanju obeh omenjenih novinarjev "skletil za protitež napisati to knjigo, da bi Slovence in Slovenke spomnil na naše skupne slavne prednike in njihove za razvoj človeštva pomembne dosežke. Vsak domoljubni Slovenec se bo po branju te knjige počutil veliko bolje, izboljšalapa se bo tudi naša skupna samopodoba, ki je zaradi vseh takšnih in podobnih neresničnih medijskih manipulacij, in ker v šolah že več kot sto let ne učijo prave slovenske zgodovine, trenutno na najnižji stopnji."

V nadaljevanju te spisanke bom najprej izbral nekaj Amalietti-jevih podatkov o vrrednih dosežkih v naši zgodovini od leta 1600, za zaključek pa bom polemiziral z izvajanjema obeh novinarjev s stališča slovenskega kulturnega delavca.

Najprej AMALIETTI : " Pred 351 leti : Najstarejši opis zgodovine Slovencev v Zgodovini Norika in Furlanije Martina Baucerja.

Pred 328 leti : Izid knjige Slava vojvodine Kranjske /avtor Janez Vajkard Valvazor/.

Pred 324 leti : Ustanovitev Academie Operosorum Tabacensis.

Pred 283 leti : Anton Janša - oče ^{do} socialnega čebelarstva.

Pred 278 leti : Kitajski cesarski astronom postane naš rojak baron von Hallerstein.

Pred 247 leti : Vilenica - najstarejša turističnaja¹ama na svetu.

Pred 245 leti : Hacquet - prvi tujec, ki je napisal zgodovino Slovencev.

Pred 245 leti : Gruberjev kanal - svoj čas največji evropski rečni projekt.

Pred 238 leti : Valentin Vodnik - začetnik slovenskega novinarstva.

Pred 234 leti : Logaritmičn¹etablice je izumil naš rojak Jurij Vega.

Pred 228 leti : Anton Tomaž Linhart - prvi slovenski dramatik.

Pred 208 leti - Jernej Kopitar - prvi etimolog med jezikoslovci.

Pred 198 leti : Postojnska jama je na svetu največja.

Pred 195 leti : V Ljubljani se odvije največje mednarodno politično srečanje / Kongres Svete Alianse 1821/.

Pred 182 leti : Poštno znamko si je izmislil naš Lovrenc Košir.

Pred 177 leti : Druga zgodovina Slovencev tujega avtorja /Jurij Venelin : Starodavni in današnji Slove^mci - prevod v slovenščino šele 2009 !!/.

Pred 175 leti : Janez Puhar izumil fotografijo na stekleni plošči.

Pred 172 leti : Prvi slovar in slovnico indijanskega jezika napisal naš rojak / Friderik Irenej Baraga/.

Pred 166 leti : Ustanovitev Mohorjeve družbe.

Pred 165 leti : Miklošičeva Slovenska slovnica - najboljša slovnica na svetu.

Pred 154 leti : Ustanovitev Slovenske matice.

Pred 154 leti : Jožef Stefan - najmlajši redni profesor v Avstriji.

Pred 151 leti : Izid prve zgodovine Slovencev / Janez Trdina : Zgodovina slovenskega naroda/.

Pred 136 leti : Josip Šuman : Slovenci,

Pred 125 leti : Prvi znanstveni slovensko-nemški slovar /avtor Maks Pleteršnik/.

Pred 122 leti : Postavitev Aljaževega stolpa na Triglavu.

Pred 119 leti : Baron Anton Codelli - lastnik prvega avta v Sloveniji.

Pred 117 leti : Prvi slovenski motor in avto Janeza Puha.

Pred 104 leti : V Stični odkrijejo najlepše halštatske najdbe na svetu.

Pred 94 leti : Prvi slovenski nobelovec Fritz Pregl.

Pred 90 leti : Ena prvih filmskih zvezd je bila Divačanka Ita Rina.

Pred 89 leti : Herman Potočnik Noordung - pionir vesoljskih potovanj.

Pred 85 leti : Bloudek v Planici postavil skakalnico za skoke do 70 metrov.

To je le delni izbor iz precej obširnejšega Amaliettijevega gradiva ~~xx~~ v knjigi. O obeh knjigah Kar je res, je res menim, da bi bili odlično inobraževalno-poučno gradivo za domovinsko ali kar za kulturno vzgojo v naših osnovnih in v srednjih šolah.

Zdaj pa k citatu Saše Vidmajerja. /Opomba : na isti strani 155 preberemo nekaj vrst pozneje Vidmarja ?!/
 Dvomljivo je, da bi nas Musil označil za narod brez posebnosti /sam je spisal le ~~xx~~ roman Mož brez posebnosti/.

Kot naš sosed iz Celovca ~~je~~ gotovo poznal kake slovenske naravne in kulturne posebnosti. Tukaj pritegujem zraven še mojega spoštovanega sošolca Jana Makaroviča, ki je leta

2017 izdal knjigo Zgodbe Svetega pisma : zgodovina dveh nenavadnih narodov. Gre pa za Jude in za Slovence ! K nedvomno posebnim Judom je naš avtor priključil tudi Sko-
 vence ! Kako to utemeljuje ? Na platnici njegove knjige preberemo tole kratko izjavo : "Judje in Slovenci - dva tako podobna in obenem tako nenavadna naroda. Oba že v zibki zaslužnjena, oba nenehno preganjana, poniževana in zaničevana.

Vendar sta ~~je~~ oba osvobodila z besedo. Ne sicer z božjo - marveč z besedo upornega človeka." Makarovičev izraz "z besedo" bi lahko upravičeno razširili na : z jezikom, z literaturo, s kulturo, torej s tistim, s čimer se lahko uveljavijo, ~~saj se nemorejo~~ ^{meli narodni} v boju spopadati z velikimi imperialnimi narodi.

Nasploh je problematično novinarjevo izrazito negativistično pisanje o Sloveniji in o Slovencih nasploh. H kri-
 zam, ki jih avtor navaja, pa bi lahko utemeljeno dodal

še krizo evropske politične in kulturne zavesti, katere delček smo tudi mi. Avtorjeva zadnja trditev : "Slovenijane ve, zakaj je nastala, zakaj obstaja" pa je nacionalno žaljiva. Pojem Slovenija res ne ve oprijemljivih dejstev, a o tem vedo Slovenci, vsaj tisti, ki so glasovali za samostojno Slovenijo. Pa se preselimo še k citatu Branka Sobana. Le-ta najprej napade nacionalno zavednost. Zanj je to "nekakšen nasilni kult nacije" ! Pri nas in pri podobnih majhnih narodih je nacionalna zavest vedno kulturna zavest. Spominimo se na Makarovičevo povezovanje Judov in Slovencev. Avtorjevo hvaljenje Jugoslavije kot vrhunca zgodovine južnih Slovanov pa je skregano s stvarnostjo. Avtor bombastično in navijaško izjavi : "Z Jugoslavijo so bili ti narodi namreč prvič in zadnjič protagonisti v svetovni zgodovini." Neverjetno - kakšni protagonisti vendar ?! Avtor je očitno slabo razgledan po srednjeveški in po novoveški zgodovini južnih Slovanov od Bolgarije do Hrvaške. Pomembnih političnih in kulturnih dogajanj je bilo na tem območju mnogo v vsem času, ko ni bilo Jugoslavije! Slednja je bila versajska tvorba po 1. svetovni vojni in je potrjeno neuspešno nasilno povezala stoletja razdeljeni civilizacijski enoti : Avstrijsko vladane južne Slované in turško vladane južne Slované.

Zadnji stavek avtorjevega citata se glasi : " Kdo ve danes za Slovenijo, ki jo na svetovni zemljevid pravzaprav postavlja le nekaj znanstvenikov, umetnikov in športnikov ?" Hm, številni turisti, ki prihajajo k nam, pa vendar le vidijo nekaj naših naravnih in kulturnih posebnosti. Navsezadnje pa tudi mi vemo o drugih zaradi njihovih znanstvenikov, umetnikov in športnikov ! Obahovinarja pa naj le prebereta Kar je res, je res.

O evtanaziji

/ob članku Kapsula za smrt, podpisanem A. Š.,
revija Misteriji, oktober 2019/

Citat : Sofokles : Ojdip ~~na~~ Kolonu : "Nikdar se ne roditi sploh :
boljše misli ne zmore duh. Drugo : če si že rojen, vrni
čimprej se spet k izviri, od koder si ! " /prevod Anton Sovre/

Velikinslovar tujk, Lj. 2002 : Evtanazija /grško eu -
dobro, prav, grško Thanatos - smrt/ : 1. lahka, neboleča
smrt. 2. pospeševanje smrti z morebitno zdravniško pomočjo,
da bi se trpečemu, neozdravljivemu bolniku skrajšalo
trpljenje." /med./

Vse, ki bolehamo za neozdravljivo boleznijo, za življenjem,
čaka navsezadnje smrt, ki je bolj ali manj neprijetna,
boleča, mučna, tudi srhljiva in grozljiva, saj le redkokdo
preide v onstranstvo mirno, neboleče in v spanju.

Povsem razumljivo je, da so ~~se~~ razmišljanjem o srečnem življenju
priključila tudi razmišljanja o srečni smrti. Naš
Prešeren ~~na~~ govarja smrt kot "prijazno" : "Prijazna smrt,
predolgo se ne nudi",

Za uvod k našemu razmišljanju navajam dva kratka citata iz
~~iz~~ v podnaslovu omenjenega članka.

Začetek članka : " Evtanazija je vedno bolj aktualna. Čedalje
več ljudi ostari in bi se radi, ko obnemorejo, človeško
poslovlili od tega sveta."

Mnenje dr. Nitsckejja, zavzemalca za srečno /dobro, lepo .../
smrt : " Nitschke je prepričan, da je dostojanstvena in mirna
smrt pravica vsakega odraslega človeka."

Dokler prevladuje pri ljudeh življenjski nagon, se pri njih ne bo pojavljala težnja po evtanaziji, četudi so bolj ali manj

bolni. X Zdi se, da mora opešati najprej življenjski nagon, temu pa sledi misel na čim bolj manj neprijetno smrt.

Nedvomno je evtanazija do neke mere povezana s samomorom. Ko ima človek vsega dovolj, se odloči za samomor, ki pa se povezuje z evtanazijo le ob hitro delujočih strupih.

Številni mučni samomorci pa so od ideje o evtanaziji močno oddaljeni. Bistvo evtanazije ni samotni odhod posameznika "v večnost", ampak utečapomoč posameznikov ali organizacije pri vsakršnem odhodu.

Poenostavimo. Nekdo je neozdravljivo bolan, neznansko trpi, je nepokreten ipd. ali pa je življenje zgodnj sit, naveličan /prim. Apollinairov verz : Nazadnje se utrujiš tega starodavnega

sveta/. Kakorkoli že : nekdo se zavestno odloči za svoj

"odhod". Zakaj mu ne bi pomagali pri njegovi svobodni

odločitvi ? Nadaljevanje je odvisno od pravne normiranosti

/vprašanje, ali je pomoč pri evtanaziji označena kot sodelovanje pri umoru/ in od medicinske organiziranosti

/če se sprostijo pravne ovire/. Evtanazija je nasezadnje dobrodejna dejavnost in je njena kriminalizacija neuteemeljena.

Drugačen problemski sklop evtanazije se kaže pri ljudeh, ki se nezavedajo, so v dolgotrajni komi ali živijo zgolj "stlinsko"

O njih nujno odločajo drugi : medicinski strokovnjaki in

delno tudi svojci bolnikov. Seveda pa je "prava" evtanazija

vezana na odločitev svobodnega zavestnega posameznika.

Ob tolikih razglašanih človeških pravicah je utemeljena tudi misel dr. Nitschkeja, "da je dostojanstvena in mirna smrt pravica

vsakega odraslega človeka."

24. SPISANKA

O dveh slepcih /Zgodba iz vsakdanjosti/

Sem že dolgoletni in stalni avtobusnik / v pomenu avtobusnega potnika. Variantni izraz bi bil avtobusovec, a dajem prednost avtobusniku. Izraz avtobusar ostaja šoferju - vladarju avtobusa/. Od osnovne šole dalje /to je bil še čas tramvajev !/ je moja stalna tramvajsko-avtobusna postaja nekdanja Vojna bolnica, zdaj se imenuje kratko le Bolnica / umestnejša oznaka bi bila Očesna klinika/. Počujem najčešče iz Most /ali iz ožjega Vodmata/ v Mesto, redkeje pa iz Most /iz Vodmata/ proti Fužinam in proti Polju. Dovolj za zemljepisni uvod.

Na postaji, ko čakam avtobus, srečujem seveda različne ljudi. Nekateri in nekatere pritegnejo mojo pozornost, drugi in druge pa ne. Normalno. Vedno pa mi zanimanje, povezano s sočutjem, vzbujajo ljudje, ki so gibalno /npr. vozičkarji/ ali vidno /slepci/ prizadeti.

Zdaj se bom omejil le na srečavanje z dvema slepcema.

Prvega slepca bom imenoval Energetik in glede na njegov življenjski stil Energetik /njegova predvidevana starost je okoli 30 let/, drugega slepca pa bi označil za Pohlevnika /njegova predvidevana starost : podobno kot pri Energetiku/. Češče srečujem drugega slepca /v družbi/, redkeje pa prvega /samega/.

Že oklepajska oznaka veliko pomeni. Začnimo pa z Energetikom. Prihaja s Kodeljevag, prečkati mora zelo prometno Zaloško cesto pri dolenjski prog, zatem pa ima ravni pločnik do avtobusne postaje. Že ob prvem srečanju z njim na postaji sem dojel njegovo izjemno samozavest, ki se je kazala tako v premikanju kot tudi v pokončni postavi. Belo slepčevsko palico uporablja odločno kot vladarsko žezlo ali pakot dirigentsko taktirko.

Ko se približa avtobus /slišnost imago tovo odlično/ vpraša okoli-
 co, katera številka je, ali pa stopi k avtobusu in vpraša o
 številki avtobusa šoferja. Če je številka prava, sledi njegov
 vstop na avtobus, in to suvereno, odločno. Ko se sasi
 v avtobusu, poskrbi za svoj sedež. Izbere kar prvi sedež za
 šoferjem - avtobusarjem. Če je sedež prazen, ni problema,
 a tudi če je sedež zaseden, Energetik nakaže, da se hoče vsesti,
 in vsakdo se slepcu razumevajoče umakne. Program pa še ni končan.
 Ko se Energetik vsede, vzame v roko mobilni telefon in začne živahnim
 pogovorom. /Če je na postaji dalj časa, ima mobilni pogovor
 že tam !/. Nisem opazil, saj ne stojim v avtobusu ob njem,
 ali vpraša šoferja za svojo izstopno postajo ali opravi s
 poznanjem svoje izstopne postaje kar sam. Moram dodati, da sem
 ga nekajkrat videl tudi ob vožnji iz Mesta v Moste. Tudi tu
 se je ponovila mobilna dejavnost, svoj izstop pri bivši Plete-
 nini pa je lahko obvaldal. Vzel je v roko svojo palico
 in jo odločno mahnil proti mostu čez Ljubljano. Moral pa je
 prečkati vsaj eno ulico ali kar več sicer manj prometnih ulic.
 Ob vsem drugem izstopa tudi njegova figura : nekaj čop dolgih las,
 povezan z vrstico. Občudovanja vredna oseba, ne le oseba :
 osebnost !

Povsem drug tip človeka je drugi slepec. Tudi ta /s spremljevalko/
 prihaja s Kodeljevega. Prečka Zaloško cesto, vseskozi se
 trdno oklepa spremljevalke, nato mirno in pohlevno čaka na
 postaji. V glavnem govori ona, ki ima izrazito gospodo-
 valno vlogo. Moja glavna misel je, da je spremljevalka slepčeva
 žena. A morda je kaj drugega : sestra, sorodnica, prijate-
 ljica ? Ker sta približno enako stara, mu ne more biti mati.

Vendar pa njun odnos spominja na materinsko skrb za nebogljene-
 otroka. On je tudi napostaji tesno naslonjen nanjo. Nisem še
 videl, da bi tudi trenutno stal sam. Njegovega samostojnega
 delovanja tako rekoč ni. Vse odloča in usmerja spremljevalka,
 on pa se absolutno zanaša nanjeno pomoč - premoč. Povezano
 stopita tudi na avtobus. Na avtobusu pa ju nisem imel priložnosti
 spremljati.

Ni čudno, da se mi je to srečavanje dveh skrajno nasprotnih
 življenjskih drž tako vtisnilo v zavest. Na eni strani
 odločna, samozavestna, energična volja, s katero Energetik
 premošča svojo vidno prikrajšanost. Na drugi strani ~~strani~~
 vdana, ponižna in mirna podložnost vodenju druge osebe.

Človek srednjih let tako ostaja nekak puer aeternus.

Zunanji znak Energetika je dvignjena glava, zunanji znak
 Pohlevnika je sklonjena glava.

25. SPISANKA

O Slovenih, o Venetih, o Iririh itd. drugače
/Ob knjigi Maura Orbinija Kraljestvo starih Slovenov,
Ljubljana 2019, zbirka Prepovedane knjige/

Neutrudni kulturni ustvarjalec Peter Amalietti nas je ponovno presenetil. Iz italijanščine je prevedel, priredil in povrh še založil delo dubrovniškega zgodovinarja Maura Orbinija Kraljestvo starih Slovenov. Knjiga je zelo posebnain jo je potrebno predstaviti zaradi več razlogov.

Najprej o avtorju . Mauro Orbini /1563- okoli 1610/ je bil dubrovniški opat, zgodovinopisec in prevajalec. Kot član in kot opat benediktinskega reda je živel v več krajih. Značilno je njegovo uporništv, ki ni v skladu z meniško disciplino.

Kar dvakrat se je uprl vodstvu benediktincev / 1595, 1604/ in bil zato kaznovan in premeščen. Konec 16. stoletja je študijsko živel v Italiji. Leta 1610 je celo izstopil iz Mljeitske kongregacije benediktincev, nato pa ~~knaluxxxxxxxx~~ postal župnik v Malem Stonu. Kmalu zatem je umrl. To so glavni podatki, ki jih izvemo o avtorju v naši knjigi. Zanimivo bi bilo izvedeti o njem še kaj več.

Zdaj pa k njegovi knjigi, ki je pod haslovom Il regno degli Slavi izšla leta 1601 v Pesari. Natis knjige je bil sprva dovoljen, a dve letin po izdaji je knjiga prišla na vatikanski Index librorum prohibitorum /Seznam prepovedanih knjig/. Razlog za prepoved branja te knjige je bila v tem, da so v knjigi omenjani heretični / protestantski !/ pisci. Zatem je dominikanec Ambroz Gučetić iz knjige odstranil označena sumljiva imena, a to ni pomagalo. Leta 1670 je ostala knjiga še vedno v Indexu lib. pro. Strinjam se z Amaliettijevim mnenjem o cenzurni prepovedi Orbinijeve knjige. Cenzorje je najbrž motilo Orbinijevo slavljenje

naših prednikov. Glede ¹nanaklonjeno mnenje papeškega Rima o cesarskem Rimu je ¹razumljivo, da je bilo Orbinijevo slavljenje rušilcev ¹rimškega imperija za vatikansko cenzuro ¹neprejemljivo. Zanimivo je seveda, ~~kdaj~~ vprašanje, kako da se je Orbini, po ¹primku Italijan, tako navijaško navduševal nad Slovenci. Odgovor : v uvodu v svojo knjigo določno omeni "moje slovensko ljudstvo".

Vredno je še zabeležiti prevode Orbinijeve ¹knjige. Amalietti v spremni besedi /o knjigi/ navaja : ruski prevod in priredbo iz leta 1728~~x~~ in bolgarski prevod /brez letnice/. ¹Zatem ! delni srbski prevod iz leta 1968 /zadnji del, ki ni v slovenskem prevodu !/, leta 1999 pa je ~~iz~~ v ¹Zagrebu izšel celotni prevod Orbinijeve knjige. Tudi slovenski prevod je le delen /začetni del knjige/. Verjetno pa bi Amalietti svoj prevod še dopolnil.

Bistvena posebnost Orbinijeve knjige je, da avtor izredno razširi število slovenskih ljudstev., s tem pa tudi število pomembnih /staro/slovenskih zgodovinskih dejanj.

V svojem Predgovoru navaja Orbini takle seznam slovenskih

ljudstev /stran 15/ : " Vandali, Burgundijci, Goti, Ostrogoti, Vizigoti, Gepidi, Geti, Alani, Verlixi ali Herulci, Avari, Skirci, Hirci, Melanklenci, Bastamijci, Pečenegi, Dačani, Švedi, Normani, Feni ali Finci, Ukrijci ali Unkar^{ra}nci,

Markomani, Kvadi, Tračani in Iliri. Veneti oziroma ^Heneti so zaseeli obale Baltoškega ^morja in se pri tem razdelili na

številne veje : Pomeranci, Vilci, Rujanci, Stoderanci in Brizanci..., vsa so bila eno in isto slovensko ljudstvo..." /!!!

Sez^mbam je frapanten, saj spreminja celotno zgodovino starih ljudstev. Opazimo, da smo večino omenjenih ljudstev /od Vandalov^v do Markomanov in Kvadov/ imeli dozdaj za ¹Germane!

Ali je ta seznam le pretirana avtorjeva slovenofilija ?! Kje so dokazi, da so omenjena ljudstva govorila enako ali zelo podobno ?! In tu nam avtor ponudi presenečenje : primerjavo med vandalskimi in med slovenskimi besedami /strani 137-1443/.
 Še pred primerjavo besed pa naj spomnim napoved v Bohoričevo slovnico /1584/, v kateri piše med drugim, "da so Heneti, Veneti ali Venedi, Vindi, Vandali /!!!/ in Slovani /Slavos/ isto ljudstvo ter ~~nega~~ in istega izvora."

In zdaj nekaj primerjav / l. beseda je vandalska, druga beseda je /staro/slovenska/: rutie - rože, stal - stol, pechar - pehar, kamora - kamra, baba - baba, ptach - ptič, kobyla - kobila, krug - krog, golubo - golob, zumby - zobje, potokh - potok, kastan - kostanj, plamen - plamen, brat - brat, rabota - rabota, mlady - mlad, volk - volk, teta - teta, strach - strah, pero - pero, piet - pet, razlog - razlog, kolo - kolo, lopata - lopata, itd. itd. Nedvomno sta jezikovna podobnost ali kar enakost ~~dokazanih~~ besedja dokazanih. Žal ne izvemo, od kod je avtor prevzel seznam vandalskih besed !

Vendar - ali vandalski seznam besed potrjuje tudi to, da so bili Goti itd. itd. tudi /staro/slovenskega rodu ?! Ali pa Švedi ? A tuš ~~je~~ spomnimo na Jezovo knjigo Skandinavski izvor Slovencev, Trst 1967 !

Venete in Slovane so povezovali že latinski zgodovinarji.

V Jordanesovi knjigi O izvoru in dejanjih Gotov : Getika, Ljubljana 2006, preberemo na strani 31 : " ... je od izvira Vistule /opomba ! ^{Očitno je} najbrž Visle/ po neizmernem pristoru naseljen številni rod Venetov. Njihovo ime se ~~je~~ sicer spreminja po različnih družinah in krajih, vendar se v glavnem imenujejo Sklaveni in Anti."

Orbini za podporo svojim trditvam često navaja svojo zgodovinske predhodnike. Tako je Čeh Jan Dubravski sestavil takle seznam /staro/slovenskih ljudstev : Vendi, Sloveni, Verli ali Herulci, Alani ali Masageti, Hirci, Skirci, Sirbi, Eminklenci, Dačani, Švedi, Feni ali Finci, Prusi, Vandali, Burgundijci, Goti, Ostrogoti, Vizigoti, Geti, Gepidi, Markomani, Kvadi, Avari, Pečenegi, Bastarnijci, Roksolani oziroma Rusi in Moskovčani, Poljčaki, Čehi, Šlezijci in Bolgari in prav vsi so izvirali iz istega slovenskega ljudstva. To ljudstvo je tudi danes največje vseh ljudstev... " In še : " skratka, območje slovenskega jezika se razteza od Kaspijskega morja vse do Saške, pa tudi od Jadranskega morja do ^{med} Černega morja, kjer lahko povsod naletimo na slovenska ljudstva." /stran 29-30/

Navedimo glavna poglavja Orbinijeve knjige : Poreklo starih Slovenov in razvoj njihovih kraljestev, Opis Skandinavije, davne domovine dela starih Slovenov, Nepremagljiva staroslovenska ljudstva /najobsežnejši del knjige/.

Avtor začne svojo zgodovino z letom 1460 pred n.š., ko so se stari Sloveni prvič izselili iz Skandinavije v Sarmatijo /širši prostor vzhodne Evrope - zahodna meja Visla, južna meja Karpati/.

V razdelku Sarmatski vpadi v Ilirik /3. stoletje n.š./ avtor sestavi takole kombinacijo imen : /stran 33/ : " To resnično posebno ime Sloveni, torej Sloveči ali Slavni, so si nadevali že med zasedbo Sarmatije. Izvirali pa so iz Vindov ali Venetov, ki so bili sarmatsko ljudstvo, razdeljeno v številna plemena." Nekako nejasen je naslednji stavek : " Iz istega roda izvirajo Veneti, ki jih danes poznamo pod tremi različnimi imeni : Veneti, Anti in Sloveeni..."

V Abilbung und Beschreibung der Suedwest und oestlichen Wenden, Ilyrrer und Slaven,

Orbini je torej venetoslovec davno pred našimi tovrstniki !

Mimogrede : tudi Baltazar Hacquet v svoji knjigi Wenden, Ilyrrer und Slaven, Leipzig 1801 /slovenski prevod : Veneti - Iliri - Slovani, 1996/ povezuje ta imena !

Presenetljiv je naslov krajšega razdelka Stari Sloveni napadejo Anglijo ! Ali so bili ti napadalci pravzaprav Danci ?! Orbini v stilu starih zgodovinarjev večkrat meša mitologijo in zgodovino. Npr. stran 34 : "Brut, ki je pregnal Slovene iz Anglije,

~~/je bil/ sin Silvija in potomec Eneja/ "To pa nikakor ne prispeva k prepričljivosti njegovih podatkov. Moteče je, da avtor zelo malokrat navaja zgodovinske letinice. Tako npr. v razdelku Stari Sloveni zasedejo Podonavje odkrijemo čas preko omembe Justinijanovega vojskovodje Belizarja, torej smo v 6. stoletju.~~

~~*/je bil/ "sin Silvija in potomec Eneja. " /!!!/ To pa nikakor~~

ne prispeva k prepričljivosti njegovih podatkov. Moteče je, da avtor zelo malokrat navaja zgodovinske letinice. Tako npr. v razdelku Stari Sloveni zasedejo Podonavje odkrijemo čas preko omembe Justinijanovega vojskovodje Belizarja, torej smo v 6. stoletju.

Časovno je Orbinijeva pripoved zelo neurejena, saj ločeno obravnava slovenske rodove ali plemena . Naprej so Sloveni v prodoru proti jugu, nato obravnava Čehe, Poljake, Ruse /vse omenjen v času do njihovega pokristjanjenja/. Čas se vrne nazaj h Gotom in k Vandalom. Zatem nas avtor obsuje z

Burgundijci /!!!/ /zelo neprepričljivo - ali ni Burg prava nemška beseda ?!/, z Avari, ki izvirajo iz Gepidov /!!!/, z Alani /!/, s Finci /!/, z Dačani /!/, z Normani /!!!!/, s Tračani /!/ in z Iliri /!/. Pri slednjih je spet stik z rimsko imperialno zgodovino. Potem skoči avtor š bolj nazaj v razdelku Agrijanci postanejo udarna pest Aleksandra Velikega ter potrdi, da " Makedonci niso "rku" in da so Dalmatinci bili ilirsko ljudstvo /ustreznejši izraz bi bil Dalmati, saj so nam Dalmatinci novejši in sedanji prebivalci Dalmacije/.

Zaključni razdelek knjige je Rimljani zasedejo Ilirik in ga razdelijo na 10 pokrajin. Časovna neurejenost in površna nanosenost podatkov sta prav izraziti.

Pri vsej raznolikosti in pri razcepljenosti staroslovenskih plemen ostaja vprašljiv naslov Kraljestvo starih Slovenov :

edninska oblika Kraljestvo je vsekakor neustrezna, saj ni bilo nobenega ^{enotnega} kraljestva /v smislu rimskega imperija/, ampak ~~ta~~ so bile le manjše staroslovenske države in državnice.

Nimam namena, da bi podrobneje preverjal Orbinijeve zgodovinske podatke, kritična zgodovinska analiza pa bo gotovo marsikje korigirala zagnano Orbinijevo pisanje. Če je glavna razdelitev zgodovin na kritične in na slavlne, je Orbinijeva zgodovin slavlna, navijaška strastnost pa ne prispeva k trezni zgodovinski sliki.

V celoti je Orbinijeva knjiga pretres za ustaljeno zgodovino. Vprašanje pa je, koliko dokazov za spremembo ustaljene zgodovine Orbinijevo delo nudi. Trditve še niso dokazi. Najbolj prepričljiv je jezikovni dokaz /vandalščina kot staroslovenski jezik/.

Močno vprašljivi so razdelki : Finci ali Feni, Daľani, Normani, Tračani in Iliri.

Za nas so posebej zanimivi razdelki : Stari Sloveni zasedejo Bavarsko, Panonijo, Štajersko, Koroško in Kranjsko, Stari Slovenom zavlada kralj Samo, Karantansko ustoličenje vojvode, Spopasi starih Slovenov s Franki in z Bavarci, Upor Ljudevita Slovena /običajno : Ljudevita Posavskega/.

Splošno zanimivost imajo razdelki :

" Vendska ali venetska ljudstva so bila vsa staroslovenskega rodu, Razlage porekla in imena Sloveni in Slovini /Orbini sicer omenja možno razlago drugih, da izhajajo Sloven in besede Slovo - beseda, vendar vztraja pri svojem stališču, pri izvoru iz besede slava! /,

Skupna imena slovenskih ljudstev /Oglejmo si tale odlomek :

" V Evropi so Vandali zasedli ozemlje od Germanskega morja na severu do Sredozemlja na jugu. Zato Moskovčani, Rusi, Poljaki, Čehi, Čerkezi /!!!/, Dalmatinci, Istrani, Hrvati, Bosanci, Bolgari, Rašani /pod tem imenom se skrivajo Srbi : Raška - Rašan/, in številni drugi kljub različnim imenom vsi skupaj pripadajo enemu in istemu vandalskemu ljudstvu. To dokazuje njihov jezik, ki je skupen prav vsem."/

Rakšen jezik so govorili Dalmatinci,

Številni rimski cesarji so bili Iliri in torej stari Sloveni."

Sklep, ki izhaja iz ~~zadnjega~~ zadnjega omenjenega razdelka je : Stari Sloveni so bili torej delno branilci, delno pa rušilci Rimskega imperija !

Splošni vtis o Orbinijevi knjigi je dvoj : ob pritegljivih in ob preverljivih podatkih je precej fantazijske zgodbenosti, ki je odlikovala že prvega evropskega zgodovinarja Herodota.

26. SPISANKA

O Ojdipovem kompleksu in o drugih kompleksih
v grški mitologiji

Ta spisanka je nasledek mojega dveletnega ukvarjanja z antično grško književnostjo in z njeno osnovo, z grško mitologijo. Izhodiščna problematika je freudovski Ojdipov ~~kompleks~~ ^{kompleks}, izhajajoč iz verjetno najpomembnejše grške tragedije. Kot je znano, ima Ojdipov kompleks dve različni usmeritvi : sinov ljubezenski /erotični/ odnos do matere in sinov sovražni /tekmovalni/ odnos do očeta, pri erotičnem /seksualnem/ odnosu do žene-matere. Pojavljanje Ojdipovega kompleksa je dvovrstno : prvo je zgolj psihološko /s stališčanskih slehernikov/ ali psihoanalitično /s stališča raziskovalcev/, drugo pa je realno ~~se~~ ^{ne} dogajajoče /prim. vsebino Sofoklejeve tragedije Kralj Ojdip, a tudi predzgodbo te tragedije/.

Naš analitični sprehod pa je treba začeti v bogovski sferi. Z začetki kozmogonije in teogonije so težave v vseh mitologijah. Prvi verz Heziodove Teogonije se glasi : "V samem začetku je ~~K~~aos nastal, nato pa še ~~Z~~emlja." /prevod Rajetan Gantar/. Kaos je neoprijemljiv, Zemljapa je je oprijemljiva - oba sta začetni naravni sili, vendar pa glede na omenjeni verz ~~n~~ista v razmerju Oče - hči.

Ob Gei /Zemlji/ sta nastala tudi Tartar /Podzemlje/ in Eros /Silaljubezni/. /Zdaj imamo že 4 naravne sile./ Vse štiri sile so nastale očitno partenogenesko. Do seksualne sfere pridemo šele v nadaljevanju.

Gea je rodila /spet partenogenetsko !/ Urana /Nebes/, Oros /Gorovje/ in Pontos /Morje/, torej 3 prostorske sfere.

98

(Ojdipovski)

In sedaj smo pri bogovskem /delnem/ Ojdipovem kompleksu. Gea in njen sin Uran se plodilno povežeta in Gea porodi 12 titanov /6 titanov in 6 titank - 12 je pomembno mitsko število !/. Ojdipov kompleks je tu udejanjen /zveza sinaj materjo ali zveza matere s sinom/, vendar sin tu ni imel tekmeča, ker mati ni imela moža !

Do izrazitejšega Ojdipovega kompleksa in do drugih kompleksov pridemo zdaj. Sobivanje naravnih sil ni nikoli idilično.

Izvemo : Nasilni oče Uran je zatiral svoje otroke kot ~~tekmece pri Gei~~ z Geo in jih je zapiral vanjo ! Uran torej hoče onemogočiti svoje otroke kot tekmece pri Gei. Ta sovražni odnos do lastnih otrok imenujmo Uranov kompleks /v človeški sferi se bo preobrazil v Lajeve kompleks - Laj je Ojdipov oče/. Gea s potekom dogajanja ni zadovoljna in se upira ! Oglejmo si veža iz Teogonije :

"Moji otroci, otroci očeta okrutnega, dajte,

ako vas volja poslušati, grehe očeta kaznujte !" (preval kozjela Gantar)

Temu Geinemu pozivu sledi očetomorski vidik Ojdipovega kompleksa. Mater je poslušal Kronos /Čas/, napadel Urana in ga kastriral ! Uničil je torej Uranovo plodilnost in tudi njegovo življenjsko in vladarsko moč. Uran je zdaj umaknjen iz dogajanja sveta, je nekak pregnanec ali upokojenec.

Zavlada Kronos /Čas/, mladi bog nadomesti satrega boga, Čas zavlada za Prostorom, bližamo se zgodovini.

Če je Uran skrival svoje otroke v Zemlji, skriva Kronos svoje otroke vase. Ker se je bal, da utegne kdo od njegovih sinov storiti to, kar je sam storil svojemu očetu, je Kronos svoje otroke z Reo požiral, skrival v sebi in jih tako nevraliziral.

A Rea ga je enkrat prevarala in mu namesto Zeusa dala v plenice zaviti kamen, Kronos se ni izkazal za pametnega /Opomba : Čas je torej močan, ni pa pameten !/ in je ta plenični kamen požrl.

Zgodba gre dalje. Zevs odraste v "ilegali", nadvlada Kronosa in ga prisili, da izbljuje najprej kamen in nato 5 svojih otrok z Reo : 3 Zevsove sestre in dva Zevsova brata, Pozor !

6 je polovica mitskega števila 12!

Mit govori začetem o lo-letni ^{vóyi} očetovskih in sinovskih sil, navsezadnje pa zmaga Zevs in Kronos se umakne v zasebnost ali tako kot Uran v nekak pokoj. Ponovno zmaga mladi bog nad starim bogom, sin nad očetom. Ali ne gre kar za naravno zakonitost ?! Zavlada Zevs. Začne se civilizacija. Tu se bogovsko dogajanje Ojdipovega kompleksa prekine, saj Zevs v grški mitologiji ne doživi detronizacije od kakršnegaakega svojega sina.

/Opomba : Možni poraz Zeusa s sinom je nakazan pbrisno :

Če bi se rodil iz Zevsove zveze z boginjo Tetido sin, bi ta sin Zeusa prevladal. Zevs se zato pamerno izogne seksualni zvezi s Tetido. Tudi glavni grški bog si ne more vsega privoščiti brez škode zase !/

Treba je poudariti, da je delni Ojdipov kompleks v bogovski sferi usmerjen zlasti v spopad očeta in sinazablast, za prevlado in nev težnjo sinapo materi. V ospredju je torej adlerjevska različica psihoanalize /oblastniški kompleks/, v splošnem pa se izkazuje Ojdipov kompleks tudi kot jungovski arhetip.

Ponovimo bogovska ojdipovska trikotnika /oče - mati - sin/ : Uran - Gea - Kronos in Kronos - Rea - Zevs.

/Opomba : Uran je oče in sin ! Tapoložaj paje navzoč v običajni človeški sferi : starejši sin v družini je večkrat postavljen v nadomestno vlogo očeta za ^{le.} ~~ma~~jše brate in sestre.

Pri tem pa doživlja tudi ljubosumnost, saj ce njegovanati po naradvi stvari vedno več ukvarjaz ^{le.} ~~ma~~jšimi otroki kot pa z njim ! Tu so seveda : dojenje, pestovanje, objemanje mlajših sinov in hčer, ležanje in spanje mlajših sinov in hčera pri materi - iz vsega tega je starejši sin že izključen. Premislimo položaj in domala bomo razumeli Uranov kompleks ! Mimogrede dodajmo še seksualni pomen iraza spati s kom ! /

Prehajamo na človeško sfero in k pravi Ojdipovi zgodbi. Tebanskemu kralju Laju je pilo prerokovano /prerokba predstavlja psihološko oziroma psihoanalitično plat dogajanja/, da ga bo ubil lastni sin. Ko se Laju in ~~Jokasti~~ njegovi ženi Jokasti rodi sin, se mora Laj odločiti, kaj bo storil. Ali naj sledi Uranovemu /tudi Kronosovemu/ likvidacijs^htemu odnosu do potomca /grško mitologijo je Laj gotovo dobro poznal !/ ali pa naj pasivno čaka, kaj se mu utegne zgoditi, ko bo sin zrastel. /dilema : aktivizem ali pasivizem/. Laj ve, da v boju za oblast večinsko zmaga po naravnem sledu mlajši konkurent. Kot je pričakovati, bo vladar zaščitil sebe in svojo oblast. A pri odločilnem dējanju /pri umoru sina/ okleva. Če bi otroka ubil sam ali pa bi ga ubil njegov služabnik, bi bil problem rešen, a mi bi ostali brez Ojdipove zgodbe. To pa se ne sme zgodⁱiti : tu je božanska prerokba, ki se mora izpolniti, tu je nujna izpeljava arhetipa.

Sproži se specifični Lajev kompleks : dojenje ajbo odnesel Lajev služabnik v divjino in ga tam izpostavil. Uničenje otroka je tako zagotovljeno. A služabnik je bil nezanesljiv

in usmiljenega srca. Namesto da bi izpolnil Lajevo zapoved, je predal otroka korintskemu pastirju, slednji pa ga je odnesel na korintski dvor. Tamkajšnja vladarska dvojica kralj Polib in kraljica Meropa nista imela svojih otrok in sta najdenčka posvojila. Zaradi prebodenih nog je dobil ime Ojdip. Tako kot boga Uran in Kronos nista mogla povsem uničiti svojega naraščaja, tako se je zgodilo tudi kralju Laju. Ojdip odrašča kot sin korintskega vladarskega para. Ko odraste, gre v Delfe vprašat preročišče o svoji usodi. Tam izve : ubil bo svojega očeta in se poročil s svojo materjo. /psihološki analizični stvarnost/. Ojdip se upre prerokbi : noče ubiti svojega očeta in se poročiti s svojo materjo /racionalni pogled/. A prastari rodovni določenosti se posameznik ne more izmuzniti /prim. Uran, Kronos, Zevs.../. To dodajmo, kako so skušali že v davnini vladarji zaščititi svojo eksistenco in svojo oblast : s tabujem, da je zlo ubiti očeta in se poročiti z materjo. Tabu v zgodovini obstane, a je bčasno kršen.

Vrnimo se k Ojdipu. Njegova odločitev se zdi zanj rešilna : ne bo se vrnil v Korint in tako ne bo mogel ubiti ~~očeta~~ svojega očeta in se poročiti s svojo materjo. Ojdip odide stran od Korinta. Sledi znameniti spopad na razpotju /!!!/. Ojdip sreča neko imenitno osebo /kralja Laja/ in njegovo spremstvo. Začne se prepir /zakaj? morda ga je naduti kralj žalil ali ga velel celo preteti svojim spremljevalcem?/, nato v spopad, Ojdip ubije večji del spremstva in gospodarja /Laja/, reši se en sam služabnik, ker to terja nadaljevanje zgodbe.

Sledi izraziti pravljичni motiv : Ojdip in Sfinga /življenjska skrivnost/. Ojdip reši njeno splošno uganko o človeku in v tekmi s Sfingo zmaga, a ne razreši znanega izreka

Spoznaj samega sebe, Pravljličnost se nadaljuje : junak, ki premaga pošast, dobi za nagrado kraljestvo in ~~in~~ z njim kraljico za ženo. Po Lajevi smrti je postal kraljev namestnik v Tebah Kreon, brat Lajeve žene Jokaste. Po zmagi nad Sfingo, ki je ogrožala mesto, prevzame Ojdip vladarstvo v Tebah in se poroči s kraljico. Izpolni se božanska napoved oziroma psihološko in psihoanalitično dejstvo.

Ojdip je (morda ~~v~~ silobranu) zavedno ubil nekega imenitnika, nezavedno pa očeta. Zatem se je zavedno poročil s kraljico, nezavedno pa z materjo. Z ženo-materjo ima Ojdip štiri otroke : dva sin¹ in dve hčeri. Minejo leta, v Tebah pa izbruhne kuga /božanski znak pogube/. Minila bo, če bo odkrit morilec kralja ¹aja. Prizadevni Ojdip se trudi odkriti resnico in s tem preper²čiti nadaljevanje kuge. Kot vemo : spozna samega sebe kot očetomorilca¹ in kot moža matere /prekršitev temeljnega tabuja !/. Vseskozi se intenzivno prepletata zunanja in psihološka resničnost.. Ojdipovo samokaznovanje /oslepitev/ je pretir³no, a je simbolno. : prej ni videl resnice, kot slepec jo zdaj vidi.

Jokasta se ob spoznanju družinske resnice ubije. Ojdipov kompleks je zdaj podrobno razkrit in povrh ostro kaznovan.

Čakšen pa je Jokastin kompleks /njen zorni kot na problematiko/

Poglejmo najprej v bogovsko sfero : v obeh ojdipovskih zgodbah ravnata ženi enako : Gea da prednost otrokom pred nasilnim Uranom /v njej zaprti otroci so nakazani seksualni element !/, Rea da prednost sinu Zevsu pred bogožersk: Kronosom. Jokasta je glede na boginji pasivna. Dopuszila je Lajevo likvidacijo svojega sina /verjetno je⁴ sinom vsaj žalovala ?/. V nadaljevanju zgodbe pa je najbrž radovoljno

sprejela mladega moža namesto umrlega Laja. Kriva ~~je~~ bila na začetku zgodbe, ~~xxžnikinem~~ ^{pr} poročnem nadaljevanju pa je ~~xxxx~~ brez oprijemljive ~~krivde~~, preganjajo zgolj ¹ mōra tabujskega prekrška.

Glede na potek dogajanja bi lahko Jokastin kompleks nakazali takole : predvidoma je Kokasta žalovala za sinom in sovražila moža ~~t~~aja kot sinomorilca, v nadaljevanju pa ~~jen~~aklonjeno sprejela za moža mladega prišleka, nezavedno je bil to sin.

Vendar ~~bi~~ bil lahko vsak mlad moški za Jokasto njen nadomestni sin /med Jokasto in med Ojdipom ¹ jekaki 18 let~~sk~~ razlike/.

Sedaj pa uporabimo znani izrek : Si parvalicet componere magnis.

Iz mitske sfere se preselimo v našo sedanjost. Kakšna bi bila pojavnost Jokastinega kompleksa zdaj ? Potrditev za

vsakdanje pojavljanje Jokastinega kompleksa najdemo v intervjuju s pisateljico Mileno Miklavčič /Reporter, 28. 10. 2019/, Avtorica določno pove : "Zmeraj so bili v prvem planu otroci, zdaj vnuki,, v drugem planu mož, v tretjem jaz..."

Neverjetno, a resnično : Naša avtorica ravna v sedanjosti natanko tako, kot sta ravnali boginji ~~Gea in Rea v grški mitologiji~~ Gea in Rea v grški mitologiji /materi dajeta prednost otrokom in nemožem !/. ¹ Zadeva je dokaj naravna : mati je z otrokom krvno povezana, z možem pa ni !

Zapustimo glavno Ojdipovo /ojdipovsko, lajevsko, jokastinsko/ zgodbo in se preselimo k zanimivi in kar k presenetljivi različici Ojdipovega kompleksa v nadaljevanju Odiseje.

Odisej po vrnitvi na Itako in po koncu Homerjeve Odiseje

ni idilično zaživel na domačem vrtu. Narobe ! Kot množični morilec /ubijalec ~~xxxxxxxx~~ ženinih snubcev, ki so bili sicer zanj neprijetni, a niso nikogar ¹ ubili !/ je bil obsojen na 10-letno izgnanstvo /3. Odisejeva 10-letka - za 10-letko trojanske vojne in za ~~xxxxxxxx~~ 10-letko

vračanja na Itako/. Pustimo podrobnosti in pojdemo k bistvu. Po Odisejeve vrnitvi iz izgnanstva /star je lekoli 50 let/, se zgodi naslednje : Telegon, Odisejev sin s Kirko, išče očeta in pride na Itako. Na obali se spopade z Odisejem /ni se predstavil !/in Telegon Odiseja v boju ubije /ponovitev Ojdipovega uboja Laja !/. Potem sicer izve, da je ubil neznanega mu očeta, a to dejstvo tu ni posebno problematično kot pri Ojdipu. Res mora Telegon za krajši čas v izgnanstvo, a ko se vrne, se poroči s Penelopo in zavlada !! Zmagovito se konča 1. del OK-ja, z rahlo različico pa se izpolni tudi 2. del OK-ja ! zveza ~~xxmaternjxx~~ očetovo ženo, ne pa s pravo materjo, ampak z nadomestno materjo, recimo ji mačeha.

Pričakovali bi, da bo Odiseja nadomestil sin s Penelopo Telemah. A v času Odisejevega izgnanstva je bil Telemah izgnan z Itake, ker je preročišče povedalo, da bo Odiseja ubil sin. /Itačani so poznali kot Odisejev^{le}g^o sina samo Telemaha !/ A Itačani so preprečili zgolj Telemahov uboj očeta! In kaj mit bežno pove o Telemahu v nadaljevanju zgodbe ? Telemah odide na Ajajo in se tam poroči z očetovo nekdanjo ženo, z vedno mlado čarovnico Kirko, s Telegonovo materjo in s svojo nadomestno materjo, mačeho. Razvidna je popolna enakost v družinskem položaju Telegona in Telemaha. Oba sta pridobila očetovi ženi, a očeta je ubil samo Telegon.

Dodajmo k OK-ju še dva kompleksa, ki sta ubesedena v grških tragedijah : Elektrin kompleks in Fedrin kompleks. V Elektrinem kompleksu hči Elektra ljubi očeta Agamemnona in sovraži mater ~~K~~litaimestro. /prim. Ajshil : Oresteja, Sofokles : Elektra, Evripod : Elektra.../. Bolj pa je ~~x~~ pri Elektri izraženo sovraštvo do matere in zastrt ostaja erotični

odnos do očeta.

In zdaj še Fedrin kompleks, ki je različica Jokastinega kompleksa. Fedra je glavna ženska oseba v Evripidovi tragediji Hipolit. Je žena atenskega kralja Tezeja in mačeha, torej nadomestna mati, njegovega sina iz 1. zakona Hipolita. Sestava ojdipskega trikotnika : stari oče = mlada žena-maçeha - mladi sin-pastorek. Fedra je aktivna Jokasta. Izrazi svojo strast do Hipolita, do nadomestnega sina, ki mu je po letih bliže kot očetu Tezeju. A zdaj se srečamo s t.i. nesrečno ljubeznižo. Hipolit namreč Fedro zavrača. Vdan je namreč deviški boginji Artemidi in tako zavrača erotičnost, dar Afrodite. Fedra se mu za zavračanje hoče maščevati in ga zatoži Tezeju, da jo Hipolit nadleguje, nato pa naredi samomor, ki je očitno pretiran. A smo v tragedijski zgodbi. Tezej se zdaj vključi v Hajev kompleks. Boga Pozejdona prosi, naj kaznuje njegovega "grešnega" sina. In res. Pozejdon splaši Hipolitu konje in Hipolit se ubije. Tezej izve resnico, žaluje, a ostaja zmagoviti stari vladar, kar je nasprotje običajne razrešitve v spopadu starega očeta in mladega sina. Zakaj Hipolit kot mladi sin propade ? V sebi nima napadalne energije. Kot tekmeč očetu mora biti sin drugačen, ~~xprikx~~ silovit in odločen, prim. Kronos in Zevs v bogovski sferi in ter Ojdip in Telegon v človeški sferi.

Sklep naše spisanke je dokaj enostaven : bistveni psihološki položaji in bistvene seksualne prakse so oprijemljivo navzoče že v grški mitologiji!

27. SPISANKA

O nacionalno pomembni knjigi Andreja Šiška

/Andrej Šiško : Anton Vramec in Slovenci, Maribor 2014/

V naslovu omenjena knjiga Andreja Šiška priča o tem, kako se avtor, ki zgodovinar po študiju, strokovno odlično ukvarja s pomembno zgodovinsko raziskavo, s katero se poklicni domači zgodovinarji začuda ne ukvarjajo.

Anton Vramec je pri nas ime, ki je znano predvsem specialistom zgodovinarjem in slavistom. Tudi v moji zavesti je bil ta avtor zgolj predstavnik kajkavske / torej hrvaške književnosti v 16. stoletju. Šiško pa v svoji obsežni knjigi s poglobljeno znanstveno analizo dokaže, da je bila "kajkavska" književnost 16. stoletja slovenska, Vramec pa je celo naš prvi zgodovinar !

Uvod v svojo knjigo začne avtor takole : " KRONIKA Antona Vramca je prva tiskana zgodovinska knjiga v slovenskem jeziku , ki obravnava tako občo kot tudi slovensko zgodovino - slovensko še zlasti v ožjem pomenu dežele ali Kraljestva Slovenijeh, pa tudi v širšem smislu, opisuje dogajanje v slovenskih deželah Krajnski, Koroški in Štajerski. Izšla je leta 1578, v času, ko je v takratnih, po Primožu Trubarju "gornjih slovenskih deželah" - der obern Windischen Ländlern", ustvarjal krog slovenskih protestantskih piscev. Nasprotno kot Trubar in njegovi sodelavci Vramec ni pripadal protestantom, temveč je bil katoliški duhovnik, deloval pa je predvsem v spodnji slovenski deželi. Sam piše, da v Slovenijeh oziroma v Slovenskem orsagu ali v panonski Sloveniji, čeprav je bil po rodu iz Štajerske."

1107

Vramčeva KRONIKA je izšla v Ljubljani^{mi} /!/, zdaj pa sta znana le dva ohranjena izvoda KRONIKE : v Ljubljani^{mi} in v Zagrebu. Šiškova delovna skupina^{pa} je zdaj pripravila faksimilirano izdajo KRONIKE..

Oglejmo si zanimivi celotni naslov KRONIKE : " Kronika VEZDA z novich zpravliena Kratka Szlouenzkim iezikom po D. Antolu Pope Vramceze Kanouniku Zagrebechkom,"

Bistveno vsebino Šiškov^{knjige} predstavi Kazalo takole :

Uvod , - Prvi del ~~0~~ O KRONIKI - Drugi del : Slovensko panonsko slovstvo - Tretji del : O zgodovini panonskih Slo^{ve}vencev v ^{2r}sednjem in v zgodnjem novem veku ?

Četrty del : Hrvaška ponarejanja in prilaščanja slovenske zgodovine - Sklep - Literatura in viri - Recenziji :

dr. Duša Krnek^l Umek in dr. Francka Premk - Priloge -

Zemljevidi. /Opomba : Obe recenziji Šiškov^{knjige} sta močno pogvalni !/

Nekaj podatkov o Antonu Vramcu: Rodil se je leta 1538 v Ormožu ali v njegovi okolici, umrl pa leta 1587 v Varaždinu.. Poleg KRONIKE je izdal Vramec leta 1586 v Varaždinu ²pe Postillo v dveh delih. Prvi del ima naslov : " Postilla na vsze leto po nedelne dni vezda znouich izpravlena szlouenzskim iezikom." Gre za katoliški nabožni tisk. Podobne postile so sočasno pisali tudi naši protestanti.

Vredno je ¹meniti podatek, da je Vramca v SBL IV predstavil hrvaški literarni zgodovinar Alojz Jembrih /Vramec, Antun ~~z~~ /Antol/, začetnik kajkavske književnosti / !

Dejstvo je, da so slovenski zgodovinarji in jezikoslovci kajkavščino in kajkavske pisce ob nastopu Države SHS leta 1918 enozavno prepustili Hrvatom. Slednji pa so takratno jezikovno stanje spretno potegnili za stoletja nazaj !

Šiško v svojem očrtu Vramčevega življenjepisa med drugim pove : "Anton Vramec si zasluži pravo mesto v slovenski zgodovini, saj ni le začetnik slovenskega slovstva, temeljčega na panonski narečni skupini, ki se je od Frubarjevega kroga razlikovalo tudi po črkopisju, temveč je tudi prvi Slove- nec, ki je objavil tiskano slovensko zgodovinsko knjigo - ~~Kroniko~~ kroniko, viñato v ohdovju, ko so v slovenščini izhajale zgolj knjige s pobožno vsebino. V svoji dobi je predstavljal visoko izobraženega duhovnika, teologa, filozofa, pravnikain zgodovinarja, predvsem pa humanista. V družbenem in kulturnem življenju dveh tedanjih slovenskih de- el - Kraljestva Slovenijeh in Vojvodiine Štajersjke - jepustil močan pečat. Bil je izrazit domoljub z več kot izpričano slovensko narodno zavestjo..."

V svoji spisanki bom v nadaljevanju pustil obilico zgodovinskih in jezikovnih vprašanj ob strani in se bom posvetil predvsem registraciji besedja : Slovenci, slovenski, Slovenija v Vramčevi Kroniki in drugod v 16. stoletju in še pozneje / v spominu imam sam le Frubarjeve ljube Slovence !/.

Vramčeva KRONIKA prinaša tele nacionalne izraze x/stran 33/:
 1. Sloven/i /lox/, 2. Slovenijeh /8x/, 3. Skovensjka zemla /6x/, 4. Slovenski kral /2x/, 5. Slovenski herceg /lx/, 6. Slovenci /2x/, 7. Slovenski Ban / 9x/, 8. Sloveški Orsag /2x/, 9. Slovenski Biskup /lx/.

V poglavju "Pojmi Slovenci, Sloveni, slovenski, slovenščina in Slovenija" v delih od 16. do 18. stoletja izvemo precej podatkov. Jezikoslovec Jakob Muller je pregledal rabo besed Slovenci in Sloveni v besedilih slovenskih protestantov 16. stoletja:

- a/ Slovenci : 43-krat, a v 8 različnih oblikah.
- b/ Sloveni : 23-krat v 4 različnih oblikah.
- c/ Slovenski -a, -o : 136-krat.
- d/ Slovenski /prislovno/ : 62-krat.
- e/ po Slovenskim /prislovno/ : enkrat
- f/ Slovenščina : 7-krat.

Gesla Slovenska zemla, Slovenci, Slovenski orsag, Slovensko kraljestvo, Sloveni se pojavljajo v 5 slovarjih 17. in 18. stoletja.

"V 16. in v 17. stoletju je ime dežele, v kateri so živeli Slovenci ali Sloveni najvčkrat napisano v tujih jezikih.

Nemci so Slovenijo imenovali Windishland, Italijani Schiavonia, Madžari Tothorsag, v latinskem jeziku pa se je imenovala Sclavonia ali Slavonia. V slovenščini so avtorji svojo deželo najpogosteje imenovali Slovenska/e dežela/e, Slovenska zemla,, Slovenski orsag in Slovensko kraljestvo. Da je bilav rabi tudi oblika Slovenija, nam dokazuje Anton Vravec s svojo Slovenijeh."

Na straneh 218-220 je naštetih 35 del v slovenščini od 17. stoletja do sredine 18. stoletja, v katerih najdemo pojma Slovenci in slovenski. Siško omenja 18 knjig v panonski slovenščini ter 17 knjig v karantanski /to je : v centralni/ slovenščini.

O avtorjih prve /panonske/ skupine poudari Šiško na strani 221 tole : "Oni s so pravzaprav bili prvi, ki so izrecno govorili o Slovenskem narodu - Vramec, Krajačevič, Petretič, Milovec, Habelič, ^{žal pa} jih danes povsem v nasprotju z zgodovinskimi dejstvi in z resnico prav nihče ne uvršča niti med slovenske avtorje niti med Slovence."

Dejstvo pa je, ^a da so bili ^{menjenii} avtorji šteti do konca Avstrije ^{1918/} v naši kulturni zgodovini za Slovence! Za popolnejši razgled ^{po} naših nacionalnih zadevah si oglejmo sopomenke za slovenski jezik, ⁱⁿ za Slovence ~~v tujih jeziki~~ ter za Slovenijo v tujih jezikih ⁱⁿ /strani 235 in 236/ :

A - za slovenski jezik :

1. latinsko : lingua slavonica, sclauonica, slavica, sclavica, schlavica, illyrica, vandalica /!/
2. nemško : windische, redkeje slavonische, sclavonische, schlavonische, ^a slavenische, slavische Sprache.
3. italijansko : lingua slauonica, sclauonica, , schiuona, schiaua.
- hrvaško : slovinski jezik, ilirski, pozneje ^{od} 18. stoletja naprej tudi slavenski, slavonski.
5. madžarsko : toth nyelv.

B - za Slovence "

1. latinsko : Sclavi, Slavi, Sclavi^m, Sclavi^eni, Sclavoni, Illyri, Vandali /!/
2. nemško : die Windischen, die Winden, die Wenden, die Slaven.
- 3, italijansko : Schiavoni, Schiavi, Sclavoni, Slavi.

111

4. hrvaško : Sl^ovinci, Slaveni, Slavonci /slednja dva izraza od 18. stoletja dalje/.

5. madžarwko : Tpth

C - za Slovenijo :

1. latinsko : Sclavonia, Sclavinia, Sclavenia, Slavonia, Slaunia, Sclavorum patria, Illyricum, Schiavoniae, terra Sclavi.

2. nemško : Windischland, Windische Land, Slavenland, Slavonia.

3. italijansko : La Schiavonia.

4. hrvaško : Slovinje, Slavonija, Slovinska zemlja.

5. madžarsko : Tothotszag, Thotorszag, Tootorszag, Tototszag, Szalavonia, Vendorszag.

Pojdimo dalje /stran 258/ : " Ime Sclavonia najdemo za to / toje - panonsko/ območje prvič napisamo v tej obliki v pismu ogrskega kralja Ladislava opatu Oderiziju iz Montecassina leta 1091."

In še na isti strani 258 : "Da latinsko ime Sclavonia dejansko pomeni Slovenijo, je v različnih zgodovinskih knjigah zapisalo vsaj 14 slovenskih jezikoslovcev, zgodovinarjev in pravnih zgodovinarjev, samih profesorjev in doktorjev."

Izjemno zanimiv je citat iz Helmoltove Weltgeschichte /stran 269/ : "Vendar je treba spomniti nato, da je vsa ta dežela, ki jo danes zasedajo Hrvati in se imenuje po njih, pred tem pripadala Slovencem in se je imenovala Slovenija." /!!!/

Pridajmo še literarni utrinek na straneh 269 in 270 :

V delu Andrije Kačiča Miošiča Razgovor ugodni naroda slovenskoga, 1756, je objavljena narodna pesem o slovenskem / to je: slovenskem / kralju Radoslavu ter o njegovem sinu Cijaslavu / Časlavu /."

V 15. stoletju je ruski popotnik Simeon Suzdaljski prepotoval naše kraje in tudi panonsko Slovenijo ^{ns} uporabil izraz "Slovenskoj zemlji". S tem izrazom pa je bila nedvomno mišljena takratna panonska Slovenija kot ostanek slovenske Panonije iz časa pred prihodom Madžarov!

Na strani 321 se loti Šiško še obravnave pojma Slovenska krajina / Windische Mark, Tot^{or}sag, Windische Grenze /, Gre za 3 pokrajine: Windische Mark je Dolenjska z Belo krajino, Totorsag je Prekmurje, Windische Grenze pa Vojna krajina proti Turkom. Oglejmo si še zgodovinsko-zemljepisni prikaz o Slovencih v 16. stoletju / stran 507 /: "V začetku 16. stoletja so Slovenci prebivali v dveh večnarodnih državnih skupnostih: v nadvojvodstvu Avstriji, kot delu Svetega rimskega cesarstva, s katero so bile povezane notranje avstrijske dže^ele Koroška, Štajerska, Krajnska, Goriško-Gradiščanska in Istra, ter v Ogrskem kraljestvu / kroni svetega Štefana /..." Teritorialni izrazi za ta del slovenske naselitve pa so: Kraljestvo Slovenijeh - Regnum Sclavoniae - Slovanski orsag - Slovensko kraljestvo. Za ta del panonskih Slovencev v zgodovinskih virih najdemo tudi izraz Bezjaki."

Za zaključek navajam še prvi stavek iz recenzije Šiškove knjige avtorice dr. Duše Krnel Umek: "Delo Andrije Šiška Anton Vramec in Slovenci je pravo odkritje na področju poznavanja slovenske zgodovine na ozemlju, ki je bilo v raziskovanju do nedavnega tabu tema."

28. SPISANKA

O hiperprodukciji slovenskih literarnih knjig
~~Knj~~ /Ob posebni izdaji Bukle : Pregled slovenskih knjig,
 ki so zaznamovale leto 2019/

Na prvⁿⁱ pogled dokazuje velika produkcija literarnih knjig
 našo izjemno umetniškom ustvarjalnost, ki bi nas morala
 zanesti pravzaprav v občudovanje ali kar v nacionalni
 zanos. Če pa se preselimo k drugemu pogledu na omenjeno
 dejstvo, pa so s^tvari bolj ali manj problematične.

Temeljno vprašanje namreč je, ali mali slovenski knjižni trg ~~zmo~~
 zmore zadovoljivo izp^lejati celotnom linijo knjig od
 ustvarjalcev preko založb, knjigarn ⁱⁿ knjižnic do bralcev.

Sedanja računalniška tehnologija omogoča tudi nepetičnim
 posameznikom, da zlahka ^{brez večjih stroškov izdaje svoje}
~~izdajo~~ svoje pesniške ali prozne tiske.

Tovrstni primeri so enostavni, ker samozaložništvo zabro^še
 pomen založništva. Problematični pa ~~ostajata~~ tu sferi
 širjenja knjige do bralcev : torej knjigarneⁱⁿ knjižnice .
 Najbrž pa se večina samozaložnikov omeji na širjenje svojih
 knjig zgolj med sorodnike, ^{med} prijatelje in med znance,
 s čimer pa je pomen knjigarn in knjižnic tako rekoč ovržen.
 Otresimo se zato samozaložniškega kompleksa in se usmerimo
 k založništvu kot nujnemu izhodišču pomembnejše literarne
 produkcije. Založništvo pa je že poslovna, pridobitnaⁱⁿ
 gospodarska dejavnost, ki ne more ~~o~~ delovati mecensko,
 ampak računsko. Res imamo kar precej založb, vendar ali
 lahko te založbe vsaj približno sledijo hiperprodukciji
 slovenskih literarnih del ? Odgovor je, da prav gotovo ne
 morejo ustreči ponudbam številnih us^tvarjalcev, , saj so
 odvisne od prodaje svojega knjižnega b^laga. n Statistika^pove,

4 114

koliko kakšnih knjig se proda v knjigarnah in koliko knjižnih enot kupijo knjižnice. Bralska udeležba se sicer začne^{že} v knjigarnah, a je predvsem odvisna od knjižnic. Samo bralnost posameznih knjig potrjuje knjižnična statistika.. Nadaljujem pa z mislijo, koliko obilne domače literarne produkcije zmorejo prebrati bralci, in končujem z obupom strokovnjakov, ki niso več kos ogromnemu gradivu, ki jim prihaja v roke. Znan je^z podatek, da letno izide več kot 100 novih slovenskih romanov. Gotovo je podobno s številom pesniških knjig, zlahka je slediti samo novim dramskim knjigam. Tem splošnim uvodnim pomislekom bo sledil razgled po posebni izdaji revije BUKLE 2019.

Posebna izdaja Bukle obsega 46 strani, na katerih so največkrat po 4 knjige, manjkrat pa po 3 knjige ali po ~~dve~~² knjigi. Če vzamemo srednjo mero /3 knjige na stran/, dobimo 138 knjig.

Ostaja vprašanje, ali so vse te knjige res zaznamovale leto 2019 ali pa so zgolj izšle tega leta.

Seveda je to majši izbor letošnjih slovenskih knjig z različnih strokovnih področij. Že v Uvodniku pa nas direktorica Jane agencije za knjige RS Renata Zamida^z obvesti o podatku, "da smo v svetovnem vrhu po številu izdanih knjig letno na milijon prebivalcev /več kot 2000/". Uvodni^o splošno razmišljanje je zdaj dopolnjeno s številčno gotovostjo.

Sprehodil se bom zgolj po leposlovnih razdelkih v reviji.

V rubriki Leposlovje naštejem 35 knjig. Sez^{nam} nam kaže, da gre večinoma za daljšo pripovedno prozo, najdemo pa zraven tudi Vilčnikove Drame! Ker se pozneje pojavita rubriki Kratke^{ke} zgodbe^{be} in Poezija se vprašujem, ali omenjeni področji ne

spadata v leposlovje?! Ali drugače : : če so Kratke zgodbe posebna^{na} rubrika, a potem bi bilo smiselno, da je posebno

rubrika tudi Romanopisje, Dramatika pa bi morala biti

rubrika tudi Romanopisje. Dramatika pa bi morala biti predstavljena posebej.

Poročam zgolj o knjigah, ki sem jih že bral. Začehjam s presenetljivim in s kakovostnim prvim romanom Jirija Kočice IZVIRNIK. Avtor je poljuznan kot kipar in kot esejist, a tudi njegov roman je precej esejističen.

Tomšičeve ŠAVRINKE sem bral že pred leti, tokrat gre za ponatis te knjige. Tudi sentimentalni roman Luize Pesjak Beatin dnevnik sem bral že pred desetletji. Prav je, da je izšla nova izdaja tega značilnega dela iz 19. stoletja.

Pritegnil me je novi roman Ferija Lainščka ZADOŠČENJE, ki je kriminalka, dopolnjena z misterioznostjo in s paranormalnostjo.

Rubrika Kriminalke nam ponudi 4 naslove. Vmes sta novi deli uveljavljenih avtorjev Igorja Karlovška in Fadeja Goloba, a ju še nisem bral.

Rubrika Kratke zgodbe predstavlja 9 del. Posebnost v izboru je risoroman /!?!/ Eve Mahkovic in Eve Mlinar Vinjete straholjubca. /Opomba : Nisem bral !/

Da smo pesniški narod, dokazuje rubrika Poezija /25 knjig/. Naj poudarim novi natis pomembne zbirke Gregorja Strniše VESOLJE. Prebral pa sem tudi izbrane pesmi Rorschach znanca Mihe Avanza, ki je svojim mladostni poeziji dodal vrsto novih zrelih izbrušenih pesmi.

Rubrika Esejistika vključuje 6 knjig. Z zadovoljstvom sem prebral odlične nove politološke eseje Iztoka Simonitija. Vode svobode.

Leposlovju je še vedno blizu rubrika Odkrito in biografsko. /12 knjig/. Z navdušenjem sem prebral drugo knjigo spominov Mirka Mahničarja ZAPISI II /1948-1958/.

Navajam še področja, ki jih sploh ne spremljam : Mladinsko leposlovje /4 knjige/, Otroško / 6 knjig/ in Za najmlajše /18 knjig/ .

Pozorneje spremljam razvoj in napredek slovenskih kriminalk. V knjigi Mali pregled lahke književnosti, 1997, sem kratko predstavil naslednje avtorje iz časa po 1945 : Zlata Volarič, Ladislav Črnologar, Željko Kozinc, Bogdan Novak, Franček Rudolf, Tone Frelih, Segej Verč, Branko Gradišnik, Tomo Rebolj, Goran Gluvić, Franjo Frančič, Maja Novak, Janja Vidmar.

Še nekaj novejših avtorjev : Začeti je treba z Avgustom Demšarjem, ki je kriminalkarski specialist, saj se posveča zgolj temu žanru /zadnja uspešna romana ū Pohorska transverzala, Otok/.

Drugi pretežno specialistični avtor je Tone Frelih /privlačni zadnji roman Skesavec/.

Delno se posveča kriminalkarstvu Udeje Golob /bral sem za zdaj zgolj njegov roman Jezero/.

Poudariti moram tudi odlični avtorici : Jelko Ovaska /roman Lovka/ in Mojca Širok /imenitni roman Pogodba/.

Nepopolno vrsto domačih novejših kriminalkarjev navajam kar po abecedi : Bogdan Barovič, Mojca Dobnikar, Dušan Janičič /himalajistična kriminalka Umor pod K 2 !/, Mirt Komel /Medsočje/, Feri Lainšček /že omenjeno Zadoščenje/, Jože Strutz, Vladimir P. Štefanec, Janko Valjavec.

Minil je letošnji knjižni sejem v znamenju hiperprodukcije knjig. Ali ni to založniško čudno ali kar čudežno ?!

117

O O/B/ PORAZNI UPRIZORITVI WILDOVE SALOME
V LJUBLJANSKI DRAMI ~~1920~~ 2019

Wildova novoromantična, dekadentna, esteticistična drama Saloma je bila v 90. letih 19. stoletja gotovo posebni dogodek /napisana v francosčini 1891, prepovedana angleška uprizoritev 1892,, krstna uprizoritev v Parizu 1896/. Dogajanje te igre, ki poteka najjudovskem o pokrajinskem dvoru za časa rimske vladavine v začetku našega štetja /okoli 30/, je predstavljal kar največje nasprotje sočasni evropski realistični in naturalistični dramatik, usmerjeni v sodobnost in v pritlehno realnost. Wildova drama je bila na začetku 20. stoletja kar uspešnica, a prva angleška uprizoritev je bila dovoljena šele leta 1931 ! V Ljubljani so jo igrali leta 1905 in leta 1920. Večkrat pa je bila uprizorjena v Ljubljani opera Richarda Straussa Saloma z Wildovim besedilom kot libretom /1928, 1935, 1964/. Sam sem gledal novejšo uprizoritev Straussove Salome v Ljubljani pred kakim desetletjem. Najbrž je operna patetičnost najustreznejša izraznost te drame..

A vrnimo se k dramatik. Najprej : zakaj je zašla Wildova Saloma po letu 1920 v ljubljansko gledališko pozabo ? Za 20. in za 30. leta predvidevam, da je prevlada realističnih iger postavljala novoromantičnost ob rob. V času komunističnegarežima pa je bila igra vsekakor problematična zaradi svojega verskega vidika. A tudi demokracija se je Wildove igre še vedno izogibala. Tako je letošnja Saloma nekak stoletni jubilej od zadnje ljubljanske uprizoritve 1920. Morda gre pri izboru Wildove igre v repertoar za kulturnozgodovinski vidik

in za preverjanje, kakodeluje nova romantika v našem novorealističnem času.

Oglejmo si glavne like v Wildovi drami :

Herod Antipa, tetrah judejski v Galileji /živel od 4 pred našim štetjem do 39/.

Herodiada, tetrahova žena, vnukinja Heroda Velikega.

Saloma, Herodiadinahči iz 1. zakona /umrla okoli leta 72 po podatku iz Menašejevega biografskega leksikona/.

Johanaan, prerok /bolj znan kot Janez Krstnik/.

Herod Antipa je judovski oblašnik, odvisen od Rimljanov, pravzaprav rimski kolaborant, ki mora spretno krmariti med svojimi judskimi podložniki in med tujimi vladarji.

Herodiada je sovražna do preroka Johanaana, ker jo ta napada z versko-čistunskoga vidika. Prej je bila namreč poročena s Herodovim bratom.

Saloma, razvajena princesa, izrazita senzualistka ali kar hedonistka, v igri "grešnica". Pohotno si jo ogleduje Herod Antipa, njen oče in stric, sama se muhasto zagleda v svoje nasprotje, v asketskega preroka Johanaana.

Johanaan, prerok, izraziti spiritualist, v igri "svetnik", preganjalec grehov in grešnikov.

Literarni predhodniki Wildove Salome : Novazaveza /Saloma je še imensko neomenjena, a je že tišta, ki po nagovoru svoje

matere Herodiade zahteva od Heroda glavo preroka Johanaana kot nagrado za svoj pleč /nekak stritiz/ -

Heinrich Heine : penitev Atta Troll - Jules Laforgue :

legendarna moraliteta - Gustave Flaubert : Herodiada /novela/ -

J. C. Heywood : dramska pesnitev Saloma.

118

Med dvorsko Herodovo družino in med prerokom Johanaanom zeva dvojni prepad : socialni in verski. Herodovci so višjeslojci, Johanaan nižjeslojec, Herodovci so pomanjkljivi verniki, Johanaan je fanatični vernik.

Herodov odnos do Salome je "grešna" strast. Herodov odnos do Johanaana je sicer sovražnen, saj ga je dal zapreti kot dvorskega sovražnika, a se gav igri obotavlja, najbrž zaradi prerokove priljubljenosti pri preprostem ljudstvu.

Salomaseže zagleda v Johanaana senzualistično in estetično, povrh ji je zanimiv kot njeno nasprotje.

Johanaan jo zavrže spiritualistično in versko. Glavni element igre je torej srečanje skrajnosti : svetništva in grešnosti.

In kaj je nastalo iz nakazanih potez v ljubljanski predstavi ?

Najprej : pusta in neizrazita scena, ki v dogajalju ni razdeljevala dvora in zaprtega preroka, ampak ju je povezovala!

Johanaan se je mesečniško gibal kar med dvorjani!

Kostumografije s kako časovno obarvanostjo ni več, tako so igralci v Salomi oblečeni sodobno, pa naj sm gledalci predstavljajo, da so bili ljudje v 1. stoletju oblečeni drugače kot sedaj.

Po odru se premika nekak pogrebniški zbor ljudi v črnem /vsi dvorjani/. Oblačilno najbolj izstopa Saloma kot nekaka moderna športnica.

Nato pa : moška zasedba Herodiade, ko je v Drami krpica igralk, ki ne pridejo do vloge! Morda ta spolna zamenjava privede k komični vidik igre ?! A besedilo kake komike ne dopušča.

Ker v zadnj^{em} času na odru slačijo igralce namesto igralk, se to~~u~~ zgodi tudi v Salomi, Herod se sleče do golega - najbrž to nakazuje njegovo odkrito pohotnost do Salome - a se hitro obleče. Gola strast je bežna, vladarska oblečenost stalna.

Glavni idejni in osebni spopad /grešnica in svetnik/ je tako govorno kot igralsko neizrazit ali kar odpravljen v ne^omembrnost. Vendar kaj potem v igri ostane?! Ali gre zgolj za vsakdanje igrice oblastnikov, pri katerih kak odvečni podložnik karⁿ hitro izgubi glavo?!

Še najbolj je v igri poudarjeno Herodovo obotavljanje, da bi muhasti pastorki kar na hitro podaril prerokovo glavo.

Realno je to pretirano: zaradi likvidacije preroka ^{ne bi} bila ogrožena Herodova oblast.

Saloma navsezadnje dobi darilo: prerokovo glavo in zaide v nekrofilijo /poljublja prerokova usta/. Najbrž je to prehud škandal tudi za razbrzdani helenistični dvor. A Herodov ukaz, naj na koncu igre njegovi vojaki ubijejo Salomo, je zgolj Wildov učinkoviti konec, ki ne manjka moraličnega pridiha: čezmerna grešnica je vendarle kaznovana. Literarna Saloma je tako umrla, a realna Saloma je živela še domokoli leta 72.

V celoti predstava minimizira besedilo, a tudi gledališka izvedba je ^mmedla, neprivlačna in kar dolgočasna.

Ukinjena je slikovita nova romantičnost, ostane nam siva nova realističnost.

Po tej prazni formi našega poklicnega gledališča me je prijetno odobrovoljil ^{velec} sveži velec domače amaterske predstave: Nejc Gazvoda: Divjad /Gledališče Velenje/. Tako besedilno kot igr^{sko} je režiser vodil igro kar najbolje.

30. SPISANKA

Ob končani petletki spisank 2015-2019

Leta 2015 me je nekaj prisililo k pisanju drobnih sestavkov, ki sem jih imenoval spisanke. Šlo je za razmišljanja o kulturnih in o političnih zadevah, za spominske drobce, za poročila o novih knjigah, za odzive na zanimive članke, za raznoterosti... 30 spisank 1. letnika 2015 je postalo letna norma za naslednja leta. Ker leta minejo hitro, prav v skladu z latinskim izrekom Eunt anni more fluentis aquae, sem se že znašel nakoncu 5. letnika spisank.

Privlačnih tem tudi v prahodnje ne bo zmanjkalo.

Izbiram pa po "vsiljivosti" teh tem /posebna dogajanja, izstopajoče knjige, udarni članki ipd./.

Redno pisanje spisank pa mi jetudi terapevtski način boja proti senilnosti in proti demenci. Ali bom z rednim branjem in s pisanjem še ohranil pamet v glavi za nadaljnjo uporabo ?!

Da pa ne bi postal v tej spisanki pri splošni ali pri jubilejni retoriki, sem izbral temo, ki se mi zdi primerna in pomembna. Prva spisanka leta 2015 je imela naslov PA ZAČNIMO S KATASTROFO. Zato naj uporabim za zadnjo spisanko tega leta naslov PA NADALJUJMO S KATASTROFAMI. Naša generacija in z njo vse mlajše sedanje generacije so se znašle v očitno propadajoči civilizaciji.

Do zdaj so po vzoru vsega živega propadle vse dosežane civilizacije in znov za propad/anje/ naše civilizacije je več kot dovolj.

Evropa je prešla iz svoje kolonialistično-imperialne faze v medlo stagnacijo, v kateri se ne more ali se celo noče upreti potenciranemu naseljevanju afro-azijskih

množic v evropskih državah. Statistike že ugotavljajo, kdaj bo islamska demografska ekspanzija postala večinska velikih evropskih državah /Francija, Nemčija, Anglija.../.

Islamske versko bojne množice bodo uporabile vse demokratične evropske dobrine, potem pa vpostavile teokratski islamski totalitarizem. Nasledek tega preobrata bo dvojen : upad ali kar propad tradicionalne evropske kulture in odločen padec življenjske ~~skraj~~ ravni v Evropi.

Kaj pa je bistveno globalno, svetovno vprašanje ? Demografska eksplozija je, kot kaže, neustavljiva. Posledično pa bo povzročil brezobzirni boj za prostor, za vodo, za energijo, za obzoro... Demografsko zredčenje lahko povzročita /povzročijo/ le pandemija /pandemije/ in 3. svetovna vojna / ali večje parcialne vojne/.

Kaj pa je za zdravjem naše Zemlje ? Vprašanja ekologije, podnebne spremembe, zastrupljanje zraka, vode in zemlje...

Po mnenju pesimistov smo že na točki, na kateri ni več pozitivne rešitve.

Običajni ljudje smo pri globalnih pretresih nemočni in nas zanimajo bolj gospodarske in politične razmere v naši bližini.

Tu pa vidimo le zasebno in klijarsko spopadanje za koristi in zaprivilegije, ki jih vodi oblast. *lahko sicer rečemo :* oblast je bila vedno koruptivna, klientelistična, kleptokratska. Utopije ali zgleadne države se dogajajo le na papirju. V novejšem času *pa* so celo utopije črne !

Kaj sledi po življenjskem krik in besu, po odhodu iz ječe življenja, po ločitvi od rablja Časa ?! "Drugo vse je molk." /Shakespeare : Hamlet/.

SEZNAM SPISANK 2019

1. O svobodi govora in o "sovražnem" govoru sh. 1
2. O sovražnem govoru v zvezi z določenim primerom sh. 2
3. O politični nestrpnosti v slovenskih knjižnicah sh. 4
4. Manom sošolca Jana Makaroviča /spominski sestavek/ sh. 5
5. Ob koncu "prave literature" po mnenju dr. Boštjana M. Turka sh. 6
6. O izjemno pletesljivi knjigi Mehmedalije Alića Nihče, Lj. 2013 sh. 11
7. O nadutem enoumju monoteistov in monistov sh. 13
/ob pisanju dr. Boštjana M. Turka v Reporterju 2019/
8. Ob vrhovnem izreku izmailcev Nič ni resnično, vse je dovoljeno sh. 15
- X 9. O izbranem bralnem programu v letu 2018 sh. 18
10. O knjigi, ki bi zaslužila biti vademekum slovenskih izobražencev
/Marko Kos : Slovenci na poti iskanjaresnice, Lj. 2018/ sh. 24
11. O privlačni knjigi slovenogilnega Amerikanca
/Noah Charney : Slovenologija : Življenje v najboljši
deželi na svetu in popotovanje po njej, Lj. 2017/ sh. 30
12. Ali so Evropo že zasedli "evropejci" ?
/Razmislek ob članku Evropa... v Demokraciji 18.4.2019/ sh. 32
13. O Nietzschejevem izreku Umetnost imamo zato, da ne
umremo od Resnice sh. 34
14. O zborniku ISKANJA SLOVENSKE POTI, Lj. 2018 sh. 36
15. O znamenitih plikih lahke književnosti sh. 41
16. O plašni generaciji ~~Kontinuitete~~ identitete
/Ob zborniku Evropa narodov : Generacija identitete, Lj. 2019/ sh. 48
17. O fenomenalni knjigi Martina Previšiča Povijest Golog
otoka, Zaprešić 2019, 634 strani sh. 53
18. O Dnevniku cesarja Marka Avrelija sh. 59
19. Ob Amedejinem članku EVROPSKA NEUMNOST BREZ MEJA
/revija Misteriji, avgust 2019/ sh. 64

20. O sijajni knjigi Stevena Pinkerja Razsvetljensko tvdo zdaj :
v zagovor razumu, znanosti, humanizmu in napredku, Lj. 2019 *sh. 67*
21. Ob imenitni knjigi Nialla Fergusona TRG IN STOLP : Omrežja,
hierarhije in boj za globalni vpliv, Lj. 2018 *sh. 72*
22. O vzornem narodoljubju Petra Amaliettija /Ob njegovih knjigah
Kar jeres, je res I-II : O Sloveniji in o Slovencih
v presežkih in v presežnikih, Lj. 2016-2017 *sh. 78*
23. O evtanaziji /ob članku "apsula za smrt, podpisanem A.Š.,
revija Misteriji, oktober 2019/ *sh. 85*
24. O dveh slepcih / zgodba iz vsakdanjosti/ *sh. 87*
25. O Slovenih, o Venetih, o Ilirih itd. drugače
/Ob knjigi Maura Orbinija Kraljestvo starih Slovenov,
Lj. 2019, zbirka Prepovedane knjige/ *sh. 90*
26. O Ojdipovem kompleksu in o drugih kompleksih v grški mitologiji
27. O nacionalno pomembni knjigi Andreja Šiška *sh. 97*
/Andrej Šiško : Anton Vravec in Slovenci, Maribor 2014/ *sh. 106*
28. O hiperprodukciji slovenskih literarnih knjig
/Ob posebni izdaji Bukle : Pregled slovenskih knjig,
ki so zaznamovale leto 2019/ *sh. 113*
29. O/ / porazni uprizoritvi Wildove Salome v ljubljanski
Drami 2019 *sh. 117*
30. Ob končani petletki spisank 2015-2019 *sh. 121*

DODATEK

Že leta 2017 se je v Zenalnih klepetnicah poja il kot gostujoči pisec Dušan Jež s svojo prvo razmišljanko. Tokrat se Dušan oglašča drugič. K pisanju gaje pobudila branje mojega Sprehoda po starogrški književnosti. Nastala je druga razmišljanka :
Mir in nemir, pogum in strah starih Grkov.

Dušan se je raz^{pisal}al o marsičem, a predvsem je spodbil moj "turistični" naslov Sprehod po ...

Moram priznati, da za marsikoga, ki ni bil nikoli v bližnjem stiku s starogrško književnostjo, branje mojega Sprehoda nikakor ni sprehod, ampak kar zahtevnatura.

Dušan je svoje branje označil šaljivo : nekot sprehod, ampak prej kot "vzpon na Triglav".

V zadovoljstvo pa mi je, da je Dušana gromozanska starogrška tematika usmerila tudi k raznoraznemu razmišljanju o sodobnosti.

A. L.

1. DUVAN TEŽ

Mir in nemir, pogum in strah starih Grkov

Ob branju »Sprehod po starogrški književnosti« profesorja Andrijana Laha.

Citat:

»Pusti, naj te varuje božanstvo, ki biva v tebi, ohrani vedrino in ne išči zunanje pomoči niti miru od drugih.« Cesar Mark Avrelij

Razmišljanka:

O obsežni zgodovini in seveda literaturi starih Grkov sem kaj več vedel v času gimnazijskega študija, potem pa je to počasi prehajalo v pozabo. V izzivih življenja po gimnaziji je bilo seveda toliko zahtevnih situacij, da so možgani avtomatično prepuščali svoje zmogljivosti novim izzivom, dilemam, akcijam, od študija, do službe in bolezni, pa do ustanovitve svoje družine in vzgoje obeh otrok. Vložki v to so bili veliki in dolgoletni, saj je sin diplomirani inženir, ki projektira daljnovode, hči Mojca pa je doktorirala iz biotehnologije in dela v Zavodu za transfuzijsko medicino. Brez velikega vložka staršev take zadeve redko uspejo. In še oba sem prepričal, da je svoje znanje treba dati domovini, ne pa emigrirati v »razviti svet«.

Po zaslugi profesorja Andrijana Laha se zdaj ponovno srečujem s pregledom starogrške literature, ki je naslovljen kot »Sprehod«. Zame je bil prej »Vzpon na Triglav«, kajti za strokovnjake, ki vsaj pol te vsebine že imajo v spominu, je to, nekoliko leksikografsko branje, pač obnovitev in simpatična razširitev znanja o tej tematiki in je nekak sprehod. Za nekoga, ki se pravzaprav 45 let ni ukvarjal z grško dramatikom, z epiko in z liriko, pa je množica avtorjev, ki se nizajo od strani do strani, množica imen v kratkih vsebinah, neskončna količina na kratko opisanih medsebojnih razmerij med junaki, vladarji in bogovi, ter njihovimi ženami, ljubnicami, priležnicami... težje branje. Bolj ta pregled po evropski književnosti dojemam kot leksikon, kot zbran opis starogrških avtorjev iz vseh obdobjev stare Grčije. Seveda so vmes tudi zanimivi komentarji, razlaga določenih dogajanj, a če bi si hotel kaj več zapomniti, bi moral to besedilo brati vsaj trikrat. Kot učno gradivo pa je to seveda zelo uporabno tudi za laika, kot sem jaz, če bi potreboval podatke o kateremkoli starogrškem avtorju, ali pa kratko vsebino kateregakoli njegovega dela, bi to tu hitro našel.

Kakšen občutek po branju pa vendarle ostane človeku, kot sem jaz, ki nimam absolutnega spomina in nikoli nisem študiral starih Grkov?

Vsekakor tudi sam lahko ugotavljam, da je večina avtorjev pisala s stališča aristokracije, grških vladarjev in vojnih poveljnikov, ki so pogosto z nekim

prozornim lepim izgovorom osvajali druge dežele, požigali in ropali mesta in se konec konce bojevali še med sabo, na primer Atene kot suženjska demokracija-torej demokracija, kjer so bili del družbe tudi sužnji (v kar se spreminja morda počasi tudi naša državica, čeprav tu pri nas sužnju ne bodo rekli suženj, pač pa do grla prezaposleni prekarec z odsotnostjo ekonomske varnosti ali kaj podobnega), in Šparta kot absolutistična, oligarhična država. Sploh je očitna značilnost tistih časov nenehna vojna, pa spletke v bojih za oblast, prevare, ropanja, paktiranja in lobiranja, ki so razpadla ob vsakem novem interesu, verjetno pa je zelo malo opisov ali problematike tako imenovanih malih ljudi, ki so morali prenašati vse muhe takratnih oblastnikov, in njihove nore osvajalske ali pa samoobrambne ideje (pa čeprav v tako imenovanem demokratičnem okolju), večina te literature je nekako vojno in oblastniško naravnana. Potem pa na sceno vstopajo še Bogovi v vsej svoji raznolikosti in pokvarjenosti odnosov, ki je enaka človeški tistega časa.

Ni čudno, da v takem življenjskem kaosu življenja v grških gledališčih tedanjega časa srečamo izraz »Deus ex machina«, saj je neznansko količino spletk in prepletenih odnosov v ^{staro}grški dramatikogosto na koncu razrešil (»presekal«) eden od bogov, ki so ga na oder potegnili z dvigalom izpod zaodrja, ali pa spustili iz višine, prav tako z nekakšno mehansko napravo. Od tod torej »machina«.

Danes bi kak hujši družbeni zaplet morda reševalo Ustavno sodišče RS, vendar je pri nas malo »božjih« moralnih avtoritet, saj se naša na videz demokratična država utaplja v birokraciji in v korupciji, pa tudi v slabi organiziranosti in nepovezanosti družbe na sploh. (NE)delovanje parlamenta in sodišč pri nas-potrebno je pogledati samo, ali je pri nas pred državo enaka pravica za vse. (Prim. J. kot Janša, J. kot Janković). No, verjetno tudi v stari Grčiji ob vseh filozofih, ni bilo enake pravice za vse. Nič novega pod (»svobodnim«, hehe) soncem...

Ne vem, ali so v gledališča takrat hodili samo bogatejši meščani, ali pa so bila brezplačna, da je tudi suženjska grška »raja« prišla na svoj račun v teh zgodbah o eliti, vsekakor me bi osebno privlačila grška komedija, na primer Aristofanova Lizistrata, ki je organizirala nekakšno seksualno stavko, da bi možje končali vojno. In nasploh so Aristofanove komedije nasprotje resnemu vojnemu dogajanju, osebe pa večinoma navadni ljudje.

Če bi imel čas, bi me pritegnila tudi grška proza, zagotovo je zanimiva zgodovinska (Herodot), znanstvena proza (Hipokrat in njegovo v današnji šolski, uradni medicini tolikokrat zlorabljeno načelo), zanimala bi me tudi filozofska proza. Mogoče so se prav med filozofi najbolj kresala mnenja o bistvu sveta in njegovih zakonitostih ter o moralni podlagi človeških dejanj.

A kaj, ko so svobodomislece tudi tam kaj hitro preganjali, Protagorasa, na primer, so obsodili brezboštva in je komaj pobegnil živ iz Grčije. Da ne govorimo o Sokratu, ki je menda »kvaril mladino« in bil obsojen na smrt. Očitno so imeli tudi pri Grkih institut »sovražnega govora«, kadar to ni bil, a je tako ustrezalo vladajoči oligarhiji.

Zanimiva mi je misel sofista Leontinskega: »Pa četudi kaj je, je človeku nespoznatno in nepredstavljivo; pa tudi, ko bi spoznatno bilo, bi bilo drugemu nepriobčljivo.«.

Poučno za današnji vladarsko skrajno razpuščeni »demokratični, (v bistvu pa že kar oligarhistični) čas Slovenije bi bilo brati tudi dnevnik cesarja Marka Avrelija, tega velikega vladarja, ki je imel geslo: »Jaz delam, kakor mi veleva dolžnost«. In je zares tudi tako deloval. Tudi to je povedal: »Ali sam stojš, ali pa te drugi drže«.

Toda ta človek je stal in deloval za svojimi besedami. Danes nedosegljivo pri nas in po svetu...

Našim vrlim demokratom, v mali državici razdrobljenim na desetine nekakšnih političnih strank in »list«, pa seveda takih besed še posebej ne moremo pripisati.

Čeprav jih v vsakem predvolilnem času znova poslušamo, lahko glede vseh naših malih in velikih povzpetnežev rečemo le: »Besede, besede, besede«. Bolje bi bilo reči: »Laži, laži, laži«. In narod vedno voli iste, po znani ugotovitvi Winstona Churhilla...

V ozadju pa se je slovenskemu narodu pokradlo milijarde (tajkuni, beli ovratniki, legalni tatovi, bangsterji- pač vse skupine, o katerih smo že brali v medijih), tu pa lahko za konec tega razmisleka potegnem le še naslednjo vzporednico: kako je bilo pri starih Grkih z vojnim plenom, ki so ga nagrabili na svojih roparskih osvajanjih? So imeli od tega kaj tudi navadni, mali ljudje, ali le trenutno vodilna elita? So zlata runa, nakradene dragotine, sproti razdelili na demokratičen in pravičen način med ljudstvo, torej na tisoče vojakov, ki so jih verjetno rekrutirali tudi iz navadnega, preprostega prebivalstva?

To so vprašanja, ki bi jih jaz morda moral poznati, a kaj ko nisem strokovnjak ne za starogrško zgodovino, ne za starogrško literaturo.

Morda pa tudi v sami znanosti vse o teh vprašanjih še ni znano.

So stari Grki verjeli v svoje mite, v muze in v bogove? Najbrž so, ker tako so našli odgovore na nerešljive težave v življenju in uteho za težke dni.

Danes imamo za to pri nas Slovenske novice, ki se vsak dan ponašajo s strahotnimi zgodbami o nesrečah, poškodbah, umorih v Sloveniji. In kot si današnji povprečni Slovenec že ob jutranji kavi reče: »Če sem že izgubil službo«, ali »Če me v službi maltretirajo za slabo plačo«, ali »Če imam bedno penzijo po

4

40 letih dela«, poglej, poglej, koliko ljudem v Sloveniji gre še toliko huje. Meni še nekako gre... nekako bo že...

In ponižni, večno hlapčevski Slovenec ne naredi nič, da bi se kaj spremenilo. Če je hudo, se gre v gostilno zapit ali pa joka doma v kakem temnem kotu. Tudi samomorov ne zmanjka.

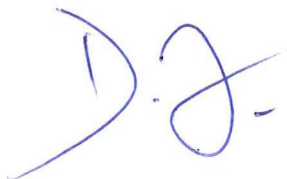
Verjetno so tudi navadni ljudje v stari Grčiji v vseh tistih stoletjih imeli podobne odzive: zatekli so se v svoje zgodbe o Bogovih in o Junakih, ki so tudi imeli zelo težke trenutke, spletke in težko obvladljive situacije. »Če so Bogovi in Junaki imeli take spletke in zaplete, kako bi nam malim ljudem šlo bolje?«

Če je vse odpovedalo, so se pa stari Grki obrnili še k svojim filozofom, ki so bili tudi kar raznolikih mišljenj, no seveda, lahko so se obrnili le še k tistim, ki jih zaradi svobodomislenosti (pardon, »sovražnega govora«) še niso obsodili na smrt. Če je zaradi obsodb na smrt zmanjkalo filozofov, pa so v uteho razmišljali, da se bo ob pravem trenutku na njihov lasten življenjski oder spustil »Theo^o apo mehanes«- *deux ex machina*. Pa se je???

Morda se svet od takrat ni tako zelo spremenil...

In se vendar vrti v svojem večno enakem krogu. V Slovenskih novicah res ni dosti novega (novic). Tudi moralno in ekonomsko precej zavožena Slovenija čaka na gledališki trenutek, na katarzo in na odrešitev v nekakšni čudežni obliki: »Theo^o apo mehanes«.

Dušan Jež
30.9.2019

PS

Medtem te dni iščemo en prostor v kateremkoli domu za onemogle za taščo, ki jo je prizadela možganska kap. Prostora seveda ni nikjer.

Žal, kot poroča danes ekonomist g. Lahovnik v časopisu, od leta 2007 ni bil v Sloveniji zgrajen niti en dom za onemogle in za ostarele, bilo je pa porabljeno čez 70 milijonov evrov za študije, kakšne domove bi pravzaprav potrebovali).

Primerjava s staro Grčijo je komaj možna.

Slovenija je očitno pravi »reality show«, najširši amfiteater resničnega gledališča za slovenski narod.

Narod ima permanentno vstopnico...

Dragi Budi, jau,

Nesaj misli ...
(Mislim, torej oem.)

Ave!

Dusan